

INVITAȚIE Trekking in Carpathians ÎN CARPAȚI

Sarmizegetusa, în detaliu

Șureanu, marcaje noi

Căpățâni, descrieri inedite,
frumuseți teribile

Căliman, creasta de vest

pietre semiprețioase în
Podișul Someșan

www.alpinet.org

proiectul Alpinet,
revistă de drumeție, munte, natură
anul 11 / nr. 84, decembrie 2007

INVITAȚIE

Trekking in Carpathians

ÎN CARPAȚI

Vă prezentăm - număr de număr -
enciclopedia geografică a României.
Cu foarte multe informații în premieră,
care coincid cu ceea ce găsiți pe teren.
Aveți la dispoziție - număr de număr -
singura reprezentare fotografică explicată a țării.

ghidurile noastre sunt ample
(excepțional ilustrate și minuțios explicate),
cu date la zi și hărți actualizate: Retezat,
Făgărașului, Bucegi, Măcin, Ciucaș, Latoriței,
Țibleș, Maramureșului, Parâng, Dobrogea

Dacă vedeți imaginile din revistă prea întunecate sau prea deschise
înseamnă că monitorul calculatorului dumneavoastră nu este reglat;
situația este ușor de remediat (dacă aveți instalat Adobe Photoshop)
cu Start/ Control Panel/ Adobe Gama.

redactorul revistei (muntiicarpati@clicknet.ro; iic.alpinet.org)
caută printre cititori persoane dornice să ia parte la continuarea
unor ture de explorare montană și/ sau speologică

copiază GRATUIT
toate numerele și ghidurile
revistei **Invitație în Carpați**
de la <http://iic.alpinet.org>

Editor:

ISSN 1841 - 7957

redactor, tehnoredactor: **Ică Giurgiu**
(munticarpati@clicknet.ro, iic@alpinet.org, 683.51.03)

bannere: **Ionuț Nechita**

© Reproducerea oricărui material din revistă, în scopuri
comerciale, nu este permisă. Materialele angajează în general
doar responsabilitatea autorilor.

publicitate: iic@alpinet.org

coperta 1

Sarmizegetusa Regia, capitala dacilor;
drum antic și sanctuar.

foto: **Ică Giurgiu** (București)

Respectă natura!

Lasă doar urmele pașilor.

Ia numai fotografii.

Ucide doar timp.

Ia cu tine la drum revista **Invitație în Carpați**. Hărțile, pozele și textul te vor ajuta să te bucuri de vacanță.

Uită-te zilnic pe www.alpinet.org,
ghidul tău montan.

Zilnic găsești
multe informații și imagini noi.

Sumarul revistei este deschis celor care transmit
informații (știri, fotografii, articole, monografii).

contact: iic@alpinet.org, telefon 683.51.03

Autorii acceptă că publicarea materialelor
nu aduce deocamdată venituri materiale.

Înscrie-te (la www.alpinet.org)

pe **lista alpinet2k**.

Primești zilnic, **gratuit**, noi știri de la munte,
de la cei care umblă pe munte.

nr. 84, decembrie 2007

Munții Căpățanii

Trasee și frumuseți teribile pe malul drept al Oltului
..... pag. 4-27

Munții Căliman

Marcaje pe creasta de vest pag. 28-40

Munții Măcin

Părul sălbatic pag. 41-44

Munții Șureanu

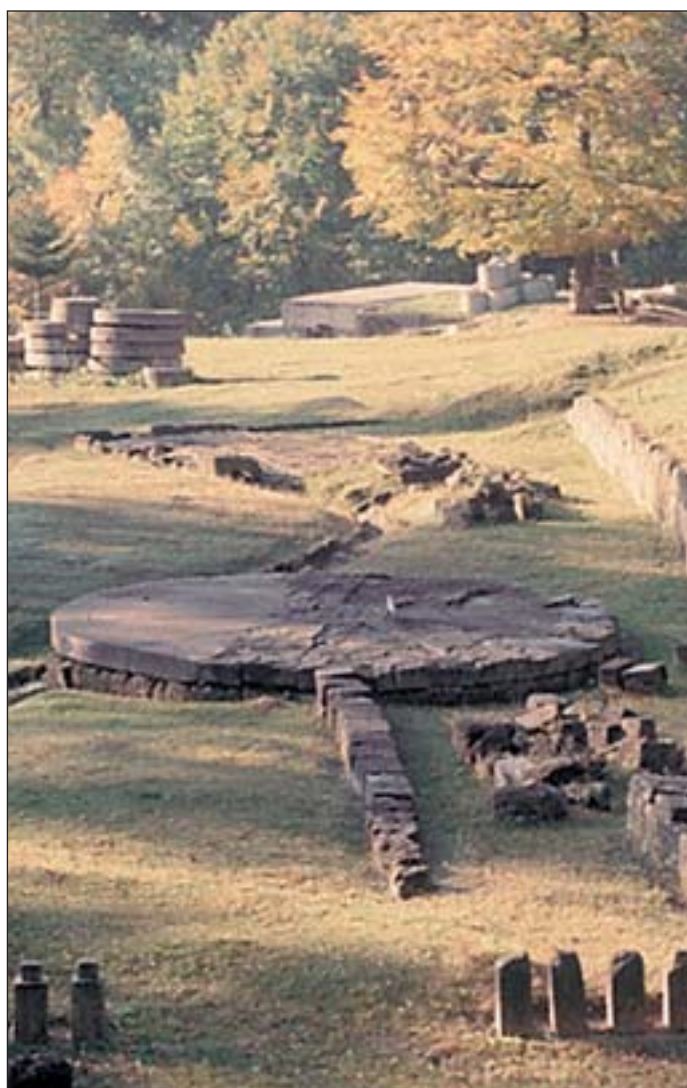
Traversare prin Țara Dacilor pag. 45-74

Podișul Someșan

Sălbatica Vale Fericea pag. 75-80

sumarul revistelor **Invitație în Carpați**

..... pag. 81-83

Sarmizegetusa Regia, soarele de andezit.
foto: **Ică Giurgiu** (București)

Muchia Vulturesei
Cheile Văii Satului
Sturii lui Pavel
Pietrele Goale
Valea Lotrișorului
Sturii Puturoasei

Trasee și frumuseți teribile pe malul drept al Oltului

În 1977, Nae Popescu a reușit să publice la Editura Sport-Turism, în colecția Munții Noștri, ghidul Munților Căpățânii. Lucrarea a fost însoțită de o hartă sub dimensiunile necesare înțelegerii bucuriilor pe care le poate oferi acest masiv; desigur, nu din vina autorului ci din spaima celor care și atunci evitau să ajungă prea multă lume la munte, adică la surse de sănătate fizică și spirituală; mai "bine" să petreacă oamenii cu băutură decât să înceapă să înțeleagă natura. Și, culmea disprețului față de munca autorului, hărții i s-a scos scara! Înclin să cred că și descrierile traseelor au fost amputate.

Vă prezentăm mai jos una din zonele cele mai sălbatice ale masivului, parcursă de autorul care l-a găzduit în perioada scrierii ghidului pe Nae Popescu.

(Ică Giurgiu)

un nume potrivit cu locurile

- * marcaje la zi
- * labirint accesibil doar montaniarzilor pasionați
- * atenție la viespi

Muchia Vulturesei

text:
 Dinu BOGHEZ
 (Râmnicu Vâlcea)

Străbătusem de câteva ori labirintul Muchiei Vulturesei/ Vălturesei (vezi hărțile 1 și 1.1, cu actualizări). De fiecare dată învățasem câte ceva nou despre acest drum de care se înconjoară ținutul Narățului (Vf. Cârligele Olăneștilor, 1509 m). Într-o încercare de a cunoaște cetatea Narățului, de mult, la începutul peregrinărilor mele prin Munții Căpățânii, cu cartea lui Nae Popescu în mână, urcasem pe Valea Satului (vezi harta 1), străbă-

1 Extras (cu actualizări și completări) din lucrarea lui Nae Popescu, Munții Căpățâanii, colecția Munții Noștri, Editura Sport-Turism, București, 1977.

tând vegetația luxuriantă și ajunsese până dincolo de Șaua Târșă.

Într-alta străbătusem cărarea încălțată a Vulturesei pe marcajul puțintel al punctului roșu, aplicat de regretatul învățător Banu. Cu ani mulți după aceea, când peste marcajul acestor locuri se așternuse ceața amintirilor, la nord de ținutul stâncăriilor lui Verdeș (harta 1.1) greșisem poteca și-i trăsesem o rătăceală de pomină, cu o noapte petrecută pe o coastă atât de înclinată că trebuise să ne odihnim cu picioarele sprijinite de un copac, uneori ațipind, alte ori, de cele mai multe, admirând cerul înstelat și scelpiciul nocturn al licuricilor alergători. Și această tură avusese partea ei bună pentru că altfel niciodată nu aveam de gând să ajung pe minunata vale a Pârâului Vulturesei (harta 1.1), care - cât de

firav era - făcea la tot pasul cascade înalte, coborâte pe mușchii întunecați al stâncilor pe care le străbătea, odihnindu-se de fiecare dată, înaintea altei coborâri, în căușuri de apă cristalină.

Acum, pe Muchia Vulturesei, aflasem că fusese făcut alt marcaj, tot cu punct roșu, care întruchipa mai vârtos vechea potecă labirint. Eram în cea de a doua zi a lui iunie 2007 și coboram singur din autobuzul de Brezoi, în centrul orașelului adormit; 7 dimineața. Știam că pe ulița de pe Valea Satului (vezi schița 1) se află un punct roșu, proaspăt. Pe acolo mi-am îndreptat pașii. Marcajul se termina brusc; o femeie ce-și păștea vaca, neștiutoare despre poteca pe care vroiam să merg, mi-a spus că dacă coboram și treceam podețul de peste apa Sa-

tului (schița 1) aveam să găsim o potecă în lungul gardului pe care-l vedeam. Pe acolo aveam să merg, deși atunci când coborâsem pe aici ultima oară, străbătusem poienile oamenilor și ieșisem în aceeași uliță, mult mai sus decât locul unde stăteam de vorbă. Am mers într-acolo, am ieșit în poienile de deasupra orașului, unde alt om ce-și aduna o spinare de vreascuri mi-a dat îndrumări pe mai departe. "Treci de stâlpul de electric, treci de Valea Pârâului Mic și de cel Mare și, când intri în pădure, dai de-o potecă; poate aia o fi cea pe care o cauți". Cu așa informații descurajante, am pornit la drum.

Am intrat în potecă, pe lângă un gard, apoi pe lângă altul, până am dat de primul punct roșu, întovărășit de o să-

1.1 Extras din lucrarea lui Nae Popescu (cu actualizări), Munții Căpățâanii, colecția Munții Noștri, Editura Sport-Turism, București, 1977.

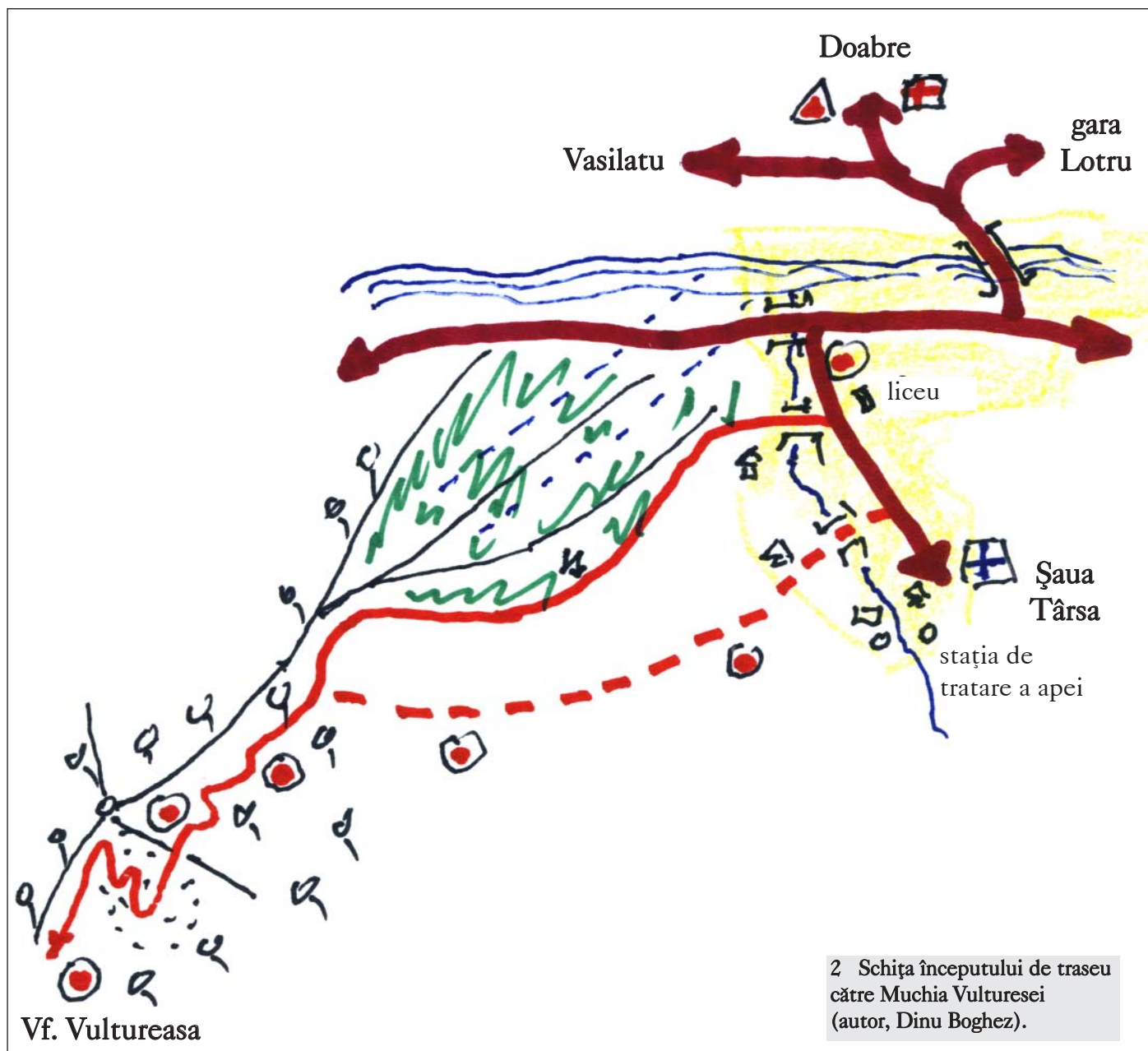

geată roșie care indica drumul la coborâre, prin grădini, așa cum știam eu de mult. De aici încolo nu aveam decât să continui drumul prin pădure. Am mers cursiv, deși, așa cum aveam să constat în lungul traseului, arareori semnul fusese aplicat și pentru întoarcere. Prima derută oarecum avea să apară în dreptul unui loc cu grohotiș mișcător, bătut de soarele puternic, în care punctul roșu nu apărea decât dacă urcai povârnișul fărâmicios. Până atunci mersesem neabătut pe versantul estic al muntelui, acum însă, o dată ajuns pe creastă, urma o lungă porțiune prin pădurea umbroasă, punctată de luminișuri bănuite de soa-

rele puternic, fără nici o abatere. Și asta până la apariția primelor stâncării. Intrăm în ținutul stâncăriilor, mai întâi cele ale Vulturesei - 1410 m (imaginea 3), apoi cele ale Verdeșului - 1450 m. De pe ambele stâncării avem priveliști unice ale Văii Lotrului și înălțimilor depărtate ale Munților Făgărașului (din mai toate locurile înalte sau mai joase ale munților vâlceni, Munții Făgărașului se lasă pe îndelete priviți). Și mai sus, țâșnind din pădure, atrag privirile coșurile stâncoase ale Narățului. Până acolo pare o zvârlitură de băț!

Când ajungi în fața stâncăriilor, apă-

rute aproape brusc în fața călătorului, aspectul potecii se schimbă. Cărarea se abate pe versantul vestic, străbătând porțiuni de brână, cu verticale apreciabile deasupra și către Valea lui Stan. Pe această porțiune semnul turistic trebuie căutat cu mare atenție. Orice abatere te aruncă în locuri din care nu întrevezi nici o posibilitate de ieșire. Pentru o scurtă porțiune ne abatem din nou pe partea estică a muntelui, străbătând cu mare atenție spălătura unei stânci, cu multe prize, dar pe care orice pas greșit te aruncă în prăpastia cu țepele pădurii aflate mult mai jos. Din nou trecem pe fața vestică. Ajungem într-o strungă, de

unde coborâm un horn scurt. Urmează o brână, un alt horn, mai lung și ceva mai obositor. În strânsoarea pereților acestuia, când ajungem la capătul lui, marcajul aproape dispare. Cu oarecare atenție îl descoperim pe fața peretelui din dreapta, până la care trebuia să ajungem cățărându-ne cu atenție pe stânca aproape verticală, dar cu numeroase prize de picior. Noroc că ascensiunea este foarte scurtă.

O dată străbătută porțiunea stâncoasă de până acum - până aici au trecut 4 ore de când am părăsit Brezoiul - merităm o pauză mai consistentă. Priveliștea spre Munții Coziei și mai

ales către cei ai Făgărașului este deplină. Nici de aici încolo nu scăpăm cu una cu două de alte stâncării. O descriere amănunțită a locurilor pare greu de realizat. Poteca, după stâncăriile pe care ne-am odihnit, mai întâi coboară, evitând picioare stâncoase ale muntelui. Apoi urcă prin pădurea întunecoasă - adevărat hățiş, pe fața estică, apoi iar se apropie de muchie și de alte stâncării abătându-se pe fața vestică a muntelui. Apoi iar urcă în creastă. La un moment dat, din muchia stâncoasă - semn roșu pe fața unei stânci, poteca se abate pe fața vestică, aproape brutal, dar dacă nu prindem locul de coborâre putem orbecăi pe munte mult și bine. Cunoșc

oameni care în aceste locuri au înnopțat și cu greu au găsit poteca, a doua zi.

Apoi poteca se înscrie multă vreme pe versantul vestic. Tot pe brâne, îniebăte de cele mai multe ori, dar pe care trebuie să cauți bine semnul următor, neevitând să te întorci la ultimul pe care l-ai văzut, ca să-ți reorientezi mersul înainte. Poteca, bine ascunsă în iarba mare a locurilor atât de rar umblate, și pe nedrept chiar, nu te lasă să te rătăcești.

Pe neobservate, poteca începe să se orienteze spre stânga, aproape imperceptibil. Apar din nou, înainte, dar mult mai aproape, zvâcnite din desișul pădurii, Coșurile Narățului. Ți se par aproape, dar mai ai cale lungă până acolo.

3 Stâncăriile Vulturesei.

foto: Dinu Boghez

Abateră spre stânga pare acum o realitate și la un moment dat poteca pare a se termina într-o spălătură stâncoasă, imposibil de trecut. Eram pe fața dinspre Valea Satului, acum cea nordică a traseului. Am zăbovit ceva timp aici, gândindu-mă cum pot trece de obstacol, pe fața stâncoasă. Poate aș fi încercat dacă oboseala nu ar fi început să apară. Eram singur și o cădere aici, fără semnal la mobil, în cazul unui accident, ar fi avut urmări tragice. O clipă am dat să urc pe primul horn din cale, încercând să depășesc obstacolul peste stâncile care sus păreau acoperite de brazi. Apoi am ales să

ocolesc stânca pe sub ea, urmând să urc din nou în potecă. Așa am făcut, numai că sub frunzișul uscat am dat de udătură și de un vreas pe care am alunecat și căderea de doar 2-3 metri mi-a produs câteva zgârieturi. La capătul căzăturii însă am dat de semnul potecii pe care o căutam!

Obosit și oarecum speriat, am continuat să urc prin pădure. Curând am dat de un firicel de apă. Izvorul Ferigilor, cum este denumit în cartea lui Nae Popescu. Avea apă; era singura sursă de apă aici (asta doar când nu seacă). Doar în

Șaua Târșa aveam să mai găsesc altul. Altădată aici se afla o cruce, a unui cioban ce-și găsisse sfârșitul. Nu mai era crucea ci doar firul apei. Nici nu mă mai uitam la ceas. Vroiam doar să ajung cu bine în Șaua Târșa, pe atâta lumină cât să-mi permită coborârea în Valea Lotrișorului.

De aici încolo am mai schimbat o dată versantul și ajuns iarăși pe fața vestică, multă vreme poteca s-a desfășurat prin locuri cu vegetație bogată, din care cu greutate urmăream semnele turistice, punctele roșii. Pe negândite am ajuns, coborând, într-o șa largă, în care copacii

**4 Stâncăriile Narățului,
imagine de pe vârful (1510 m)
(Munții Căpățâanii).**

foto: Trestian Găvănescu
(Râmnicu Vâlcea)

erau aproape rari. A trebuit să urc din greu și, sus, acolo unde începeau să se vadă pădurile adânci ale Vârfului lui Stan, poteca a început să se orienteze de-a binelea spre stânga, pe sub alte stâncării, mai sus, ale Narățului (imaginile 4-11).

Nu mai aveam cum să mă abat de la potecă, care curgea înaintea mea, fără șanse de a o pierde. Am ajuns în locuri

mult mai cunoscute, cele în care doar dorința de a urca pe cușma Narățului mi-a fost altădată ținta. Scăpasem din strânsoarea și clinciurile potecii de pe Muchia Vulturesei. Mă apropiasem binișor de coșurile stâncoase, acolo pe unde floarea de colț își avea sălaș și mă îndreptam către o ultimă brână înierbată, către un ultim și scurt urcuș, de unde urma o coborâre lungă spre Șaua Târșa - 1290 m.

La capătul poienii de un verde sclipitor, mai ales după atâta întunecime a pădurilor de până aici, mi-am permis o pauză. De când părăsisem Brezoiul, până aici trecuseră 9 ore; era acum 16,30. Am ajuns în poiana Șei Târșa, apoi am străbătut „minunata” poiană cu urzici pișcătoare chiar și prin pantalonul și ciorapul lung. Apoi m-am înscris pe poteca de sub Sturii lui Pavel - o ascensiune pe

5 Stâncăriile Narățului, imagine de pe vârf (1510 m) (Munții Căpățâanii). În ultimul plan, Sturii lui Pavel.

foto: Trestian Găvănescu (Râmnicu Vâlcea)

acest vârf îți oferă priveliști peste toate ascunzișurile Lotrișorului (harta 1), am atins pe negândite Poiana lui Pavel, verde ca niciodată, cu rămășițele bordeliului ciobănesc și am început lunga coborâre către Valea Lotrișor.

Spre vale, singura grijă a fost să nu

dau peste vreunul din cuiburile de viespi pe care le văzusem în alte împrejurări. Din Șaua Târșa până în Valea Lotrișor am făcut ceva mai puțin de 2 ore. Lumina zilei mă salva, ajungeam la Căciulata, spre sud, la autobuz, fără lanternă. O scurtă pauză pentru apă, câteva vorbe schimbate cu paznicul casei de vânătoare

din capătul văii și la drum. La Cascada Lotrișorului, un autoturism cu doi tineri. Mergeau spre Căciulata și aproape că i-am rugat să mă ducă până acolo. Le-am mulțumit și am ajuns cu bine acasă, sfârșind o excursie pe acest Munte Narățul, una din minunile greu de atins ale Masivului Căpățâanii.

6 Pufuliță de munte (*Epilobium alpinum*)
Muntele Narăț (Munții Căpățanii).
foto: Trestian Găvănescu (Râmnicu Vâlcea)

7 Garofiță albă de munte (barba ungurului) (*Dianthus spiculifolius*) Muntele Narăț (Munții Căpățanii).
foto: Trestian Găvănescu (Râmnicu Vâlcea)

8 Stâncăriile Narățului, slăbănog
(*Impatiens noli-tangere*) (Munții Căpățâanii).
foto: Trestian Găvănescu (Râmnicu Vâlcea)

9 Floare de colț în Narăț (*Leontopodium alpinum*).
foto: Trestian Găvănescu (Râmnicu Vâlcea)

10 Floare de colț în Narăț (*Leontopodium alpinum*).
foto: Trestian Găvănescu (Râmnicu Vâlcea)

Cheile Văii Satului

Cel mai utilizat drum către mult râvnitele stâncării ale Narățului este poteca ce urcă pe Valea Satului (vezi hărțile 1 și 1.1). Aproape de drum asfaltat și de mijloace de transport, pornind chiar din centrul orașului Brezoi, poteca ce urcă pe ulița liceului din localitate este cel mai adesea aleasă drept cale de acces către înălțimile depărtate ale Narățului.

Imediat ce depășim statuia din centrul Brezoiului, înainte de a trece podul peste Pârâul Satului, apucăm pe strada Liceului, asfaltată cam până către stația de alimentare cu apă a orașului. Până aici

nu mergem mai mult de ¼-½ ore. Treccm printre bazinele stației, ajungem pe malul drept al pârâului și începem urcușul pe Valea Satului.

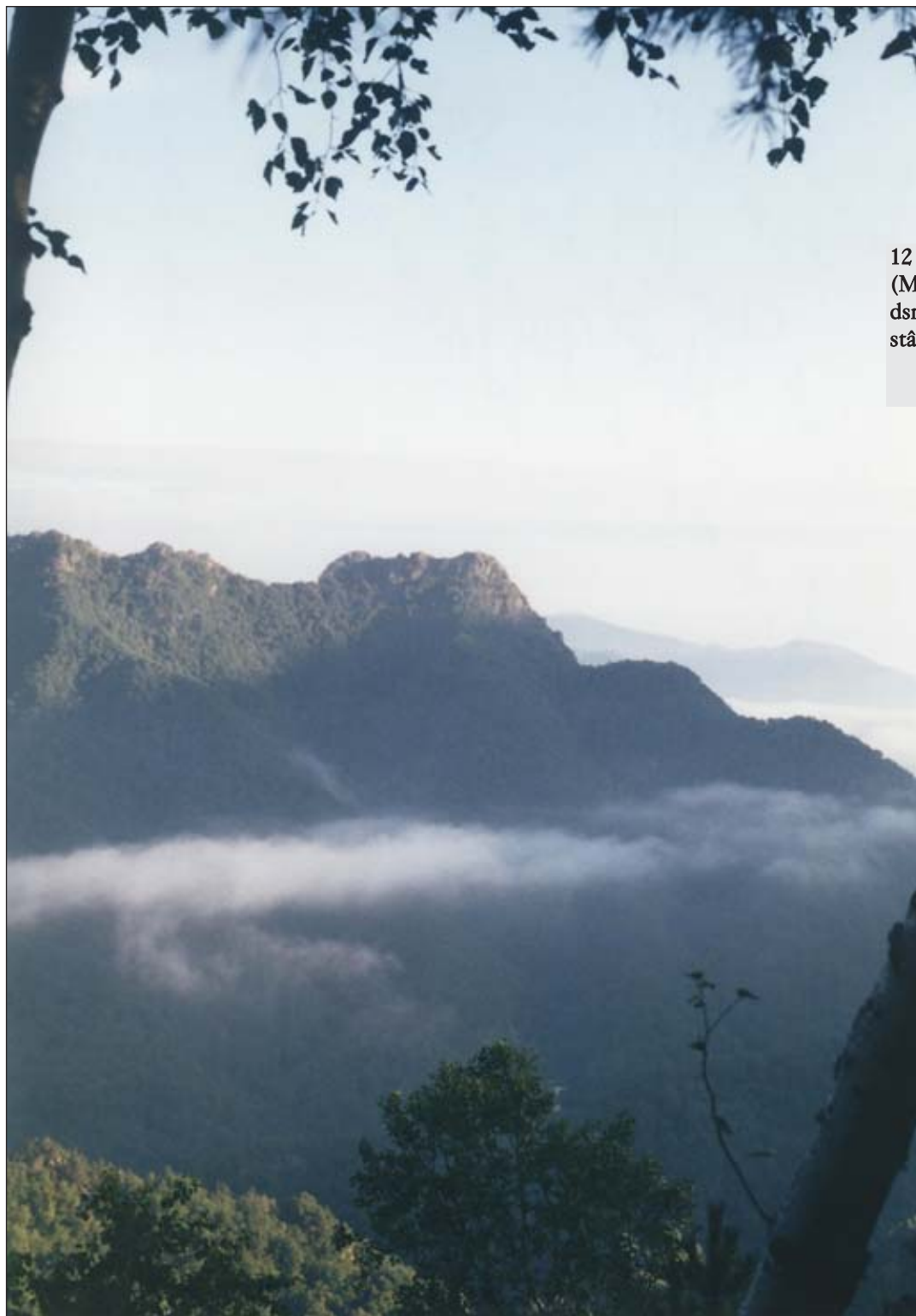
Ar fi de menționat că acest traseu, deosebit de interesant, cale de acces curentă către înălțimile Narățului, nu este deloc ușor. În răstimpul a 2½ ore, cât ne aflăm pe firul apei, avem de înfruntat dificultăți ce pot fi înfrânte dar care ne supun la eforturi serioase. Și în restul de 1 oră de mers, pe coasta muntelui, urcușul este dur. De abia sus, atunci când ne apropiem de Șaua Târșă, ne mai putem trage sufletul. Și încă o precizare. Valea nu poate fi parcursă decât la ape scăzute și în timpul unui regim pluviometric cât de cât normal. Cei care merg pe aici oarecum des vor avea surpriza să găsească valea mereu schimbată, datorită puternicelor viituri ce-i

modifică înfățișarea. Și, ținând seamă de îngustimea meandrelor pe care ne aflăm, locuri de retragere în cazul unor ploi torențiale sunt greu de găsit.

Depășim incinta stației de tratare și intrăm direct pe poteca ce se des-fășoară pe firul văii. La început pe malul drept, apoi pe cel stâng, după care ne vom dumiri că poteca traversează firul apei cristaline și zgomotoase ori de câte ori este nevoie. Și pot fi 10-12 traversări de acest fel. Acum, după ce am pătruns pe Valea Satului, constatăm că suntem într-un veritabil defileu, prin care apa și-a croit cu greutate drum, făcând la tot pasul schimbări bruște de direcție, transformând poteca - pentru că pe aici există totdeauna una - într-un permanent zigzag. După ce trecem de bazinele de apă suntem la baza primilor pereți verticali

11 Floare de colț în Narăț (*Leontopodium alpinum*).
foto: Trestian Găvănescu (Râmnicu Vâlcea)

12 Foaștea Narățului (832 m)
(Munții Căpățâanii), pe malul
drept al Oltului, văzută de pe
stâncăriile Lotrișorului.

foto: Dinu Boghez
(Râmnicu Vâlcea)

pe care-i întâlnim în cale. Apoi suntem obligați să ajungem la firul apei, traversând primele stâncării umede. Schimbăm direcția de mers, înălțându-ne mult deasupra pârâului zgomotos, parcurgând o porțiune de brână înierbată. Coborâm la firul apei, aflând mereu înaintea poteca, mult bătută de localnici, ce-și găsesc pe aici diferite îndeletniciri, ba adunatul răgăliilor pentru foc sau al urzicilor pentru orătânie, întovărășiți mereu de vreun câine obișnuit cu amușinatul prin pădu-

re, pe aici existând de când lumea braconieri.

Ajungem la apa cristalină, nu de puține ori adunată în bulboane adânci împrejmuite de pereți pe la baza cărora trebuie să ne strecurăm. Și tot așa mereu, de nici nu mai putem ține minte numărul traversărilor pe bolovani alunecoși. Pe maluri, deasupra stâncilor, pădure deasă, iar acolo unde cât de cât își fac loc ochiuri de verdeață, vegetație luxuriantă. Frunze de brusture uriașe, flo-

urile galbene ale lăptucului oii și mai ales urzici. Și drumul continuă după același tipic, zig-zagul apei și al potecii oferindu-ne totuși aspecte mereu noi.

Câteva locuri se cuvine a fi amintite. La aproape 1 oră de la stația de tratament, aflăm pe un perete înalt, pe malul stâng al văii, o foarte frumoasă cascadă, prăvălită pe întinsul peretelui, despletită în numeroase șuvițe. Ceva mai departe, la aproape 2 ore socotite din ace-

13 Vârful Pietrele Goale (1380 m), văzute dinspre Valea Lotrișorului.

foto: Trestian Găvănescu (Râmnicu Vâlcea)

lași loc, poteca se înfundă între pereții înguști, pe unde apa se prăvale peste praguri înalte. Suntem obligați să căutăm atent poteca, aflată pe malul stâng, pe unde învingem suișul apei. Coborâm repede din nou la firul apei, de unde reluăm firul potecii cu același aspect de până acum. După altă traversare, urmează o porțiune de drum liniștit, înălțat mult pe malul stâng, prin pădure, lăsând jos apa ce-și trimite până la noi zgomotul său. Altă coborâre. Din nou o urcare deasupra apei, de data asta pe malul drept, apoi o ultimă ajungere la firul apei - e bine să ne umplem bidonul. În sus pe firul unui vâlcet sec și ne pregătim să părăsim valea. S-au scurs 2½ ore. Până aici ne-a întovărășit marcajul cruce albastră, refăcut numai pentru urcare, căruia îi lipsește fondul alb.

Începem ultimul urcuș, mai întâi pe coastă și în curând chiar pe muchia muntelui. Poteca se vede clar și ne conduce în răstimpul a 1 ore în poiana din Șaua Târșă (hărțile 1, 1.1). În cea mai mare parte se află pe aici adevărate lanuri de urzici, crescute de-a valma. Se

mai văd câteva bârne pe dreapta, acolo unde altă dată era stâna. Pe dreapta, fixată într-un copac, mai rezistă timpului o săgeată care arată drumul care se strecoară pe sub abrupturi stâncoase, spre vest, către stâna din Jiliști, Claia cu Brazi și Dosul Pământului. La limita de sus a poienii din șă aflăm stâncării frumoase, pe care ne putem odihni și de unde privim fie marile vârfuri ale Narățului, unele rotunjite, altele ascuțite, ascunzând printre ele frumuseți ce se cer cunoscute și protejate deopotrivă, fie primele abrupturi ce conduc anevoie către Sturii lui Pavel. Iar sub noi, la marginea poienii întinse pe care ne aflăm, alte verticale sfârșesc în adâncul pădurii pe sub care își găsește locul poteca Jiliștilor. Iar dacă provizia de apă s-a sfârșit, putem să coborâm în vâlcetel din dreapta, pe lângă locul vechii stâne și vom găsi izvor, chiar în cele mai secetoase veri.

Timpul se scurge repede și după odihna binevenită după atâtea peripeții ne vom hotărâ dacă vom continua ascensiunea pe "coșurile" Narățului, dacă vom aborda poteca ce se desfășoară în lungul Muchiei Văltureasa, cu frumoase aven-

turi alpine dar și mici probleme de orientare, dacă vom urca Sturii lui Pavel sau vom alege întoarcera pe drumul pe care am venit sau pe cel ce ne va conduce în coborâre continuă, trecând prin Poiana lui Pavel, în Valea Lotrișorului și mai apoi în șoseaua de pe Valea Oltului.

Oricum am face, potecile Narățului ne așteapă mereu, înfățișându-ne nestemate alpine, florale și faunistice deosebite.

păduri de fag nestrucate de om
* capre negre

Sturii lui Pavel și Pietrele Goale

Cine pătrunde pentru prima oară pe Valea Lotrișorului (vezi harta 1) va dori cu siguranță să revină încă de multe ori.

14 Muntele Basarab (Munții Căpățâni), pe malul drept al Oltului, văzut din Munții Cozia.

foto: Ionică Lera (Râmnicu Vâlcea)

Pereți de stâncă cu fisuri și surplombe, pe care s-au stabilit trasee alpine, creste înalte pe care pini singuratici își înfig rădăcinile în fisuri nevăzute, firul de apă cristalină ce se strecoară în meandre la tot pasul, sărind din cascadă în cascadă, totul îndeamnă la cunoașterea în amănunt a locurilor. Și dacă vom avea norocul să vedem pe stâncile cheilor înalte, prin despicătura cărora de abia zărim cerul, câte un exemplar de capră neagră, vom avea motive în plus să căutăm potecile locurilor, puține la număr, care ne conduc prin ascunzișuri, pe creste zdrențuite, acolo unde mai sus nu întâlnim decât albastrul cerului.

1. Poteca care urcă din Valea Lotrișorului

După ce străbatem cei circa 5 km, pe drum forestier, de-a lungul pâraului și scăpăm din strămtăoarea muntelui, ne trezim în fața unor poieni întinse, la marginea cărora începem să găsim locuri amenajate de om. După ce trecem un podeț peste o confluență de pâraie, prin

iarba mare găsim punctul roșu, semnul turistic pe care-l urmăm în continuare. Până aici, pe drumul forestier, am mers 1-1½ ore.

La început, 5-10 minute, drumul urcă foarte puțin, îndreptându-ne spre dreapta. Apoi urcă susținut, făcând o serpentină, apoi alta, după care ne înscriem pe drumul de coamă, pe o adevărată alee printre fagi. Mai departe, poteca urcă continuu, depășind uneori grupuri de stânci, alteori zigzagând pe fețe înclinate, dar nu părăsește cumpăna de ape pe care ne-am angajat chiar de la început. Către sfârșitul urcușului întâlnim vegetație abundentă, prin care poteca răzbate, orientându-ne spre stânga. După ce depășim tufele amintite, răzbim din nou în pădure de fag. Zărim lumina crestei, pe care sălășluiesc și câteva exemplare de brad.

Schimbăm direcția spre dreapta și atingem liziera pădurii. Sfârșim aici un urcuș destul de dur, care ne-a luat 1¾-2 ore. Suntem la marginea de jos a Poienii lui Pavel (harta 1). Aici, lăsându-ne în așternutul molatec al ierbii mari, putem

face un popas ceva mai lung. Privim către adâncurile văii pe care am părăsit-o, urcăm cu gândul pe stâncăriile Sturilor Puturoasei, de pe malul drept al Lotrișorului, sau privim către înălțimile Clăii cu Brazi (harta 1), acoperită de peria deasă a pădurii de brad. Către nord-est zărim înălțimi stâncoase cu abrupturi care coboară vertiginos către adâncurile Văii Lotrișorului, ascunzând în clinurile lor văiugi adânci, de unde se înfiripă aprigul Pârâu Apa Neagră, care la unirea cu apele Lotrișorului coboară în cascade înspumate și mai ales zgomotoase. Înălțimile cele două cocoșe care se ridică deasupra abrupturilor amintite alcătuiesc Pietrile Goale (imaginea 13), ridicate, cu toată semeția lor, la doar 1380 metri.

Urcăm pe plaiul întins al poienii, uneori răscolită pe alocuri de colții mistreților, trecem pe lângă un brad singuratic, pe care se află un vechi indicator turistic și acolo unde se sfârșește poiana, printre exemplare bătrâne de fagi apucăm firul potecii spre stânga, intrând

15 Capră neagră în Muntele Basarab.

foto: Ionică Lera (Râmnicu Vâlcea)

din nou în pădure. Aici peisajul se schimbă. Uneori, la capătul de sus al poienii, intrând în pădure spre dreapta, în afara potecii, găsim izvorul ce alimentează turmele poposite arareori pe aici. Ne strecurăm printre blocuri uriașe de stânci, apoi ajungem la o poiană ridicată aproape vertical pe dreapta potecii.

Câțiva zeci de metri mai departe, parcurgem o scurtă brână și intrăm din nou în pădure. Același peisaj punctat cu blocuri mari de stânci risipite pe tot locul și iată-ne într-o șa, în mijlocul pădurii, dar parcă mai luminoasă. Găsim pe aici, la timpul potrivit, pe fagi înalți, delicioase exemplare de păstrăvi de pădure. Până aici, din Poiana lui Pavel, au mai trecut ½ ore. Suntem aproape de Sturii lui Pavel. Porțiunea aceasta ul-

mă de drum are însă locuri dintre acelea ce se țin bine minte. Labirintul strecurat printre stâncile amintite, mici porțiuni de brână, bolți de vegetație frumos arcuite peste poteca firavă, ba chiar și scurtul fragment de poiană risipit pe panta muntelui, deasupra căreia, sus de tot, vine calea Pietrilor Goale, tocmai dinspre Foarfeca Narățului (imaginea 12). Până aici, în Șaua Sturilor lui Pavel, s-au scurs din Valea Lotrișorului 2½ ore.

S-ar putea să fiu un îndrăgostit iremediabil de farmecul pădurii, dar parcă prin aceste locuri pădurea de fag, punctată ici colo de câte un brad, înalt și argintiu, cu covoare timide de verdeață printre arbori, cu ciopoare de vioarele primăvara, stăpânită de misterul tăcerii, îți strecoară în suflet liniștea pe care o

cauți mereu.

Suntem aproape de ținta finală a traseului, Sturii lui Pavel. De aici încolo, degeaba mai căutăm vreo potecă. Doar intuiția și urmărirea crestei ne vor conduce către vârf. Pe stânga potecii marcate apar blocuri uriașe de stâncă. Adevărate paralelipede de piatră, parcă aduse aici de forțe supranaturale. Pe lângă ele începem urcușul către creastă. Începem să urcăm spre Sturii lui Pavel, abătându-ne din potecă spre stânga, pe muchie; nu sunt atât de spectaculoși ca Sturii Puturoasei, dar au priveliști magnifice către Coșurile Narățului și toboganele imense ce coboară către pădurile dese de la poalele acestora. Depășim mai întâi un prim vârf; apoi urcăm prin

16 Valea Lotrișorului, care curge dinspre Șaua Jiliști către partea de jos a imaginii (văzută din Munții Cozia, de pe Muchia Turneanu). Pe dreapta ei geografic (stânga cum privim) Muchia Sturilor Puturoasei. Pe stânga ei geografic muchia ce duce spre Vf. Pietrele Goale (vezi harta 1) și, la extremitatea dreaptă a pozei, Narățul.

foto: Trestian Găvănescu (Râmnicu Vâlcea)

pădure și țăncuri, ocolindu-le cu atenție, până către micuțul platou, mai mult îngrămădire de stânci risipite printre brazi agățați vremelnic în crăpături invizibile. Urcușul durează cel mult ½ ore.

O lume neobișnuită stă la picioarele noastre. Vârfuri stâncoase, ce prevestesc Coșurile Narățului, țâșnesc din pădurea deasă, risipită până spre Valea Lotrișorului. Mai departe, spre cetatea Narățului, alte stânci cu forme ciudate străjuiesc locurile, fără să fie recomandabil să le parcurgem. Ele sfârșesc tocmai în Șaua Târșa. Dacă dorim să ne întoarcem pe poteca marcată, părăsită la ascensiunea pe Sturi, nu vom avea ce regreta. Vom descoperi drum de brână, cu scurte coborâșuri și urcușuri, ocolind abruptul Sturilor, acoperit de fagi și brazi agățați de versant. După trecerea prin șaua liniștită, schimbarea bruscă a decorului, transpus în lumea agitată a brânelor alpine, surprinde, arătându-ne că lumea Narățului

are secrete pe care merită să le cunoaștem.

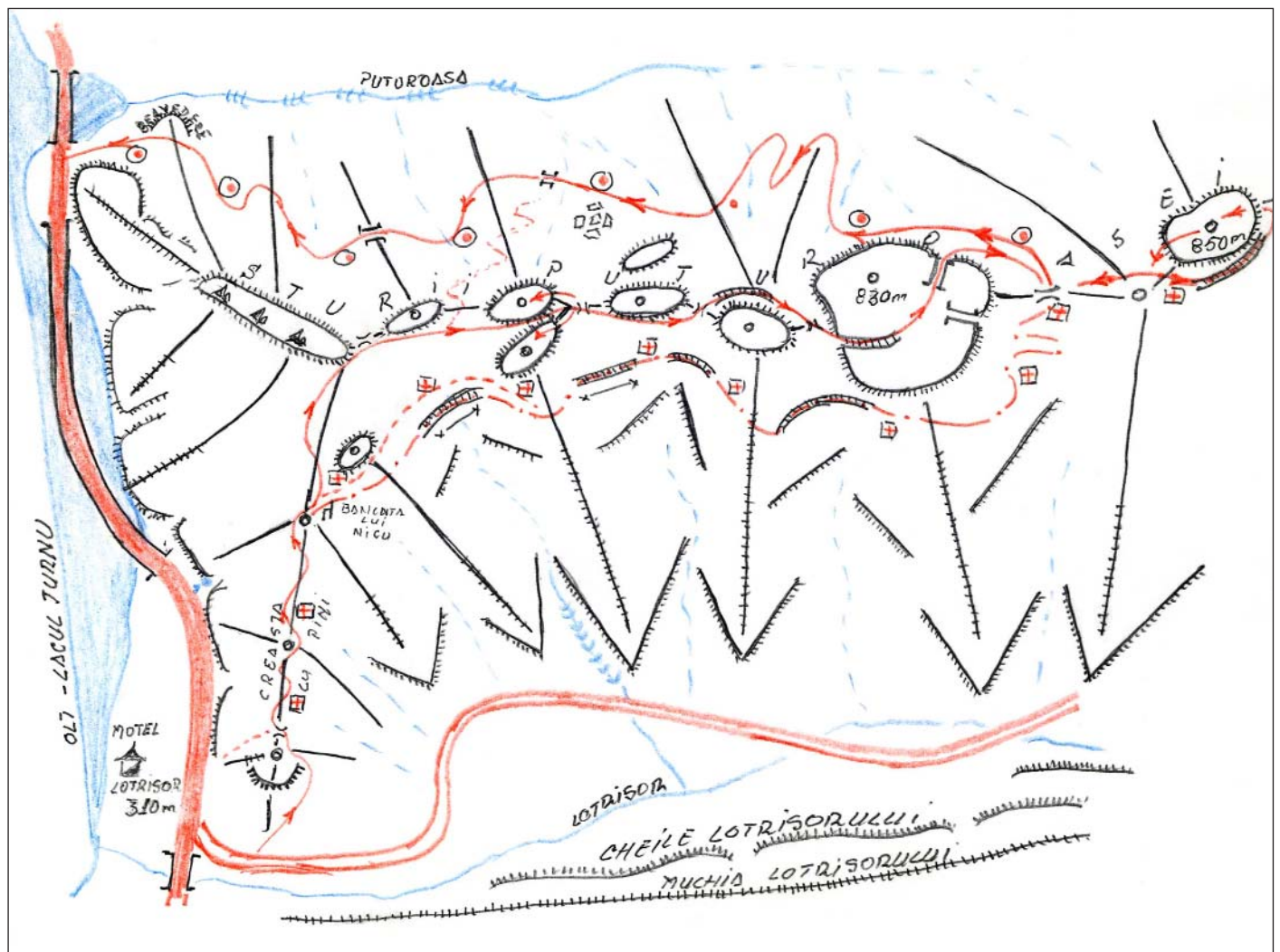
Din seria Sturilor existenți în zona din preajma marilor înălțimi ale Căpățâanii, aceștia, ai lui Pavel întregesc lumea surprinzătoare a stâncărilor de joasă altitudine cuprinse în parcul natural Lotrișor - Cozia.

2. Poteca care suie din Valea Lotrișorului

Limita nordică a parcului național Lotrișor - Cozia are, pe malul drept al Oltului, muchii prăpăstioase, a căror parcurgere, strecurându-ne printre clonțani stâncoși, conferă locurilor parfumul adevăratelor aventuri. Fie că parcurgem muchia ce se desfășoară pe malul stâng al Lotrișorului, lipsită de poteci clare, care ne silesc la urmărirea hățașelor de animale, fie că alegem muchia continuă care începe spectaculos, cu adevăratul cuib de vulturi din Foarfeca Narățului, amândouă ne conduc până în Vârful

Pietrele Goale, la 1380 m. Înălțimea modestă a piscului nu înseamnă nicidecum că până acolo drumul va fi comod. Dimpotrivă, vom avea de înfruntat culmi stâncoase, unele depășite cu greutate, siliți fiind să avem de-a face cu ocolisuri zdravene, coborâșuri, urcușuri și momente de orientare dificilă, din cauza potecii neumblate, de multe ori neclară. Deși pe aici există un vechi marcaj turistic, bandă roșie. Poteca se regăsește în ghidul Munților Căpățâanii, fiind amintită la pagina 19, fără a fi descrisă.

Pietrele Goale, obiectivul acestei plimbări, poate fi abordat pornind din Va-lea Lotrișorului, prin Poiana lui Pavel, pe punct roșu și apoi la dreapta, pe poteca de creastă, până în vârf - timp necesar 4½-5 ore, prin Valea Satului, din Brezoi - cruce albastră până la Șaua Târșa, apoi la stânga pe punct roșu, pe sub Sturii lui Pavel și în continuare bandă roșie - timp necesar 3½-4 ore, sau pe traseul care urmează a fi descris în

17 Schița Sturilor Puturoasei (autor Dinu Boghez).

18 Sturii Puturoasei văzuți de pe muchia continuare din amonte lor.

foto: Trestian Găvănescu (Râmnicu Vâlcea)

continuare, chiar de la Gura Lotrului.

Traversăm poiana punctată cu un stâlp de înaltă tensiune, aflată la baza contraforților stâncoși care coboară din înaltul abrupturilor Foarfecii Narățului. Traversăm un vâlcet - firul pâ râului care alimentează cu apă cele câteva bărci aflate dedesubt - și urcăm apoi pe muchie, de care nu ne mai desprindem până ajungem în creastă, într-o șa îngustă. Pe întreg traseul nu găsim surse de apă.

După ce ultima porțiune a urcușului ne-a purtat printr-un veritabil horn, putem face o scurtă incursiune pe cocoșele înalte ale Foarfecii Narățului (831 m), prăpăstioase, loc de priveliști deosebit și lăcaș de odihnă al caprelor negre. Până aici, timp de mers 2 ore, pe marcajul încă vizibil, dungă roșie. Poteca spre Pietrele Goale de abia de aici încolo începe.

Chiar în șa, aflăm spre dreapta, strecurată prin lăstărișul crescut de-a valma, firul potecii care ne va conduce în 4-4½ ore în zona înaltă a Pietrelor Goale, pe vârful golaș al acestora, la 1380 m. În întregime, poteca descrisă în continuare este folosită de vânători, de

regulă braconieri, pentru că pe aici mai este încă loc îndrăgit și populat de numeroase animale sălbatice, din cele blajine, care nu fac rău nimănui. Drumul care urmează din Șaua Foarfecii, cu probleme numeroase de orientare, vărsat din loc în loc cu semnele rare ale marcajului turistic, ocolește muchiile stâncoase coborâte către vale. Ocolirile sunt parcă din ce în ce mai prelungi și parcă de fiecare dată coborâm mai mult.

Când terminăm de coborât un pinten stâncos urmează întotdeauna un urcuș obositor, până când celălalt pinten ne stă în cale. Așa se întâmplă cu toate mu-chiile stâncoase întâlnite. Și sunt cam trei astfel de traversări. Ultimul urcuș, după atâtea ocoliri, este și cel mai lung. Când sfârșim urcușul suntem din nou în creastă, într-un loc mai larg și parcă mai la îndemână decât până acum. Suntem în plină pădure de fag. Până aici a trecut 1 oră de la părăsirea șei din preajma Foarfecii Narățului.

Pe aici razele soarelui pătrund cu greu, frunzișul des lăsând arareori loc liber. Ne odihnim lângă piatra mare din mijlocul pădurii și continuăm apoi dru-

mul spre stânga, într-un urcuș accentuat, care nu se sfârșește decât când am ajuns pe Vârful Pietrele Goale. Poteca, pentru că pe aici există totuși una, este însemnată din loc în loc, destul de rar, cu bandă roșie. Urcușul neîntrerupt, are totuși un mic palier, înșelător, dat de un vârf premergător celui mare, ținta noastră. Deși am ajuns pe marginea destul de abruptă a muchiei pe care am urcat, nu suntem încă pe vârf. Ne abatem spre dreapta, intrând din nou în jocul potecii care urcă continuu. Din șaua amintită până aici s-a scurs încă 1 oră. Încă ½ oră și am ajuns dintr-odată la golul alpin. Suntem pe versantul nordic al Pietrelor Goale, în imediata apropiere a vârfului pentru care am trudit atât.

O incursiune pe vârf, la 1380 m, ne răsplătește de tot efortul făcut până acum. Suntem la capătul a 4-4½ ore de când am părăsit șoseaua, la Gura Lotrului. Sub picioarele noastre se desfășoară abrupturi impresionante care se prăvălesc către Valea Lotrișorului. Muchii stâncoase, din care țâșnesc clonțani ascuțiți, separate de văi înguste, dispuse într-un anume fel, parcă neîntâlnit. Toate văile ce coboară din vârf sunt

colectate de o vale principală, un fel de zid în care torențele de primăvară și fricelele de apă se izbesc, formând mai departe Pârăul Apa Neagră, singurul afluent de mal stâng al Lotrișorului, care spre vărsare alcătuiește o frumoasă salbă de cascade.

Pădurile din față, cele ale Lotrișorului, sunt străpunse de țancurile singuratice ale Sturilor Puturoasei, iar de jur împrejurul lor, păduri parcă de nepătruns. În depărtare, vârful împădurit al Clăii cu Brazi, iar lângă acesta Coșurile Narățului, impresionante bastioane stâncoase. Când privim spre nord, pe repeziul pantelor de sub noi, păduri desfășurate până către Valea Lotrului. Iar pe malurile acestuia, minusculele acoperișuri ale caselor din Brezoi. Mai departe, dincolo de malul stâng al Lotrului, privim desfășurarea de carapace stâncoase ce alcătuiesc Stâncăriile Doabrelor, iar peste ele plaiurile liniștite ale Poienii Suliței. Privirile se opresc, în zilele senine, pe înălțimile depărtate ale Făgărașului și pe cușma masivă a mai apropiatei Cozia, cu toate relele și crucile ce se construiesc una după alta, până n-o să mai rămână nici-o palmă neacoperită din Ciuha Mare.

Ne gândim la întoarcere. Avem la dispoziție câteva variante. Întoarcerea pe același traseu, pe care nu o recomand. Rămân utilizabile două variante, având o scurtă porțiune comună. Mai întâi coborâm din vârf și ne angajăm pe potecă clară, prin pădure de brad, îndreptându-ne către vest, spre Narăț. Coborâm într-o despicătură adâncă, de unde destul de aventuros, pe brână, deasupra unui abrupt, depășim cel de al doilea vârf al Pietrelor Goale. Ajungem repede, ½ ore, deasupra unei pante înierbate, în josul căreia zărim o potecă. Este poteca care vine dinspre Poiana lui Pavel. Dacă dorim să mergem în Valea Lotrișorului, aici este bine să ajungem la potecă, coborând direct, urmând apoi spre stânga poteca marcată cu punct roșu. Vom ajunge repede în Valea Lotrișorului, la sfârșitul a 1½-2 ore socotite de la plecarea din vârf, după care urmăm în aval drumul forestier (1½ ore). Sfârșim astfel o tură interesantă, la capătul a 6½-7½ ore de efort susținut.

Altă posibilitate este de a continua drumul către Șaua Târșă, coborând pe creastă până întâlnim punctul roșu, apoi

pe lângă Sturii lui Pavel, ajungând în Șaua Târșă la sfârșitul unei ore de la plecarea din vârf. Urmează apoi coborârea pe Valea Satului, pe marcaj cruce albastră, ieșind după încă 2 ore chiar în centrul Brezoiului, sfârșind astfel o tură de 7½-8 ore, desfășurată prin hățiturile mai puțin umblate ale acestui fragment al Munților Căpățânii.

Cine își propune să cunoască acest adevărat labirint stâncos, de multe ori chiar alpin, cu numeroase probleme de orientare, nu va avea ce să regrete. Priveliști deosebite, din vârfuri golașe, către munții cel mari ai Făgărașului și Lotrului, întâlniri aproape sigure cu antilopa Carpaților, abrupturi pe care le depășim pe brâne agățate pe marginea lor, păduri falnice, nemodificate de om, iată ce oferă acest traseu aproape necunoscut. Îmi aduc aminte că atunci când l-am făcut prima oară nimeni nu ne-a fost călăuză. L-am refăcut de alte câteva ori. Are desigur probleme de orientare și de aceea este indicat doar celor cu îndemnare în astfel de situații. Dar cel care se încumetă să-l străbată va cunoaște un fragment important, premergător Narățului, exponent de frunte al acestui loc atât de frământat și, desigur, va avea multe de povestit din această excursie desfășurată la înălțimi atât de modeste.

Lumea Lotrișorului

Imediat ce depășim Cârlișul Mic al Oltului, venind dinspre sud, astăzi marcat de un mare viaduct în lungul apei, interesantă lucrare inginerescă, ajungem în despicătura unei văi străjuită de formațiuni stâncoase înălțate mult deasupra șoselei. Pentru cei dornici să găsească mereu locuri frumoase, ce merită a fi scotocite cu de-amănuntul, Valea Lotrișorului cuprinde în amonte său adevărate capodopere ale naturii, risipite mai peste tot locul (imaginea 16).

Chei înguste, străjuite de pereți înalți, înșirate în lungul a 5 km de pan-glică a unui drum forestier construit cu

greutate și multă ingeniozitate, alături de șuvoiul de apă zglobie care se aruncă năvalnic spre vale, uneori prin cascade zgomotoase, altele linistindu-se în bulboane adânci. Pereții înalți, în special pe malul stâng geografic al văii, cam pe la jumătatea spectaculoaselor chei, cuprind dificile trasee alpine care se desfășoară în lungul înșiruirilor de fisuri, hornuri, diedre și adeseori pe sub suplombe impresionante. Pe malul drept geografic, parcă pereții nu sunt atât de înalți și cuprind muchii accesibile turiștilor experimentați. Pe ele, puncte de priveliște asupra locurilor înconjurătoare, la care ajungem însă după încuietori alpine și eforturi fizice consistente.

O dată ajunși în chei, tocmai sus, în munte, liniște care te înconjoară iar apa străbate cu repeziciune drumul către înfrățirea cu Oltul. Cascade la tot pasul, ochiuri adânci; cu răbdare, descifrăm uneori zbateri de nălucă, păstravi ce zvâcnesc prin locuri adânci.

Iarna, în special pe zăpadă proaspătă, descifrezi mai cu ușurință urmele animalelor pădurii. Fie pe poteci tănuite, fie coborând spre firul apei, acolo unde ele vin să-și potolească setea. Mistrețul greoi lasă urme adânci. Cerbul și căprioarele au locurile lor ascunse. Caprele negre traversează versanții strecurându-se către locuri știute numai de ele, căutând picăturile dătătoare de viață. Dar și urmele lupilor și urșilor nu sunt dintre acelea întâlnite rar. La ceas de toamnă, boncăluitul cerbului pare să răscolească pădurea. Întâmplări rare te pun față în față cu mărgelușe speriate care se învârtesc cu repeziciune, ochișori ai unui pârș imprudent. Dar și hohotul înfricoșător al râsului nu este un eveniment chiar atât de rar. Uneori, câte o bufniță cu ochii orbiți de lumina zilei își mai flutură greoi aripile, într-un loc mai ferit de priviri indiscrete. Cântătoare de tot felul, bine ascunse în frunzișul culmilor împădurite, încântă auzul. Chiar și iarna, când copacii sunt dezgoliți de podoabe, în zilele însorite, păsări care nu-și trădează ascunzișul cântă de mama focului, făcându-te să gândești cu sârg la zăpada care-și va găsi sfârșit în căldura primăverii.

Iar dacă animalele arareori se lasă privite, lumea vegetală se destăinuie de la întâia rază de soare a primăverii până la depărtatele zile de lumină ale toamnei la hotarul cu iarna. De la gingașii

ghiocei care se ivesc pe coastele sudice ale Sturilor Puturoasei, de cum se duce zăpada sau de la părăluțele crucii voinicului, de culoarea cerului senin al dimineților încă reci, până la zurgălăii albaștri ai lumânăricăi pământului care zvâcnesc pe tulpina firavă, mulțimi de sclipeți colorați întregesc peisajul floral al Lotrișorului. Liliacul sălbatec - tulichina, crinul de pădure, dintre cele rare sau brebeneii, viorelele, spânzul - care își schimbă culoarea de la movul cardinal la cel mai autentic verde îți încântă privirile. Lumea ciupercilor, colorate de la iasca cea galbenă a stejarului până la pălăria șarpelui, de la gustul delicios la otrava cea mai perfidă alcătuiesc aici o adevărată împărăție.

Împărăția are trasee și parcursuri turistice, pe care le amintim.

1. Chiar la începutul văii, pe malul stâng geografic al pârăului, se desfășoară o muchie interesantă care cuprinde frumoase turnuri stâncoase, despărțite de strunți înguste. Dinții de ferăstrău ai muchiei se pot ocoli pe versantul nordic, dar unii dintre ei se pot urca cu ușurință. Prima jumătate a acestei muchii este constituită din acești clonțani izolați. Cealaltă jumătate se desfășoară prin pădure, fără puncte de priveliște, cu hățașuri care urmăresc muchia, ajungând în Vârful Pietrele Goale (1380 m/ harta 1). Parcurusul nu este marcat și durează 4-5 ore.

2. La circa 20 metri de la începutul drumului forestier urcă susținut, chiar în lungul muchiei din malul drept geografic, poteca ce conduce la Sturii Puturoasei (harta 1), direct pe aceștia sau pe sub ei, constituindu-se într-un posibil circuit. Un marcaj vechi, cruce roșie, mai este încă vizibil pe alocuri. Durată 2½-3 ore, cu întoarcere în locul de unde am plecat.

3. Hoaga lui Ionca. Este un traseu semialpin, desfășurat pe marginea stângă a unui horn ce se pierde în apropierea cotei 895 metri, punct de altitudine maximă a versantului drept geografic al văii, aflat în amonte de Sturii Puturoasei. Depășirea unor formațiuni stâncoase, pe brâne sau strunți înalte, necesită cunoștințe alpine elementare. Parcurusul nu este marcat. Durată 1½-2 ore.

4. Cascada Lotrișorului, din malul stâng geografic, reprezintă cel mai cunoscut și vizitat punct turistic din întreg ansamblul Lotrișorului. Îngustimea văii în segmentul din amonte cascadei și necesitatea construirii drumului forestier au determinat schimbarea cursului apei și trecerea acesteia printr-un tunel. Așa s-a ajuns la un minunat aspect al Văii Lotrișorului, deopotrivă probă de ingeniozitate a omului. O potecă desfășurată pe versant ajunge până la gura tunelului care la ape scăzute poate fi străbătut fără teamă, coborând apoi pe partea cealaltă a versantului, din nou la drumul forestier. Înaintea construirii drumului forestier, această porțiune a cheilor trebuia străbătută prin apă, escaladând cascadele existente.

5. La circa 200 m în amonte de cascada, în plină zonă a cheilor, întâlnim o înlanțuire a două hornuri. Unuia îi vedem conturul sfârșind în pereți stâncoși, celălalt, oblic față de vale, conduce către o creastă apropiată. Aici găsim un fag gros, marcat cu I. C. De aici începe Muchia Fagului, desfășurată pe fețele opuse văii (adică în malul drept geografic), sfârșind în punctul de altitudine maximă (895 m) din amonte de Sturii Puturoasei. Pe parcurs există puncte de belvedere de unde Cascada Lotrișorului poate fi vă-zută în întregul ei. Puternic ascendentă, muchia are două turnuri stâncoase, belvederile amintite mai sus, care nu trebuie ocolite. Parcurusul nemarcat. Durata 1½-2 ore.

6. Continuând pe vale, după ce trecem alte două poduri peste Lotrișor, întâlnim pe malul stâng al văii singurul afluent serios de până acum. Este Apa Neagră, care culege ape de pe versantul sudic al Pietrele Goale (1380 m), sfârșind către confluire în frumoase cascade. La 50 metri în amonte, întâlnim pe stânga Muchia Caprelor (deci în malul drept geografic). Escaladând-o chiar pe muchie ajungem la un turn izolat, bastion stâncos înălțat în mijlocul pădurii, într-un loc îndrăgit de caprele negre. De aici depășim o înșeuare îngustă și împădurită, apoi urcăm în poteca de creastă din amonte de Sturii Puturoasei. Parcurusul nemarcat. Durată 1½-2 ore.

7. Când terminăm drumul prin

chei locul se lărgește considerabil. Imediat pe stânga (dreapta geografic), o vale cu drum forestier. Apoi trepte amenajate, cu balustrade, consemnează începutul potecii (harta 1) care conduce către mănăstirea Frăsinei (2-2½ ore) și Olănești (2-3 ore). Marcaj bandă albastră.

8. La 50-60 metri după ce trecem podul (harta 1), găsim pe malul stâng geografic, marcată cu punct roșu, poteca care urcă spre Poiana lui Pavel și stâna din Târșa, intrând cu acest prilej în domeniul Narățului, prea puțin cunoscut față de câte frumuseți ascunde. Durată: 1½-2 ore până la Poiana lui Pavel și 2½-3 ore până la stâna din Târșa.

9. Drept înainte, găsim poteci către Claia cu Brazi (3-3½ ore) sau spre Dosul Pământului (3-3½ ore).

Sturii

Puturoasei

Valea Oltului are pregătit un bagaj infinit de frumuseți a căror cunoaștere depinde numai de curiozitatea turistului. Ivite în calea călătorului acolo unde nici nu te aștepti, în adâncul codrilor Lotrișorului, miezurile cu piscuri pietroase țâșnesc din abruptul pantelor împădurite, până la care asuzi din greu ca să ajungi. Sturii Puturoasei pot constitui un circuit, având ca punct de plecare motelul Lotrișor (imaginea 17).

Într-un sens sau în celălalt, circuitul, pornind din locul amintit, poate fi abordat fie de pe Valea Lotrișorului - direcție propusă aici, fie de pe Valea Puturoasei (harta 1). Începem traseul, în primul caz, mergând pe drumul forestier de pe Valea Lotrișorului. În cea de a doua variantă, de la motelul Lotrișor, stație de autobuz, loc de parcare pentru autoturisme, ne întoarcem spre Călimănești (sud) 1,7 km, în lungul podului care întovărășește Valea Oltului în Cărligul Mic și la următorul pod, peste Valea Puturoasei - pe lângă un intrând al lacului, ne abatem la dreapta, unde după câteva zeci de metri găsim poteca

marcată cu punct roșu, încă vizibil (malul stâng al văii).

Fie că ne hotărâm să începem traseul în sensul Văii Lotrișorului. După bariera existentă aici mergem nu mai mult de 20 metri, după care începem să urcăm spre pădure, acolo unde vedem taluzul drumului puțin scurmat. Continuăm urcușul oblic, sub un unghi de circa 30°, 10-15 metri, după care ne angajăm pe muchie, pe o potecă din ce în ce mai clară. Astfel ne îndreptăm spre Sturii Puturoasei, începând un circuit a cărui durată este de maximum 5-6 ore.

În zone mai mult sau mai puțin limitrofe există și alte denumiri identice: Sturii lui Pavel, situați în apropierea cetății de piatră a Narățului și Sturii Olăneștilor, aflați relativ aproape de stațiunea cu același nume.

O mențiune se cere a fi făcută: nu vă aventurați pe aici pe poteci necunoscute decât împreună cu un bun cunoscător al locurilor sau având descrieri de traseu care pot fi urmărite.

Așadar, o dată depășit începutul potecii pe care ne-am angajat, după ¼ ore ajungem pe un prim loc drept, unde iarna găsim urme de lupi. De pe această primă înălțime ajung până la noi zgomotul șoselei și vuietul apei Lotrișorului. Spre stânga apare o potecă clară, care sfârșește pe taluzul vertical al șoselei.

De aici încolo suim printr-o pădure de pin, specifică acestei zone. Urcușul este din ce în ce mai accentuat. Suim direct pe firul crestei, aproape fără serpentine. Rareori avem clipe de răgaz. Primul loc de odihnă îl aflăm după ce ne-am strecurat printre primele stânci întâlnite în cale, pe un promontoriu aflat deasupra lor. Până aici se întinde pădurea pinilor ce ne-au întovărășit. De aici înainte predomină stejarii.

Continuăm urcușul. În sfârșit, un mic palier. Apoi încă un urcuș, cu stânci și mesteceni decorativi. Poteca este neclară. O regăsim pe dreapta muchiei. Oricum, urcușul direct ne scoate tot în potecă.

Alt palier scurt și poteca trece prin strunga formată din două stânci apropiate. O scurtă coborâre. Un ultim rezezoi, pe o potecă împletită printre copaci și ajungem la un loc de priveliște până către Munții Făgărașului. Se văd de aici și crestele vecine, apropiate, de la Foarfeca Narățului până la Pietrele

Goale, Sturii lui Pavel și interesantul bazin al Apei Negre, afluent de stânga al Lotrișorului.

Aici există o băncuță - a lui Nicu - din trunchiuri de mesteacăn. Până aici a trecut 1 oră de la plecare, vreme în care am întâlnit rare semne ale vechiului marcaj cruce roșie. Spre dreapta, în coborâre, o potecă clară care înconjoară cetatea Sturilor, pe care eventual o putem folosi la întoarcere.

Continuăm urcușul către Sturi. Pe prima stâncă întâlnită în cale găsim un ultim semn de marcaj - cruce roșie - care se abate la dreapta. Hățașul pe care vom merge, drept înainte, este însemnat din loc în loc cu dunga roșie a marcajului forestier de creastă. Urcăm susținut prin pădure, întâlnind copaci doborâți, fagi uriași, brazi pitici și din când în când câte un mesteacăn. Suntem pe poteca basmelor Sturilor, în lumea umbrelor și frunzișului nesfârșit prin care vântul se strecoară oftând. În zilele senine, prin rariștea pădurii fâlfâie câte o pală de lumină. Cărarea, uitată de oameni și de timp, ne intră-n suflet.

Ajungem în Muchia Sturilor, într-o șa, la 20 minute de la băncuță. Spre stânga, descrescând până la contopirea cu pădurea, un șirag de țancuri despărțite de strungi înguste. În față, pădure nesfârșită, pe ale cărei pante înguste înfloresc primii ghiocei; uneori, chiar din ianuarie. Noi continuăm drumul spre dreapta, pe sub creastă. Poteca existentă ocolește pe dreapta pereții Sturilor. Urcăm din greu printr-un horn. Ajungem într-o strungă. Poposim. Găsim căi accesibile spre stânga și spre dreapta pentru a ajunge chiar pe vârful țancurilor.

Priveliștea dimprejur este uimitoare. Peste tot, vârful stâncoase împung cerul. Par niște animale uriașe în agonie, cu gurile înălțate spre cer. Într-un areal relativ restrâns, Sturii lui Pavel, Sturii Olăneștilor și Sturii Puturoasei, cu înfățișări și denumiri identice, trebuie să fi născut povești și legende.

Ajunși, pe rând, pe fiecare din țancurile stâncoase, privirile cuprind imagini deosebite. Din creasta Munților Făgărașului identificăm abruptul sudic al Ciortei. Vedem Masivul Cozia și vârful de început ale Munților Lotrului. Pe micile platouri ale fiecărui vârf întâlnim urme ale caprelor negre și ale căprioarelor, pe care cu puțin noroc le-am putea chiar vedea. O întâmplare i-a

pus pe niște prieteni față în față cu o căprioară și puiul ei, silindu-le la un salt peste ei, pierzându-se apoi în pădure.

Sus, pe platoul țancurilor, pini pitici cu coroană dezvoltată orizontal. Și liniște, cer albastru, soare. Dedesubtul nostru, stolul frunzelor tremurând necontenit în taina pădurii de nepătruns.

Coborâm de pe aceste prime țancuri, ocolindu-le astfel, urmărind hățașul. Ajungem într-o strungă, apoi într-o șa îngustă, de unde spre stânga urcăm pe alte vârfuluri spre care pădurea își trimite mirosuri dătătoare de viață.

Continuăm, strecurându-ne pe stânga, pe lângă pereți. Urcăm până într-o altă strungă, înaltă, de unde coborâm pe o brână îngustă, străjuită de mes-teceni. Ajungem deasupra unor hornuri. Coborâm pe cel din stânga, fără pericole. Am ajuns din nou în pădure. Spre dreapta (imaginea 17), semnul cruce roșie ne arată poteca de urmat pentru întoarcere. Spre stânga, punct roșu, semn al potecii ce coboară spre Valea Puturoasei - pentru încheierea circuitului.

Ca să nu spunem că nu am parcurs în întregime Sturii, continuăm pe poteca din față circa 200-300 metri, până apar în față stâncile unui nou țanc. În dreapta lor, potecă clară pe o brână, pe sub pereți. Noi urcăm stâncările prin locurile care ne convin, ajungând imediat pe vârf, pe cel mai întins platou de până acum. Priveliște totală spre Sturii parcurși anterior.

Ne întoarcem prin locul prin care am urcat sau coborâm pe partea opusă și apoi la dreapta, pe poteca de brână amintită. De când am plecat de la băncuță și până la ramificația cu marcaje amintite s-au scurs 1-1½ ore, sau cel mult 2½-3 ore de la plecare.

Ca să închidem circuitul propus pornim pe poteca marcată cu punct roșu, mai întâi pe sub pereții Sturilor, apoi la dreapta, traversând un început de vâlc, apoi la stânga, din nou spre abrupt. În continuare mergem pe sub creastă, până în dreptul a două stânci printre care se strecoară poteca. În sus, direct prin pădure, putem reveni în creastă, coborând apoi la băncuță. Poteca continuă pe sub muchia stâncoasă descrescătoare. Cu atenție, descoperim marcajul. Ajungem la un alt loc prin care poteca se strecoară printre două stânci. Ne împiedicăm din când în

când de copaci doborâți. Coborâm continuu, urmărind cu atenție poteca și marcajul. Trecem în coborâre prin două vâlcele. Când am sfârșit ultima traversare ajungem chiar pe muchie, într-un loc cu frumoasă priveliște către adâncul Văii Puturoasa. Urmează o coborâre oblică spre firul văii, până ajungem pe malul lacului, intrat adânc pe teritoriul pârau-lui. Un puternic miros sulfuros ne dă certitudinea că am ajuns acolo unde trebuia. De la ramificația din pădure, după

coborârea Sturilor s-au scurs 1-1½ ore.

Dacă avem curiozitatea să urcăm în susul văii vom găsi o frumoasă serie de mici săritori, de o ritmicitate impresionantă. Primele 13 cascade, accesibile, alcătuiesc o imagine de neuitat. În continuare sunt și altele, caracteristice pentru acest pârau, dar parcugerea lor pune probleme dificile, ca să nu mai vorbim de udătura la care ne expunem.

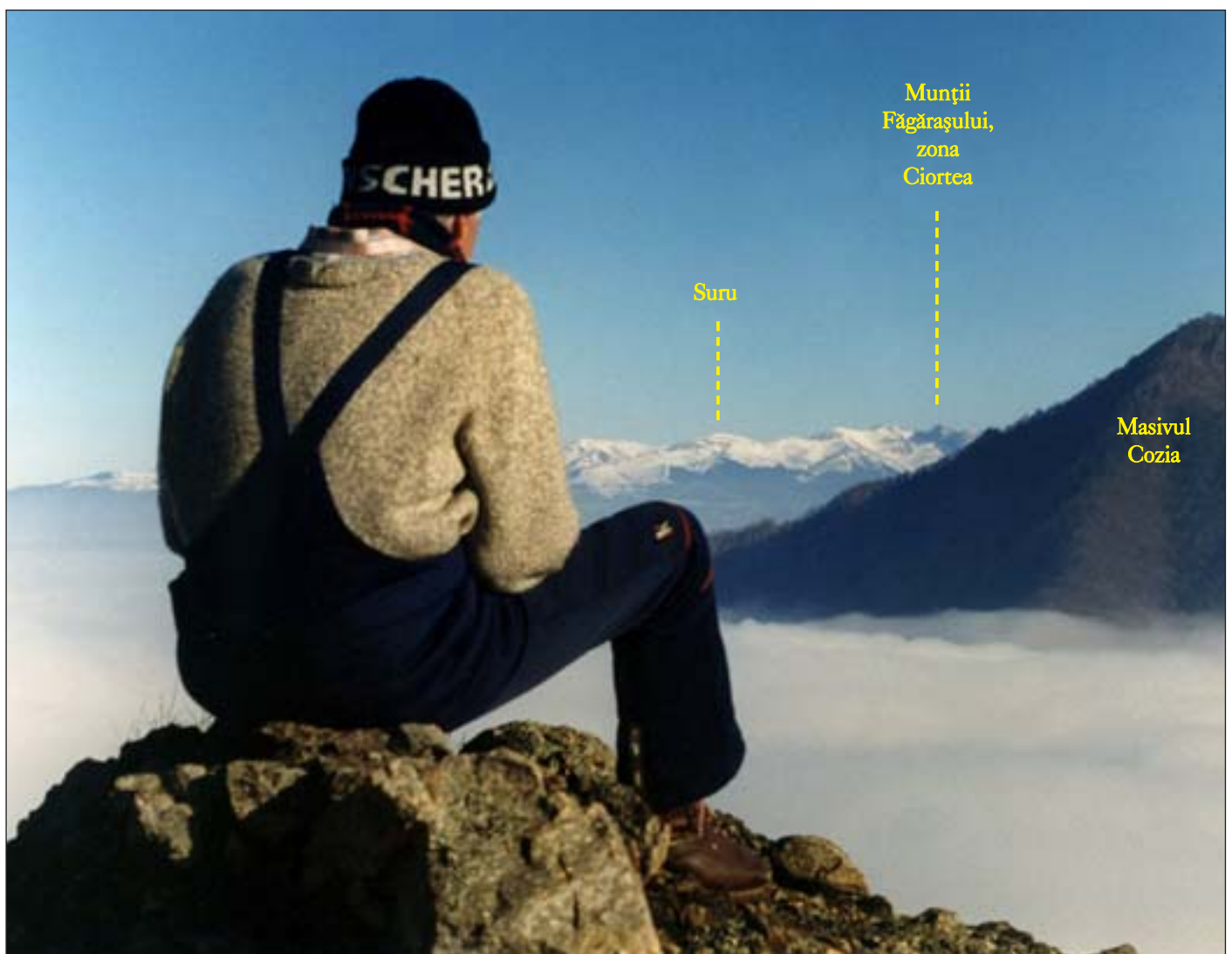
Suntem lângă șosea. Încă 1,7 km la stânga, spre motelul Lotrișor și circuitul

s-a închis la capătul a 5-6 ore de mers. Am fost pe țăncuri ce te apropie de soare, unde parcă bănuie zvonul legendelor, prin pădure, în lumea umbrelor, prin frunzișul nesfârșit și ne-am săturat privirile cu imaginea pârauului care sărea pe trepte sure de stânci, împrăștiind lacrimi cristaline pe mușchiul întunecat al malurilor.

Visul s-a curmat în forfota mașinilor de pe șosea.

19 De pe Sturii Puturoasei, priveliște către Munții Făgărașului.

foto: Trestian Găvănescu (Râmnicu Vâlcea)

Alte articole din revista **Invitație în Carpați**, serie nouă, despre **Munții Căpățânii**:

- Circuit peste Târnov, nr. 55, paginile 62-70;
- Nedeia (2130 metri), nr. 58, paginile 44-55;
- Peste creasta rar umblată, nr. 70, paginile 55-60;
- Peșteri în Târnovu, nr. 70, paginile 61-63;
- Detalii din zona somitală, nr. 78, paginile 13-19.

refugiile Gruicul și
Bistriciorul încă există

* marcaj greoi
de la Zurzugău
spre vest

Marcaje pe creasta de vest a Călimanului

1 Harta 1.

text și fotografii:
Petru Lucian GOJA
(Baia Mare)

Din Colibița pe Bistricioru (1990 metri)

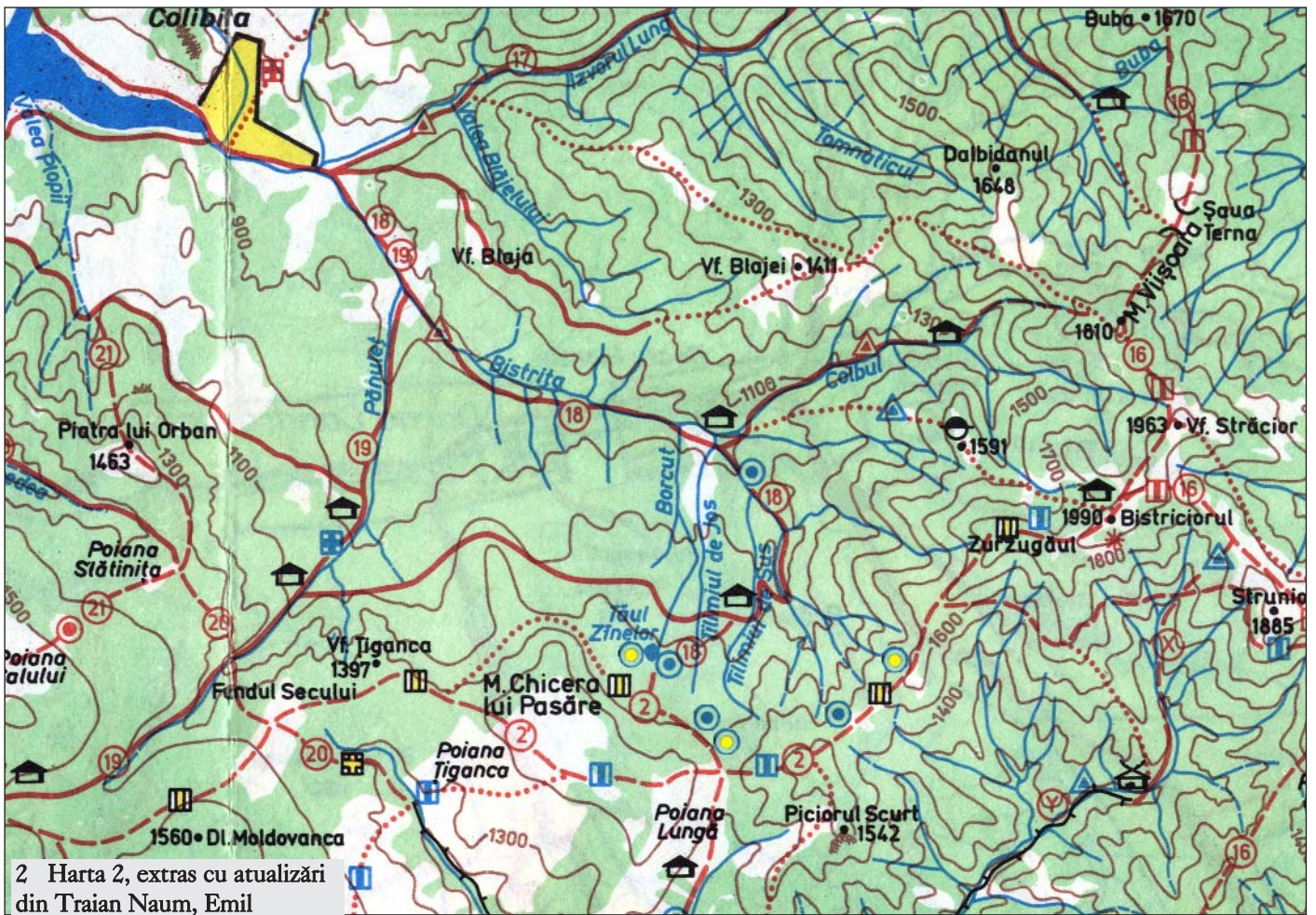
25-26 august 2007, cu Iancsi Moldovan, Aurică Ștefănoiu, Dumitru Iștvan, Ionică Pop, Alec Portase.

Pornim din Baia Mare, cu două autoturisme. Dimineață deosebit de caldă, pătoloasă. După ce am trecut de frumosul oraș Bistrița (harta 1, extras din *Romania, tourist map*, Ministerul Turismului, 1989), am admirat splendide gospodării săsesc transilvane în Livezi, casele vechi, înlănțuite, cu porți solide și ferestre ferecate-n tradiționale jaluzele de lemn, verzi, albastre sau maronii. Nu peste mult, în stânga se ivi Măgura Bârgaielor, înșeuată și cu rele

în creștet. Eram în excepționala Țară a Bârgaielor.

Remarcabilă șoseaua națională spre Vatra Dornei. Din Bistrița Bârgăului am cotit dreapta, traversând podul peste Bistrița (Ardeleană), mai mult decât modestă. Soarele ardea nemilos, cu toate că ne aflam într-o zonă depresionară montană, precum un urieșesc căuș, cuprinsă între Dl. Pietrei la vest, Muntele Capul Pietricelii la nord-est, Munții Căliman la est și sud. Calvar rutier de aici pe 7 km, până în coada Lacului Colibița; pe malurile de est, nord și vest, case de vacanță, vile, pensiuni.

În stânga rămase impresionanta carieră de andezite (în curs de exploatare) Colibița spre/ dinspre care circulau basculante de mare tonaj (contribuind astfel la deplina distrugere a drumului). Din Colibița sat am continuat în amonte Bistriței (harta 2, extras din lucrarea autorilor Traian Naum, Emil Butnaru - Căliman - Editura Sport-Turism,

2 Harta 2, extras cu actualizări din Traian Naum, Emil Butnaru - Căliman - Editura Sport-Turism, București, 1989.

3 Abruptul și culmea vestică a Zurzugăului.

4 Bulzul andezitic al Zurzugăului și, departe, Lacul Colibița.

București, 1989), lăsând pe dreapta o punte metalică și la baza ei, pe fundația de beton, debutul unei pleiade de marcaje turistice; nici-o săgeată însă din care să rezulte obiectivul vizat, kilometrii și timpii medii de parcurs. Un cărăuș și un pădurar ne-au spus să continuăm spre amonte, lăsând în stânga drumul forestier care acompaniază spre obârșii Valea Izvorul Lung.

Am mers pe un drum forestier bu-

nicel, doar pe alocuri frământat de TAF-uri și pneurile autocamionelor uriașe, adaptate transportului de bușteni, unele cu instalații hidraulice de ridicare deosebit de performante. În dreapta rămase la un moment dat o clădire zugrăvită-n pastel de mascare. De la două perechi de turiști, excelenți cunoscători ai zonei și foarte amabili, care urmau un traseu spre refugiul Bistriciorul (marcaj triunghi albastru), am luat alte relații.

Nu peste mult, în fața noastră apăru semeța piramidă alpină a Vf. Zurzugău (imaginea 3), facil recognoscibilă datorită unui bulz stâncos zoomorf (imaginea 4), proeminând pe versantul nord-vestic. Mai apoi, la stânga lui și în plan secund, apăru o porțiune de creastă a Vf. Bistriciorul.

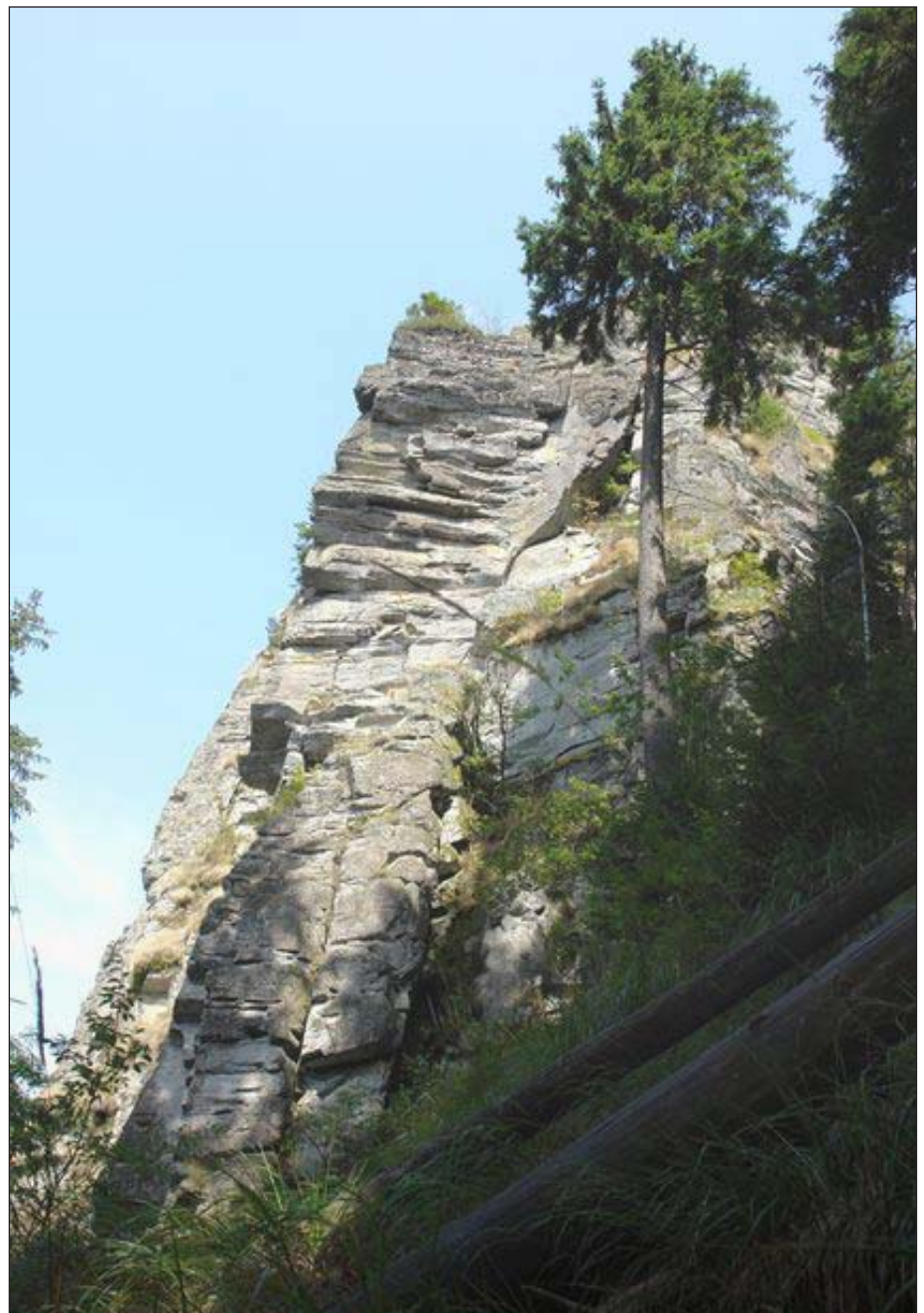
Am continuat pe drumul forestier până la confluența Văii Colbul (nord-est) cu Valea Tilimiul de Jos (Irimie de

5 Izvorul salvator de pe Muntele Vișoara.

Jos, conform panoului silvic plasat pe drumul care conduce spre fosta cabană silvică de la Gura Dâmbului și în continuare spre Tăul Zânelor - marcaj turistic punct albastru). De aici, la ora 10,30 am început traseul turistic, acompaniind în amonte Văii Colbul marcajele turistice triunghi roșu și albastru.

În dreapta, la cel mult 200 metri de confluența văilor (extrem de modeste ca debit, deși noaptea precedentă fusese o aversă) a rămas o fostă cabană cu etaj. În spatele ei am ochit câteva perimetre excelente pentru campare, ulterior gândindu-ne că în cazul unei furtuni puteam folosi drept adăpost sigur peste noapte una din numeroasele încăperi de la parter.

Nu peste mult triunghiul albastru începu să suie subit, în dreapta. Noi ne-am deplasat în continuare pe triunghi roșu, pe drumul autoforestier, lăsând în urmă un izvor (de făcut aici provizii/ imaginea 5). Un pârau secătuit se ivi destul de repede la stânga, aici începând urcușul accentuat, prin molidișul matur, dijmuit forestier dar și de furtuni. Cu toată seceta teribilă am început să găsim mânățarci. Doborâturile de vânt ne obligau la devierea de la marcajul ce acompania poteca abruptă, afund spălată de torente. La un moment dat chiar o luasem aiurea, pe picior, în loc să ne deplasăm tangent înspre dreapta. Apărură grohotetele andezitice, din ce în ce mai mari, drapate cu mușchi. Panta, căldura, setea își spuneau cuvântul. Un popas, câteva stafide și apă fură binevenite. Ne aflam sub splendide contraforturi andezitice verticale, din lave polistratificate, sur argintii (imaginea 6) și nu ne venea să credem că poteca o ia direct, ca pe niște natu-

6 Pereți de lave pe Muntele Vișoara.

7 Stâna de pe Muntele Vișoara.

8 Ciuperca Dornelor suind spre Muntele Vișoara.

9 Vârful Străcior (1963 m).

rale înalte trepte zigzagate, către culme. Dar până acolo mai aveam de înfruntat cursa cu obstacole și capcanele doborâturilor de vânt, admirând superbi maritori de eroziune, rare tufe de bozii cu ciorchini rubinii, deducându-ne cu savuroasa dar rară zmeură.

În 2½ ore poposeam deasupra turmurilor gemene ale Muntelui Vișoara, abia peste câteva ore admirându-le dinspre Bistricioru și Zurzugău, realizând că e vorba de un veritabil perete stâncos (lave răcite în straturi orizontale, andezite cu amfiboli, conform geologilor Dumitru Iștvan și Aurică Ștefănoiu), impresionant. Iar poteca marcată cu triunghi roșu nu prea avea altă variantă de urmat pentru a ne conduce-n culme. Deasupra lor și spre stânga apăru o lamă verticală, exemplar stratificată, de lave, înaltă de 7-8 m, nu mai groasă de 60-70 cm. După perspectiva obturată de molidișul matur spre Vârful Zurzugău și Bistriciorul am suit pe o culme ceva mai accesibilă, doar pe alocuri blocată cu doborâturi, după 3 ore de la plecare poposind într-o frumoasă și cu pajiste alpină și o stână cu căsoaie trainică (imaginea 7), abandonată însă. Eram pe Muntele Vișoara, cu Vf. Dălbidanul (1648 m) la stânga.

Un uriaș cumulonimbus creștea conopidiform (imaginea 8), ca o atomică ciupercă amenințătoare deasupra V. Dorna și la stânga Vf. Străcior. Imediat auzirăm mormăiala tunetelor apropiindu-se. Totul părea de-acum sortit lamentabilului eșec. Păcla perturba vederea spre Pasul Tihuța și Țara Dornelor. Se făcuse ora 13,30. Am remarcat o succesiune de valauă cioplite-n molid, acum în devălmășie și putrefacție, amplasate deasupra stâncii. Lângă ele am

10 Licheni de piatră.

12 Dinspre Zurzugău spre Bistricior (1990 m) și Străcior (1963 m).

11 De pe Străcior (1963 m) spre Bistricior (1990 m) și Zurzugău.

descoperit, din fericire, firavul dar excelentul șipot cristalin, rece gheață, de la care ne-am refăcut proviziile de apă.

Am ocolit prin stânga culmea cu molidiș și amenajări genistice înierbate, după care am dat într-un larg culoar decupat în jnepenșul din ce în ce mai viguros, intercalat cu ienuperi (amintind de Drumul grănicerilor de pe vremea împărătesei Maria Tereza, pe care-l admiraserăm odinioară sub Vf. Pietrosul Călimanului, la nord-vest). În afară de stafidite exemplare de *Amanita muscaria* și niște hribe tipice jnepenșurilor, nu am dat peste alte ciuperci sau bureți.

Tunetele continuau să mormăie, cerul să se acopere, mai apoi simțirăm rafale de vânt și o dată cu ele neliniștoarea răcoare. Marcajul triunghi roșu făcu loc celui bandă roșie, de culme

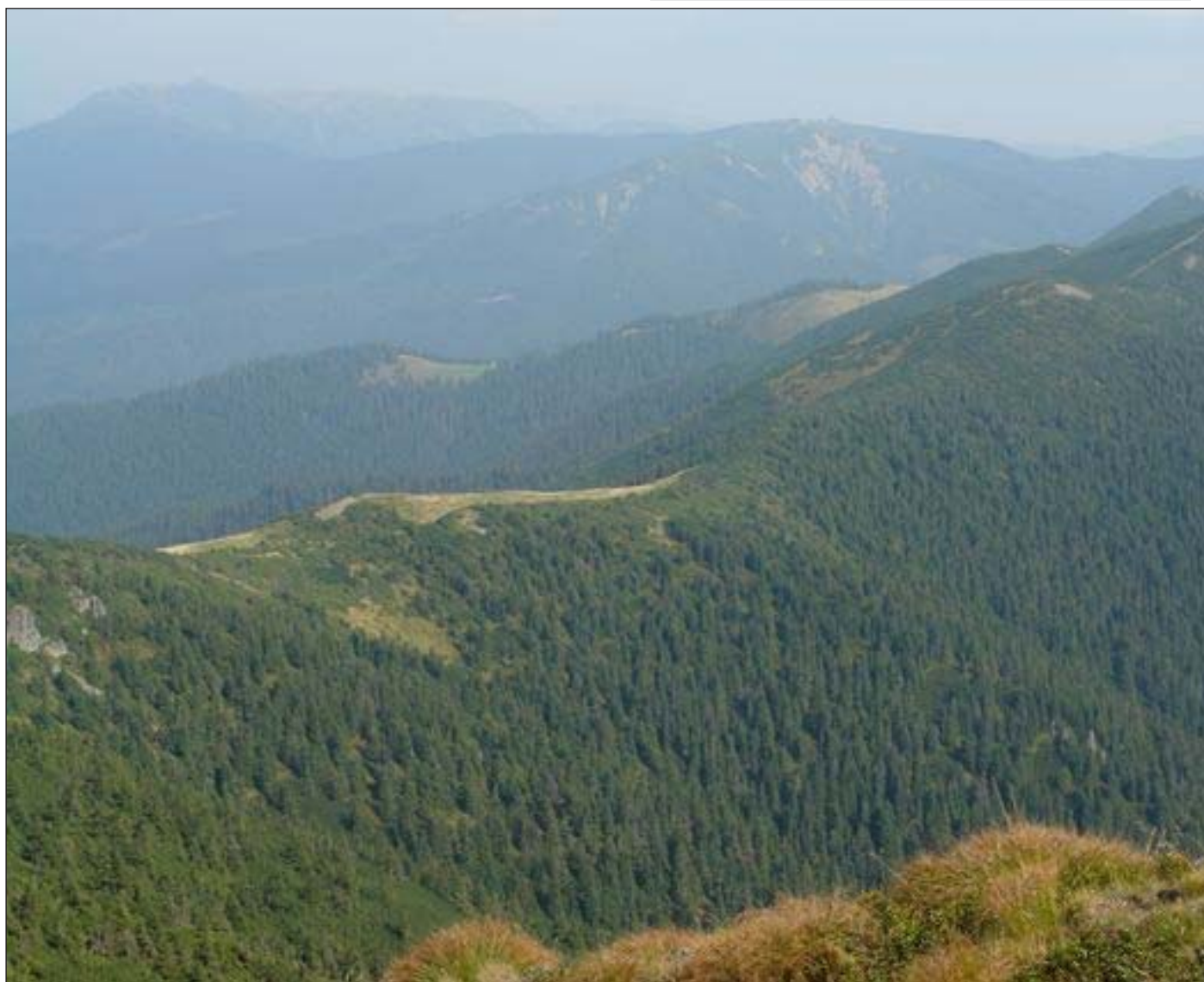
principală. Din stânga, suind din V. Dorna, de la refugiul Gruiu (se pare pe bandă albastră), apărură o trupă de montaniari. Grohotele, pajiștea alpină cu afin din două varietăți, dar mai ales merișorul (coacăzele roșii, după cum le zic maramureșenii) substituiriă treptat jnepenșul în timp ce ne apropiam suind direct Vf. Străcior (1963 m), marcat cu o cruce metalică și o placă inox (amplasată chiar de cei care ne precedau, după 1990) (imaginea 9). Era ora 15,15 (ne trebuieră 4¼ ore de la debut, explicabil ținând seamă de zăpușeală și de cei 1000 metri diferență de nivel).

Ajunși pe vârf, am făcut cunoștință cu o familie de experimențați și foarte pasionați turiști, cu vârsta în jur de 60 de ani, însoțiți de o alta, cu vârsta de până în 35 ani, unii știindu-mă de pe Al-

pinet, domnul în vârstă cunoscându-l de la Ștafeta munților pe Papa, întrebând de el. Amabili, fericiți să întâlnească băimăreni în dragii lor Călimani, ne-au arătat pe rând, cu toată păcla deranjantă, Piatra lui Orban spre vest (harta 2.1), la stânga Lacului Colibița ce părea o minusculă baltă, aproape Vf. Bistriciorul, Zurzugăul la sud-vest, Struniorul, Curmătura și Vf. Tihului, Vârful Ciungetu, Ruscii și Gruiu din înșeuata și sinuoasa creastă principală a Călimanilor, în final Vf. Pietrosul (2100 m/ imaginea 13), ușor identificabil datorită unui țugui ca o căpiță aflat pe creștet.

Ne-am luat rămas bun, luând-o reperor spre șaua și apoi piciorul abrupt al Bistriciorului, remarcând rocile sure, cu aspect de mici lespezi cântând cristalin la derapajul bocancilor, andezite cu pi-

13 Ultimul, stânga sus, Pietrosul Călimanilor (2100 m).

roxeni și feldspați (conform geologilor Dumitru Iștvan și Aurică Ștefănoiu). La ora 16 eram ajunși pe Vf. Bistriciorul (1990 m) în timp ce bolta cerului era aproape integral acaparată de nori sur negricioși iar în depărtare se auzeau bubielile tunetelor suprapuse mugetului rarelor turboreactoare. Cei de care abia ne despărțiserăm suiau în urma noastră, urmând să coboare spre V. Dorna, la refugiul Gruil, unde-și lăsaseră mașinile. De pe Bistriciorul am putut vedea bineșor castelul Dracula din Pasul Tihuța, așezarea prosperă Dornișoara dar și Lacul Colibița, ceva mai degajat de păclă.

Tocmai mă întrebam cum de scăpase Parcul Munții Căliman de defrișările barbare de după 1989, nevăzând urmele parchetelor de exploatare discontinue, în formă de tablă de șah prin Munții Rodnei sau Munții Maramureșului. Până când, în stânga Bistriciorului, am dat cu privirile de ditai muncelul și creasta secundară rase complet, pe toți versanții, abia îmburuienăți, înșelător sur verzi. De aici se desprinde marcajul bandă galbenă, spre Zurzugău, pe alocuri dublat de o veche și rară bandă albastră. În dreapta (vest), sub versanții abrupti și cu prelungi torente de grohote mărunte ai Bistriciorului, observăm refugiul Bistriciorul, câteva corturi în preajmă și 2-3 fundații ale unor dărâmate, mici, construcții. Grupul celor două tinere familii întâlnite pe la 10 dimineață, suind pe V. Bistriței se apropiu acum dinspre refugiul Bistriciorul spre vârful cu același nume, parcurgând un traseu neconvențional, prin jnepe-niș.

Noi ne-am început coborârea și apoi lunga traversare urmată de suișul spre Vf. Zurzugău. Aici, micile și subțirile lespezi andezitice (lave răcite în straturi subțiri) păreau și mai frecvente, la fel și merișoarele. Dar și cerul deveni amenințător în timp ce atmosfera era înăbușit umedă, deranjantă pe la ora 16,40 când ajunserăm în Vf. Zurzugău. În dreapta vârfului puteam admira de acum uriașul bulz (imagea 4), zurzugăul andezitic impresionant; dincolo de el, departe, Lacul Colibița, neguros. Două sau trei vârfuli împădurite cu molidiș se înălțau spre sud-vest vest, separate de afunde înșeuări pe care urma să le depășim.

Am făcut un scurt dar absolut necesar popas pentru frugală masă și rehidratare, apoi am luat-o pe custuroasa, la

început, culme descendentă a Vf. Zurzugău. Golul alpin lăsa locul molidișului intercalat cu jneapăn și ienupăr, mai apoi doar cu ienupăr. Poteca de abia avea 40-50 cm lățime iar schimbările de direcție erau frecvente. Ne așteptam ca datorită sălbăticiei locurilor, densității vegetației alpine să vedem cocoși de ieruncă sau de munte, poate și ceva cervidee; dar n-am avut șansă.

Derutează aici marcajele coexistente, de exemplu bandă și punct galben, mai apoi punct albastru, inconsecvent. Lipsesc cu desăvârșire săgețile la schimbarea direcției. Constant, riguros realizat (dar inutil orientării) este marcajul pătrat alb-roșu al limitei Parcului Național Căliman.

Se însera treptat. Poteca urma o zonă descendent accentuată, prin molidiș, cu afiniș și mânătărci, mai apoi o lua de-a coasta, în dreapta culmii. Văzurăm crotine proaspete de oi, ceea ce ne făcea să așteptăm ivirea stânei din Poiana Lungă. Înainte de asta însă potecuța dispăru deplin, Mitică descoperindu-i continuarea la stânga culmii, printr-o limbă de poiană cu pajiște. Deasupra și sus la stânga observăm creștetul rărit de vijelii al debutului Piciorului Scurt iar în dreapta, sub acesta, apăru drumul de TAF care ne conduse spre Poiana Lungă.

Balega unui urs, plină de semințe de zmeură, ne aminti în țara cui umblam seara, hai-hui. La stânga, versantul afectat de furtuni fusese defrișat în timp ce în față, la poalele nordice ale Muntelui Chicera lui Pasăre, împădurit cu molid întrerupt de limbi sure de grohote, remarcăm o zonă declivă, cu poiană, obârșia aproape comună a Văilor Tiliului de Sus, Tiliului de Jos și, cea mai nord-vestică, a Văii Borcut (născută din preaplinul strecurat prin grohotele Tăului Zânelor).

Banda galbenă se terminase, apăru-se punctul galben alternând aleatoriu și confuz derutant cu punctul albastru (care știam că ajunge la Tăul Zânelor). Pe hărțile diferite ale lui Ianși, Ionică și Mitică nu apăreau aceleași marcaje, ceea ce deruta (fiind din perioade și de la surse diferite). Se făcuse seară și începu să picure, mai apoi să plouă cuminte, răcoritor. Rămas mult în urmă, Aurică fu simțit de câini ciobănești. Ionică-l scoase din impas. Aici am dat peste un strașnic izvor născut din grohote vulcanice, făcându-ne provizii de apă pentru noaptea. Înserarea și ploaia ne determinară să

abandonăm tentativa vizitării Tăului Zânelor, urmând spre dreapta drumul forestier (cel din stânga ne-ar fi condus într-o jumătate de ceas la lac, dar deja nu ar mai fi fost lumină bună pentru fotografiere).

Ciupercăream pe la poalele molidișului dens și tânăr de circa 15 ani, remarcând excelenta stare a drumului forestier, pe alocuri înierbat, apoi, în dreapta lui, o ingenioasă și trainică amenajare silvică, loc de refugiu și popas. În cel puțin două locuri, în versantul excavat pentru amenajarea drumului observăm aglomerate vulcanice cu aspect de breccii brun negricioase. După o altă voltă descendentă intram în linie dreaptă spre Gura Dâmbului, locul unor foste cabane silvice și forestiere, două în ruină, altele ruinate, una trainică, etajată, recent abandonată, continuată cu un grajd pentru vite și dependințe. Și aici, pe un vast con de dejecții, era amplasat un frumos loc de popas, trainic, nou.

Mai aveam de mers circa 1-1,5 km până la mașini dar îi sugeram lui Ionică să înnoptăm aici, în loc de perimetrul IPEG, dezolant prin comparație. Cam la aceeași soluție ajunseseră și colegii, prin urmare sosiți la mașini ne-am imbarcat și întors la Gura Dâmbului (din amonte V. Irimie de Jos sau Tiliului de Jos), ținând de Ocolul Silvic Josenii Bărgăului. Era ora 20,30 și circuitul, apreciat de noi la aproximativ 20 km și o diferență de nivel de mai bine de 1000 m, ne luase 10 ore, unii simțindu-se nu obosiți, ci extenuați de-a dreptul. Scăpaserăm de aversă, furtună, descărcări electrice, gândindu-ne îngroziți ce s-ar fi întâmplat dacă așa ceva ne-ar fi surprins în pasajul obscur accidentat de sub Zurzugău și apoi până în Poiana Lungă. Doamne ferește!

Ne-am spălat de sudoare, ne-am pus tricouri uscate, fără a scăpa de atacul furibund al muscuțelilor ce ne agreaseră toată ziua, dublate acum de obraznici țânțari. Alec făcu și întreținut apoi un focșor, strict pentru atmosferă și contra gânganiilor, apoi cinaram și tăifăsuiram până noaptea târziu, admirând jocul de-a ascunselea, printre nori, a lunii și mai ales continuele flash-uri violacee ale îndepărtatelor fulgere acompaniate de morocănoase bubuituri de tunet, așteptând dezlănțuirea apocalipticului haos, simțindu-ne la adăpost.

Mitică, Ionică și Alec se culcară la parter, într-o cameră fără geamuri, parțial obturată cu folie de polietilenă la

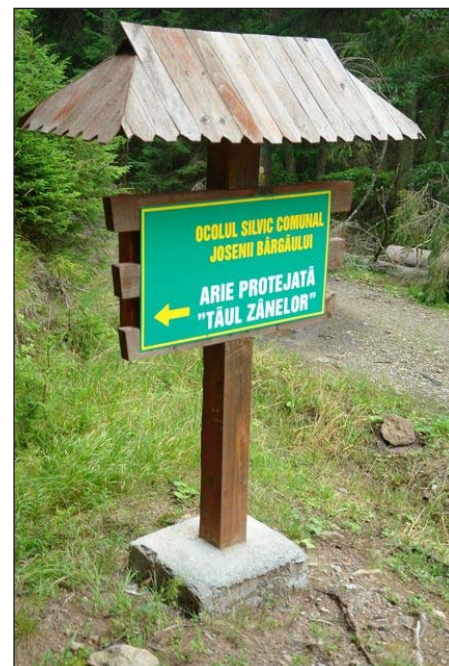
două ferestre, dotată cu prici și un strat gros de paie, din nefericire transformată-n grajd pentru cai. Iancsi, Aurică și cu mine am dormit într-o cameră curată, de la etaj, cu fereastra și ușa obturate cu duble straturi de polietilenă groasă asigurând un microclimat ideal, într-un colț al camerei punând izolirurile de poliuretanic și sacii de dormit, folosind o vreme doar ca păături. Peste noapte, meteorologic prognozată furtună violentă nu își făcu apariția.

Tăul Zânelor

Abia la ora 8,30 am pornit spre Tăul Zânelor, dublând aproximativ 35 minute finalul traseului din seara precedentă apoi, cu puțin înainte de sușul

către izvorul Poienii Lungi, la bifurcație, am cotit dreapta, observând ultimul punct albastru plasat pe o piatră a carosabilului. Recolta de mânățarci a zilei precedente crescuseră rapid. Urmăream atenți așteptată deviere la stânga, în amonte de un afluent superior al V. Borcut, spre Tăul Zânelor, dar abia după vreo 50 minute am dat de un panou silvic frumos, plasat de Ocolul Silvic Joseni Bârgăului (imaginea 14), pe care era menționat Tăul Zânelor, arie protejată, plus o săgeată galbenă la stânga.

De aici debută marcajul turistic recent, excelent realizat, punct galben. L-am urmat în amonte de văii cu ape puține, scurse peste grohote alunecoase, înegrite de mușchi și depuneri, poteca devind la dreapta, lăsând un izvor excelent cu ciurgău păstoresc, în final suind într-o vâltă dreapta spre o vastă poiană denivelată, situată la nord nord-

14 Panou indicator civilizat.

15 Tăul Zânelor, văzut dinspre sud-vest.

est de Muntele Chicera lui Pasăre. Tre-cuseră 1¼ ore de la plecare când am poposit pe marginea vastei pâlnii înier-bate a lacului de prăbușire și blocaj (conform geologilor Dumitru Iștvan și Aurică Ștefănoiu); admiram nu doar oglinda întunecată a apei (imaginea 15), uneori vibrată de briză, trunchiurile parțial submerse, de molizi invadați de mușchi și vegetație lacustră, ci și pajiș-tea multă vreme folosită ca loc de stână (dovadă ștevia și urzicile abundente).

După ce ne-am umplut tolba cu imagini am început coborârea pe unde veniserăm, ciupercărind cu folos. Coborând buza abruptă, de la lac spre izvor și debutul Văii Borcut, am remarcat spre dreapta marcajul punct albastru care duce spre Poiana Lungă, acompaniind un dezafectat drum de TAF.

Se înnora tot mai tare în timp ce atmosfera beznoasă și umiditatea excesivă cuprinseseră molidișul matur din jur. Imediat începu să tunde, apărură și flash-urile fulgerelor neîntrerupte, apoi căzu-ră cele dintâi picături ale ploi. Cuminiți. Calde. Temperatura se situa în jur de 16-17 grade Celsius. Ploaia se înteti. Adăpostiți de molizii falnici, ajunși la panoul informativ al ariei protejate, ne-am pus pelerinele, pornind repejor spre Gura Dâmbului. Dintr-o dată păru că s-au deschis larg baierile cerului, revăr-sând asupră-ne torente de apă. Ne-am adăpostit puțin, vine vorba, la poalele molidișului tânăr, deloc acoperitor, la un moment dat străbătut de rafalele de vânt scuturând alte valuri de apă.

În câteva minute carosabilul pie-truit și uscat fu invadat de paralele șu-voaie de apă cafenii, tumultuoase. Era imprevizibil sfârșitul demiurgicului show acvatic în urma căruia nu puteam ieși decât crunt murați, motiv pentru care Mitică propuse să ne continuăm deplasarea. La un moment dat aversa scăzu în violență, părând a fi obosit sau a-și fi epuizat hidricele resurse. Dar nu obosise și reîncepu să reverse neostoit asupră-ne valuri de ploaie, în rafale den-se. Dușul, deloc de invidiat, ținu o oră, adică până am curmat marșul forțat și ne-am refugiat în cabana în care înnop-taserăm, abia după aceea a plouat cu-minte. Ionică și cu mine mai aveam o grijă, deloc neglijabilă, aceea de șoferi și depășirea nămoloselor pasaje ale dru-mului forestier create de TAF-uri și autocamioanele forestiere grele, la asta adăugându-se mult afundatele bălți, ca și posibilele torente violente scurse de

pe versanți.

La ora 12 am pornit spre Colibița. De unde cu o zi înainte V. Colbu fusese un amărât pârâu cristalin, acum deve-nise o tumultuos violentă vale de mun-te, ieșită pe alocuri din matcă. La fel și Bistrița Ardeleană. Am ajuns nesperat de bine la capătul Lacului Colibița, acompaniați de o ploaie cuminte. Am ocolit lacul până aproape de baraj; malul stâng, împădurit, este străbătut de o variantă de drum forestier, mai puțin accesibilă, conducând în debut spre strategic pitite-n molidiș case de va-canță și vile. Apoi am luat-o spre Bistrița Bârgăului.

Ajunși la asphalt am tras tare spre casă, multă vreme prin ploaie. La ora 16,30 debarcam în Baia Mare.

Iarna pe Bistricioru (1990 m)

Vlad CHINDEA

(Clubul de Turism Montan
Căliman Târgu Mureș)

Noiembrie 2002. Sunt împreună cu Szabolcs (hârșit în drumuri prin Tatra, Taurus, Alpi) și Paul. Într-o di-mineată umedă, cu câte un rucsac volu-minos în spate, plecăm cu personalul de 3,46 spre Răstolița, la poalele Călima-nului.

La 6,30 debarcăm și parcurgem cei câțiva kilometri care ne despart de sat. Ne ia aici o mașină care transportă mun-citori la baraj. După 6 kilometri prin hâr-toape coborâm la șantierul barajului de pe Pârâul Răstolița. Aici unde apele a trei pâraie vâjnoase (Scurtu, Tihu și Valea de Mijloc) se îngemănează, luând naștere Răstolița, se aruncă zid trainic de beton.

Purcedem la drum pe Valea de Mij-loc. Curând se ivesc primele petece de zăpadă iar sloiurile de gheață iau loc noroiului pe drumul care se încolăcește de-a lungul văii străjuită din loc în loc de sumbri megaliti andezitici care străpung peria coniferelor. După 3 ore de mers alert ajungem la o exploatare forestieră.

În curând poteca se desprinde din dru-mul forestier și urmează un afluent al văii, unde pereții înguști ne obligă să trecem dintr-o parte în alta pârâul învol-burat, cutezanță soldată cu "plăcute" băi de picioare. Zăpada care se îngroașă printre brazi și panta din ce în ce mai acută contribuie la dificultatea dru-mului iar semnele triunghi albastru se joacă cu noi, apărând sau dispărând când pe-o parte când pe alta a pârâului

La un moment dat poteca inter-sectează un drum mai semnificativ un-de un indicator informează că spre est se poate ajunge în Curmătura Tihului, spre vest în Poiana Lungă iar spre sud la Răstolița. Ne angajăm pe poteca care se îndreaptă pe vale spre nord. Încet încet peisajul se deschide. Privind în spate se pot ghici culmile Munților Gurghiu. La est de noi, mult mai aproape, muncii denudați ai Călimanului dintre care se remarcă prin masivitate Bâta Târnița (1555 m). În față, orizontul este încă închis de versanții crestei principale, acoperiți de jnepeni; spre dreapta, cetăți prăbușite din rocă vulcanică marchează linia de creastă pe șaua de sub Vârful Strunior (1885 m).

Traseul dobândește treptat caract-er alpin, valea s-a redus la un simplu firicel de apă pierdut pe sub bolovani, alunecoși ocazional. Jnepeni și meste-ceni pitici se agață de hainele noastre, dar ne și ajută uneori, slujind drept trepte sau prize. Încet, cu răsufierea tăiată, culmea imaculată pare tot mai aproape; un ultim prag este escaladat și ne tre-zim sub cornișele proeminente care străjuiesc creasta. Cu băgare de seamă ocolim o zonă care pare mai amenin-țătoare și, când dăm să urcăm, surpriză... cornișa are doar o jumătate de metru înălțime; dar de la distanță, pe fondul alb al zăpezii iluzia de masivitate este copleşitoare. De aici mai sunt doar câte-va sute de metri până pe vârf, pe care îi străbatem repede.

Ajunși sus, după 8 ore de trudă, ne delectăm cu priveliștea magnifică: spre vest, creasta fierăstruită culminează cu Vârful Zurzugău (1913 m/ harta 2), iar apoi are o cădere bruscă, continuând cu un ocean vălurit de culmi aplatizate îm-pădurite și poieni, până hăt la orizont, unde se află Subcarpații Transilvaniei, printre care încep să sticlească, o dată cu apropierea întunericului, luminițele satelor mureșene. Spre nord, plaiurile pudrate ușor cu zăpadă coboară lin spre

16 Negoiu Unguresc și Pietrosu, văzute de sub Vf. Rețițiș.

foto: Ciprian Strețeanu (www.alpinet.org)

depresiunea adâncă unde este Lacul Colibița; dincolo de primele culmi ale Munților Bârgău, salba de sate strălucește în amurg, vegheată de Heniu Mare (1611 m). Cordiliera de vârfuri imaculate din Munții Rodnei, străjuită la un capăt de mândrul Pietros iar la celălalt de asimetricul corn al Ineului, impune respect. Spre est și nord-est culmi vălurite și încă verzi, din Munții Suhard și Bistriței slujesc drept fundal pentru mult mai apropiatele creste ale Călimanului, care se succed până la orizont: vedem deja familiarul Strunior, Vârful Pietrosul (2100 m) și Negoiul Unguresc (2081 m) formând un trapez masiv, încins pe la poale de vechiul drum grăniceresc al Mariei Tereza. Din coada Pietrosului se desprinde o lungă creastă gheboșată de Vârful Tămău (1862 m) și Măierș (1885 m), pătrunzând apoi adânc în Depresiunea Dornelor. Dincolo de Valea Mureșului, spre sud, blajine coaste ale Gurghiului; muncii Giurgeului închid spre est depresiunea omonimă. Impozanta culme a Hășmașului completează priveliștea; se distinge, prin Șaua Curmăturii, Vârful Toaca din Ceahlău.

La baza crucii de pe vârf, adăpostit într-un flacon de plastic, se află caietul de amintiri, completat de-a lungul timpului de numeroși turiști. Colții tăioși ai vântului, înfipti prin bocancii înghețați, ne reamintesc că e timpul să căutăm adăpost. Coborând spre șaua estică, găsim o mică adâncitură, la marginea covorului de zăpadă. Întinderea cortului ne dă unele emoții, pentru că vântul se dezlănțuie în rafale. Deși s-a lăsat întunericul, facem o mică plimbare până pe Vârful Străcior, aflat la doar câteva sute de metri. O cruce geamăna celei de pe Bistricioru marchează piscul.

Întorși la cort, după ce mâncăm, ne cuibărim în sacii de dormit. Afară se dezlănțuie urgia; sălbatică vântoasă înșfacă cortul ba dintr-o parte ba dintr-alta. Smulși din somn, constatăm că pereții cortului au ajuns la nivelul nasurilor. Până spre dimineață dormim iepurește, între reprimile furtunoase.

Zorii colorează cerul, creasta se înroșește de la soare. Ceaiului fiert la flacăra anemică a primusului este savuros. Strângem echipamentul și începem coborârea spre Șaua Strunior (harta

2), prin zăpada înghețată care ajunge până la genunchi. Astăzi ne-am propus să parcurgem o parte din creastă și să ne întoarcem pe Valea Tihului la Răstolița. Ajungem repede în șa, unde Szabolcs, care a mai parcurs traseul vara, încearcă să găsească marcajele; dar în țara jnepenilor poți să-ți iei gândul de la poteci și marcaje în condiții de iarnă.

Urcăm anevoie spre un umăr al crestei, prin zăpada ce ajunge până la brâu, în multe locuri. Cu acest prilej, învățăm stilul de înaintare "tracțiune integrală": te lași în patru labe și începi să lopătezi zăpada moale, stârnind invidia focilor, în trecere te agăți de orice jneapăn din raza de acțiune, calci fără milă orice punct de sprijin ascuns în zăpadă, iar la fiecare o sută de săpături cu brațele iei o pauză îndelungată.

Astfel urcăm până pe Vârful Strunior (1885 m), în căutarea potecii; admirăm Bistriciorul înveșmântat în haina-i de hermină, înconjurat de suita de paji acoperiți din cap până în picioare în catifea verde.

Coborârea spre Curmătura Tihului se transformă în năvală, fiecare caută drum printre jnepenii mai înalți de un

stat de om, parând croșeuri perfide ale crengilor, călcând peste ele, mușcând din loc în loc zăpada, traversând în stil spărgător de gheață troienele, plonjând în gropane de zăpadă. După regrouparea din șa analizăm situația: pentru a parcurge 3 km de creastă ne-au trebuit cam tot atâtea ore iar în ritmul acesta vom pierde cu siguranță trenul din Răstolița.

Decidem să ocolim pe la nord Vârful Tihu (1837 m), până în Poiana Popii, de unde o potecă marcată coboară pe Valea Tihu. După ce mai urcăm puțin pierdem repede altitudine și poposim într-o poiană, bucuroși că am scăpat de jnepeni. De aici marcajul reapare și ne ghidează în coborâre ușoară prin pădurea de brazi. Urme de urs însoțesc o vreme poteca, pierzându-se spre Valea Gruului. Ajungem în sfârșit în Poiana

Popii (1550 m), în umbra Dundețului, vârf stâncos, scrijelit de adânci urme de eroziune. Un indicator ruginit oferă unele informații despre traseul de creastă și variantele de coborâre pe văi (noi vom urma banda albastră).

Coborâm pe valea priporoasă, direct prin albie. Mai jos apar urme de tractoare forestiere și întâlnim primele barăci ale muncitorilor. În aer adie un miros nefiresc de primăvară, zăpada se topește încet, iar pâraiele umflate și torenții tulburi ne împiedică să ne potolim setea. Coborâm în pas alert, pe drum noroios, dar la un moment dat drumul se ramifică în trei. Care să fie calea bună? Alegem varianta corectă, cea de mijloc, care urmează valea; celelalte două variante reprezintă viitorul drum de contur al lacului de acumulare

și se pierd undeva sus pe versanți.

Trecem în viteză pe lângă șantierul barajului; întunericul s-a lăsat deja iar până în Răstolița mai sunt 8 km. Până aici am făcut 9 ore socotite din creastă. O betonieră ne clacsonează din spate și ne înghesuim cinci oameni în cabină, împreună cu bagajele. Ajungem în gară în momentul când trenul șuieră de plecare și tăbărăm în el. Ne întindem oboșiți, spre uimirea generală a unor oameni care nu pot să înțeleagă de ce se duce cineva la munte cu bețe de schi dar fără schiuri.

16 Negoitul Românesc (1889 m).

foto: Viorel Ovidiu Oprea (www.alpinet.org)

INVITAȚIE
ÎN CARPAȚI

REVISTĂ LUNARĂ DE DRUMETIE,
MUNTE, NATURĂ,
DISTRIBUITĂ ELECTRONIC,
PUBLICATĂ DE PROIECTUL ALPINET.

Părul sălbatic

2 Silvestepă cu păr sălbatic, în amestec cu stejar brumăriu.

text și fotografii:
Andrei RAFTOPOL
 (Brăila)

Zis și păr pădureț (*Pyrus pyraeaster*), este strămoșul părului de livadă (*Pyrus communis*, *P. stativa*). Poate ajunge la 20 metri înălțime, 1 metru diametru și poate trăi 200 de ani.

Trunchi neregulat și ramificat, la început cu scoarța verde cenușie, mai târziu negricioasă. Coroană piramidală, ramuri dese și încurcate. Lăstari bruni, cei laterali adesea transformați în spini; muguri depărtați de lujer. Frunze mici (5-8 centimetri), pieltoase, ovate sau

rotunde, cu vârf scurt ascuțit, margini întregi sau fin dințate. Toamna, când se usucă, frunzele devin negre.

Înflorește în aprilie - mai; flori albe, grupate în corimb. Fructele, spre deosebire de perele de livadă, sunt rotunde, mici (2-3 centimetri), tari, acre, cu tanin (îți lasă gura pungă, totuși sunt o delicată pentru turmele de capre). Fructul părului, ca la toate sămânțoasele (măr, păr, gutui), rezultă din îngroșarea terminației receptacolului floral.

Nepretentios față de sol și climă. La noi în țară este des întâlnit pe dealurile însoțite, în sivostepe și luminișurile pădurilor. În emisfera nordică este întâlnit în Crimeea, Caucaz, Iran.

Părul cultivat de om este știut încă de la grecii antici, posibil provenind și de la unele subspecii din Caucaz. Astăzi sunt cunoscute cam 300 de soiuri. Lemnul, fin și omogen, poate fi întrebuințat la obiecte de artă (sculpturi gravate și lustruite), ustensile, instrumente de precizie. Trunchiul servește ca portaltoi pentru alte specii.

Bibliografie

V. Cociu - Să ne cunoaștem pomii - Editura Tineretului, București, 1959

I. C. Voiculescu - Să cunoaștem arborii și arbuștii din pădurile, parcurile și grădinile noastre - Editura Ceres, București, 1978

Alte materiale din revista Invitație în Carpați, serie nouă, despre Munții Măcin:

Munții Măcin - ghid turistic, nr. 52, paginile 4-49;

Cățărare în Munții Măcin, nr. 52, paginile 50-56;

Cheile Chediu, nr. 68, paginile 3-20; Marile cascade, nr. 68, paginile 21-25;

Păducelul, nr. 69, paginile 36-38; Stejarul pufos, nr. 74, paginile 64-65;

Vâscul, nr. 82, paginile 39-43; Bășica porcului, nr. 82, paginile 44-46.

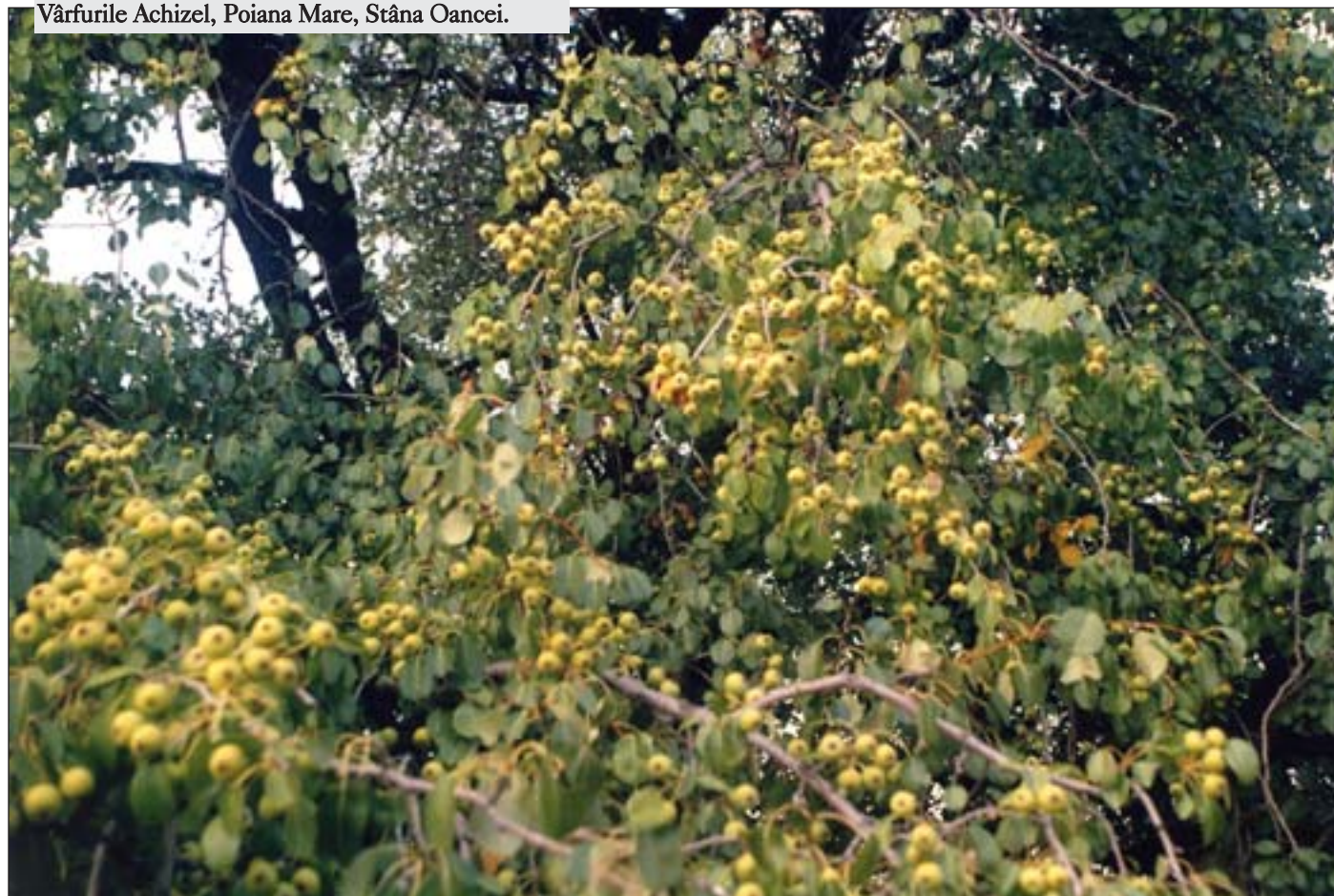
3 Silvostepă cu păr sălbatic, în amestec cu stejar brumăriu.

4 Păr sălbatic, înflorit.

5, 6 Păr sălbatic, cu fructe. Imaginile sunt din silvostepele din centrul Masivului Măcin, pe lângă Vârfurile Achizel, Poiana Mare, Stâna Oancei.

Traversare prin Țara Dacilor

text:

Ovidiu ȘERBAN (Arad)

imagini:

Adrian NISTOR,

Ianina BORLA

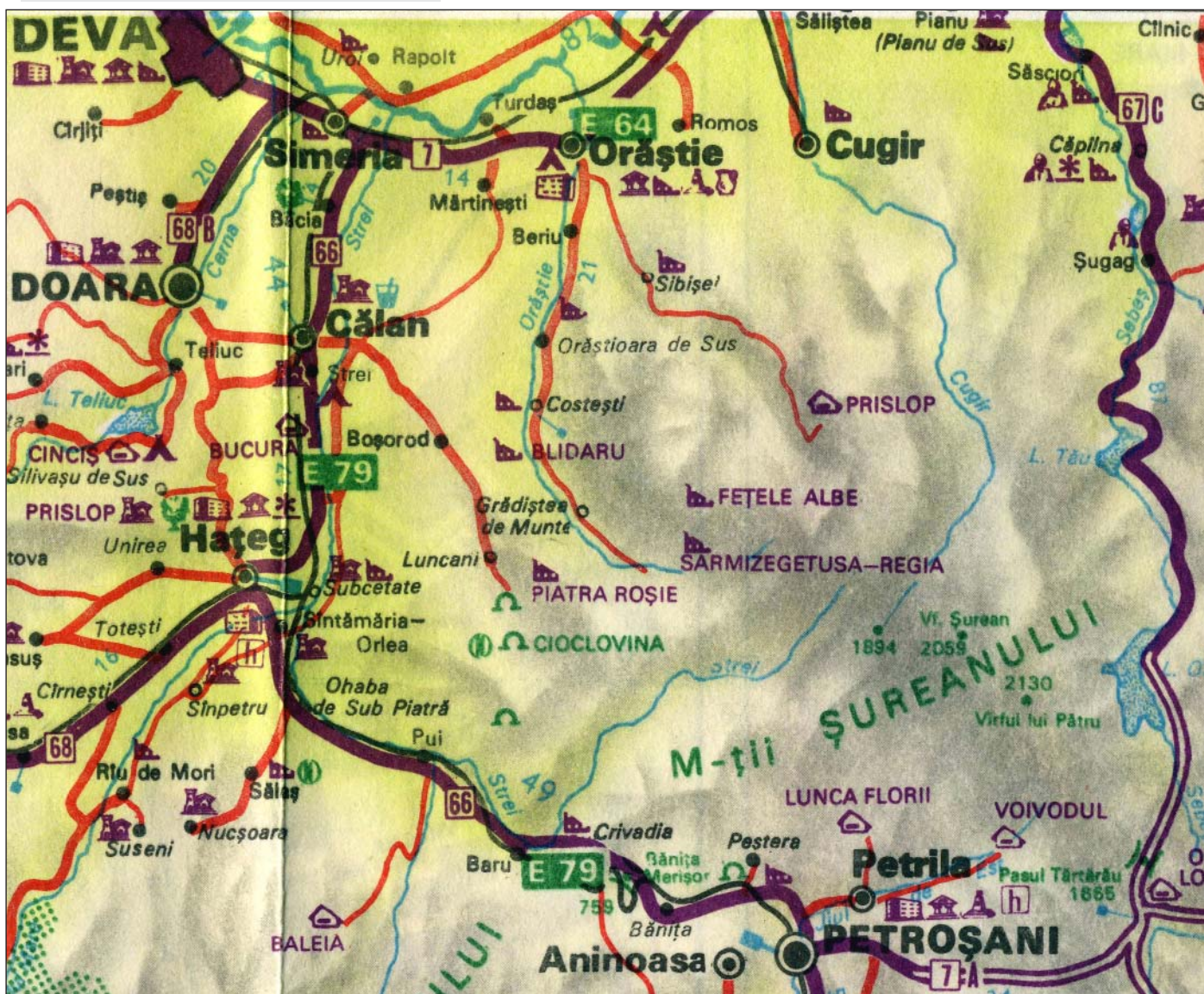
alte imagini, explicații poze
și extrase despre zonă:

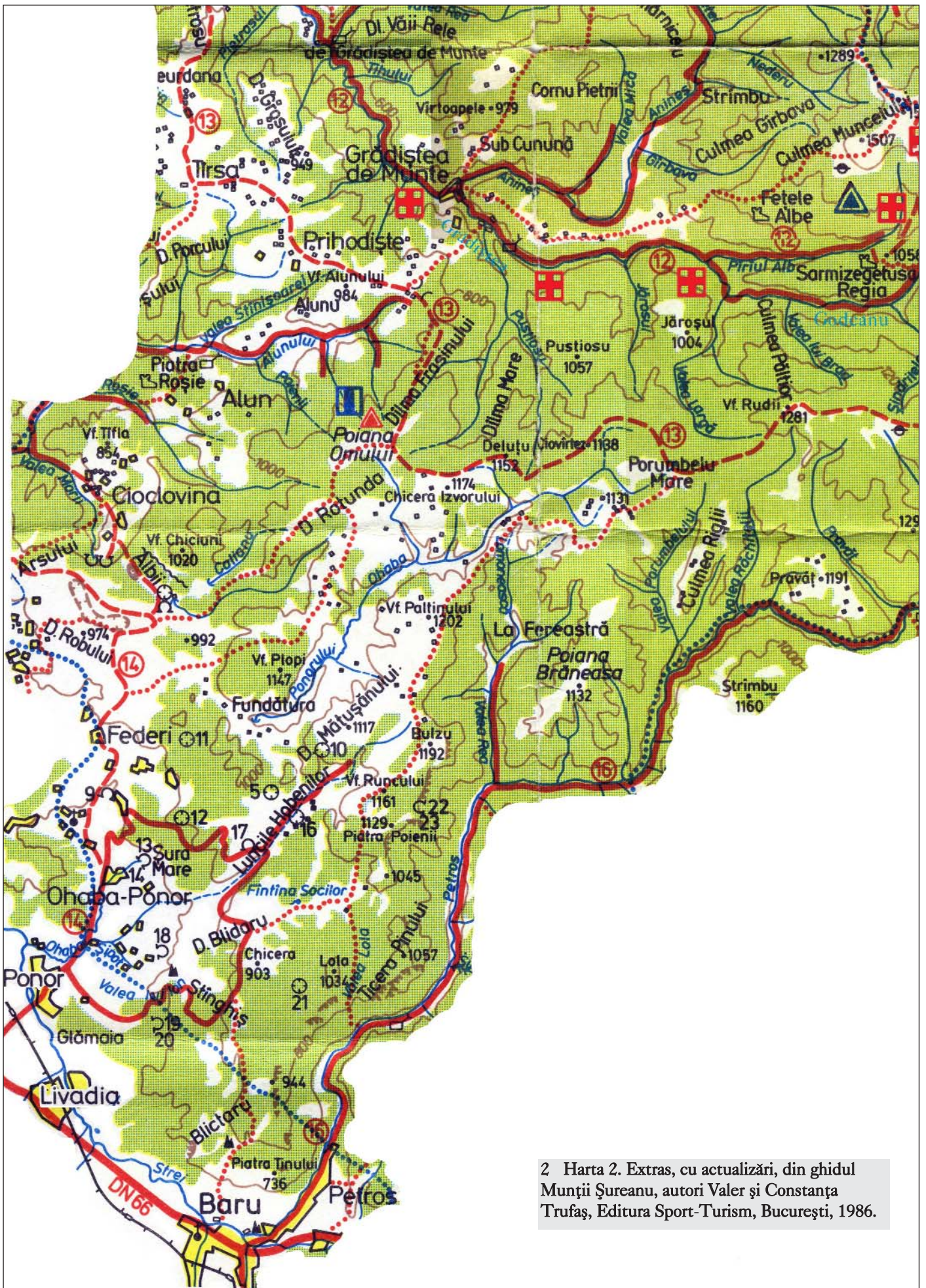
Ică GIURGIU (București)

16 octombrie 2007. Mergem în Valea Streiului, pe partea dreaptă a acestui afluent al Mureșului. Încercăm o traversare de la sud-vest la nord, mai precis din localitatea Ponor (harta 1, extras din *Romania, tourist map*, Ministerul Turismului, 1989) până la Cugir. Vremea ne-a sprijinit din plin; am avut toamnă autentică în cele trei zile.

Coborâm în halta Ponor (acum, clădirea stației este dezafectată și inutilizabilă pentru a te adăposti pe vreme rea - nota redacției); este marți. De turiști nici urmă. Lipsesc nu doar drumeții, ci și marcajele; mie mi se pare că zona asta sud-vestică a Masivului Șureanu, emina-mente calcaroasă, bate aproape orice altă zonă cu endo/ exocarst.

1 Regiunea în care se află Munții Șureanu.

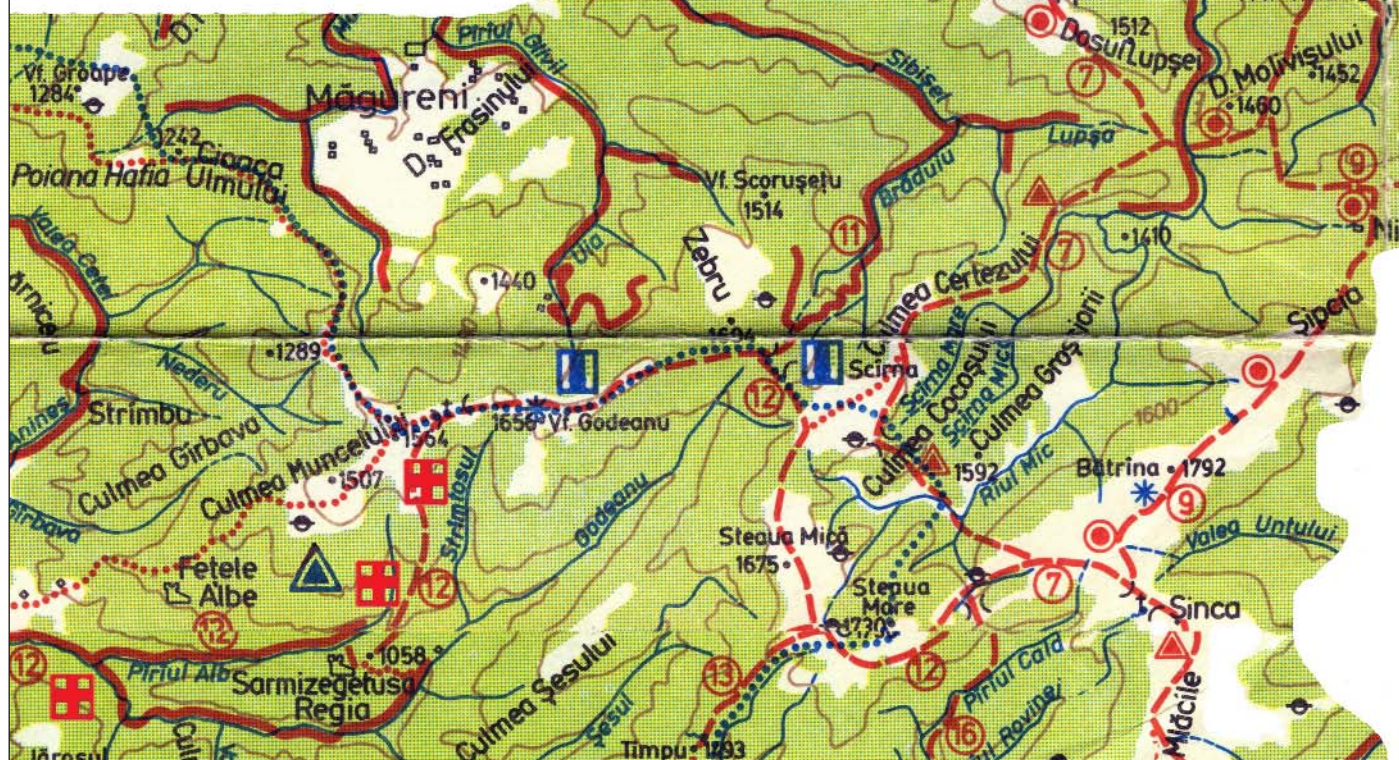
2 Harta 2. Extras, cu actualizări, din ghidul Munții Șureanu, autori Valer și Constanța Trufaș, Editura Sport-Turism, București, 1986.

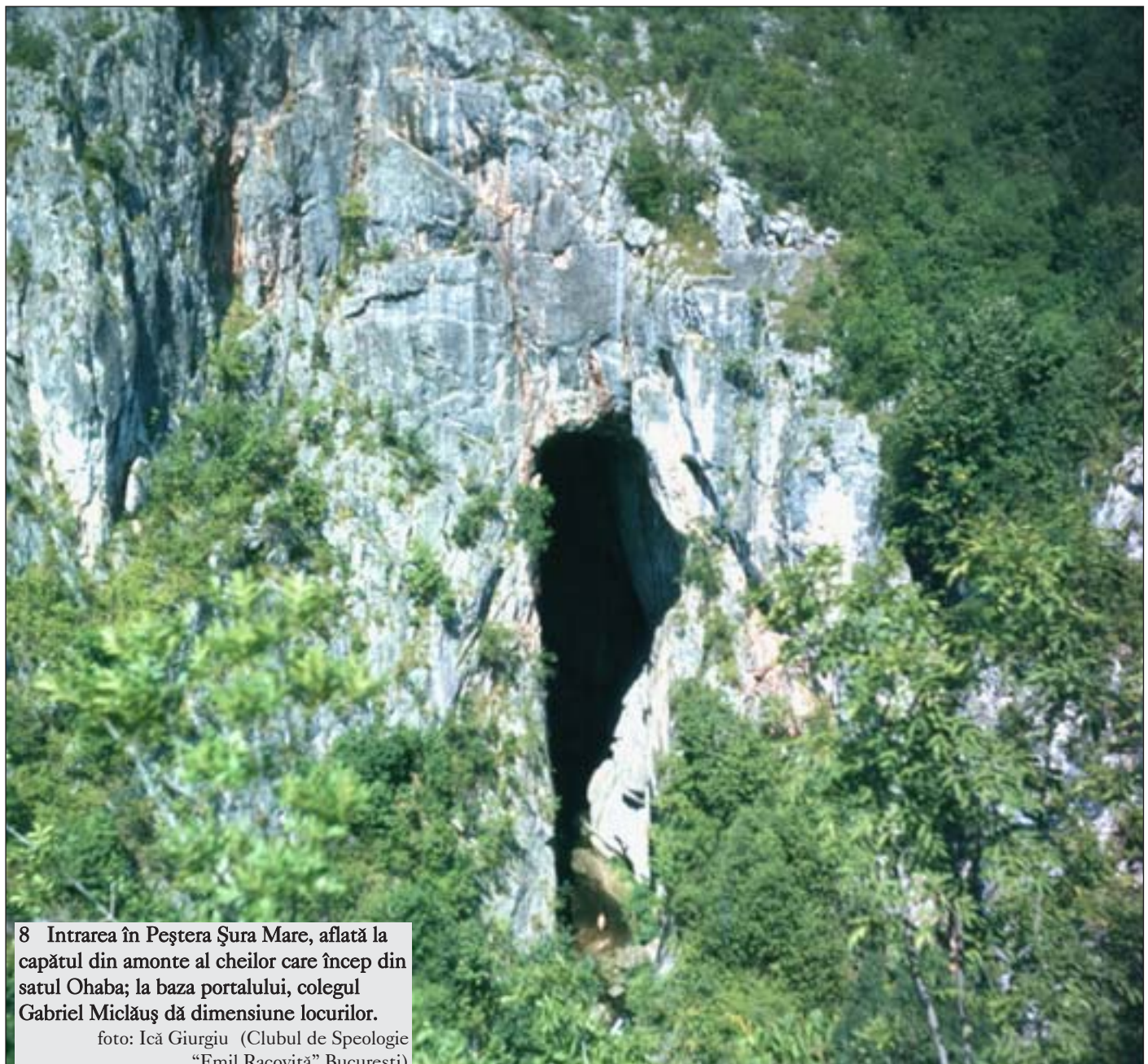
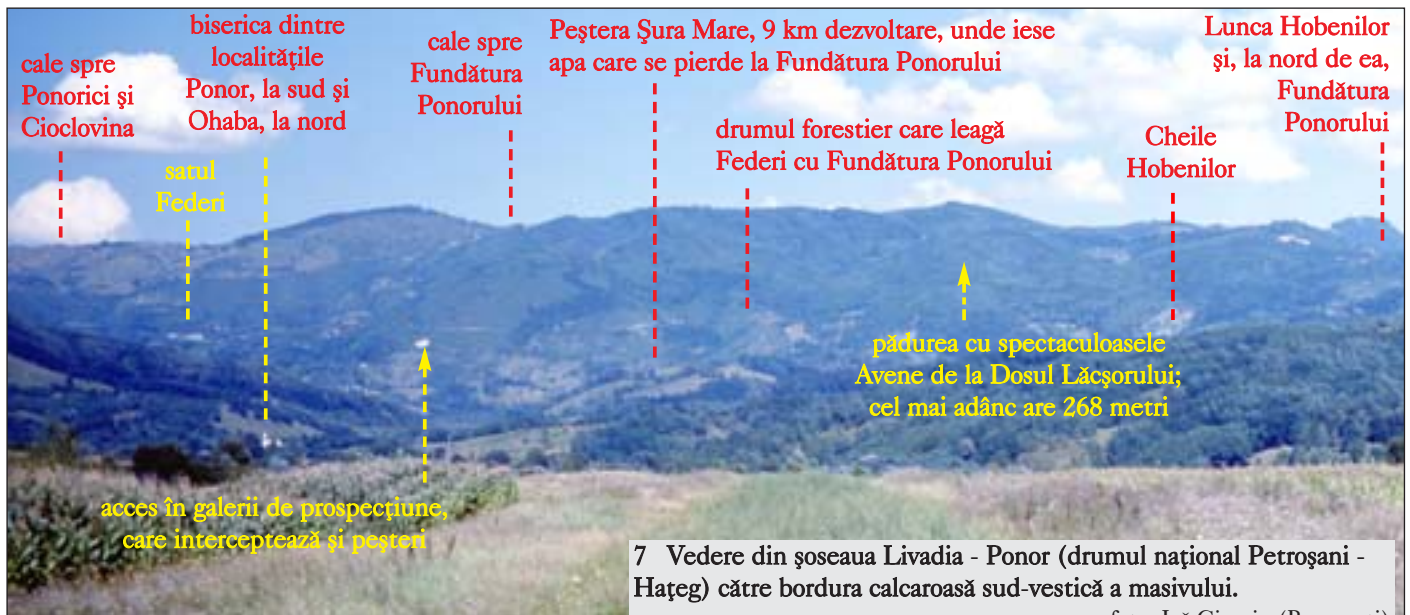

4 Valer Trufaș, în stânga imaginii, autor al ghidului turistic al Munților Șureanu, într-una din turele în care culegea date pentru harta turistică a masivului, pentru lucrarea de doctorat și pentru completarea informațiilor hidrologice și speologice despre masiv. Profesor la Facultatea de Geografie din București. Studenții lui, cu care am vorbit, spun că erau încurajați să gândească și nu să memoreze. În calitatea de coordonator științific al Clubului de Speologie "Emil Racoviță" București, în anii de început de activitate a acestei grupări, a reușit să ne orienteze eforturile spre explorări în premieră și publicarea rezultatelor. Turele de teren făcute împreună au rămas pentru noi, cei care l-am cunoscut direct, amintiri deosebit de plăcute și instructive.

foto: Ică Giurgiu (Clubul de Speologie "Emil Racoviță" București)

3 Harta 3. Extras, cu actualizări, din ghidul Munții Șureanu, autori Valer și Constanța Trufaș, Editura Sport-Turism, București, 1986.

9 Port tradițional de lucru din satul Federi și mijlocul de transport cel mai potrivit în zonă.

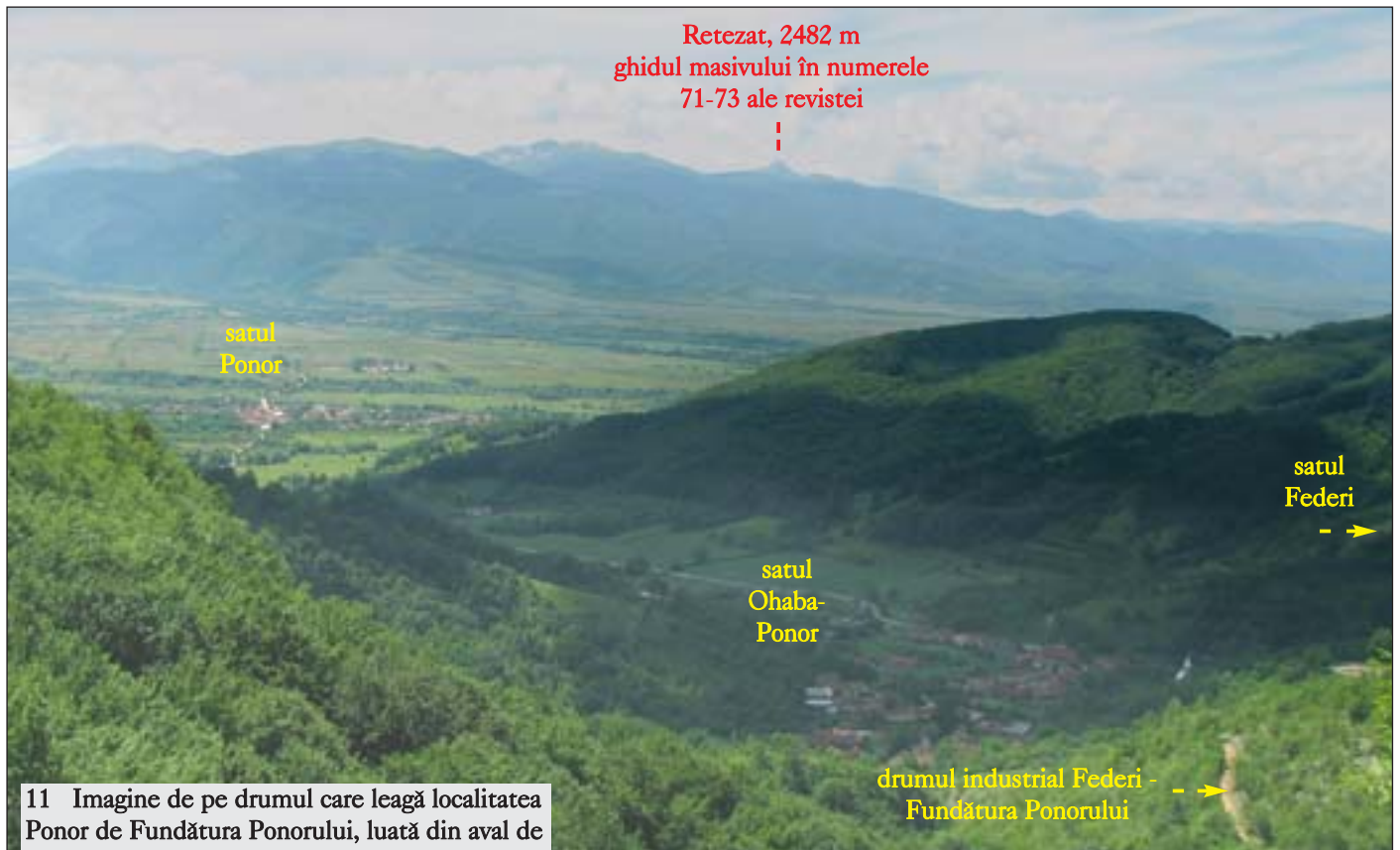
foto: Emilia Marinescu (București)

10 De deasupra intrării în Peștera Șura Mare (imaginele 7, 8), vedem culmea la baza căreia se adăpostește satul Federi. În partea dreaptă, drumul forestier care leagă Ohaba-Ponor de Federi și apoi de Fundătura Ponorului.

foto: Ică Giurgiu (București), Nicu Gligan (Cluj-Napoca)

Piatra Muntenilor, calcaroasă, cu lapiezuri și peșteri care au servit de adăpost și omului

11 Imagine de pe drumul care leagă localitatea Ponor de Fundătura Ponorului, luată din aval de Avene de la Dosul Lăcșorului.

foto: Emilia Marinescu (București)

12 Fundătura Ponorului, unde dispare în subteran apa râului care trece prin Peștera Șura Mare. Cum privim imaginea, la dreapta se merge către Lunca Hobenilor și apoi satele Ohaba-Ponor și Federi; spre noi este potecă către Depresiunea Ponorici.

foto: Ică Giurgiu (București)

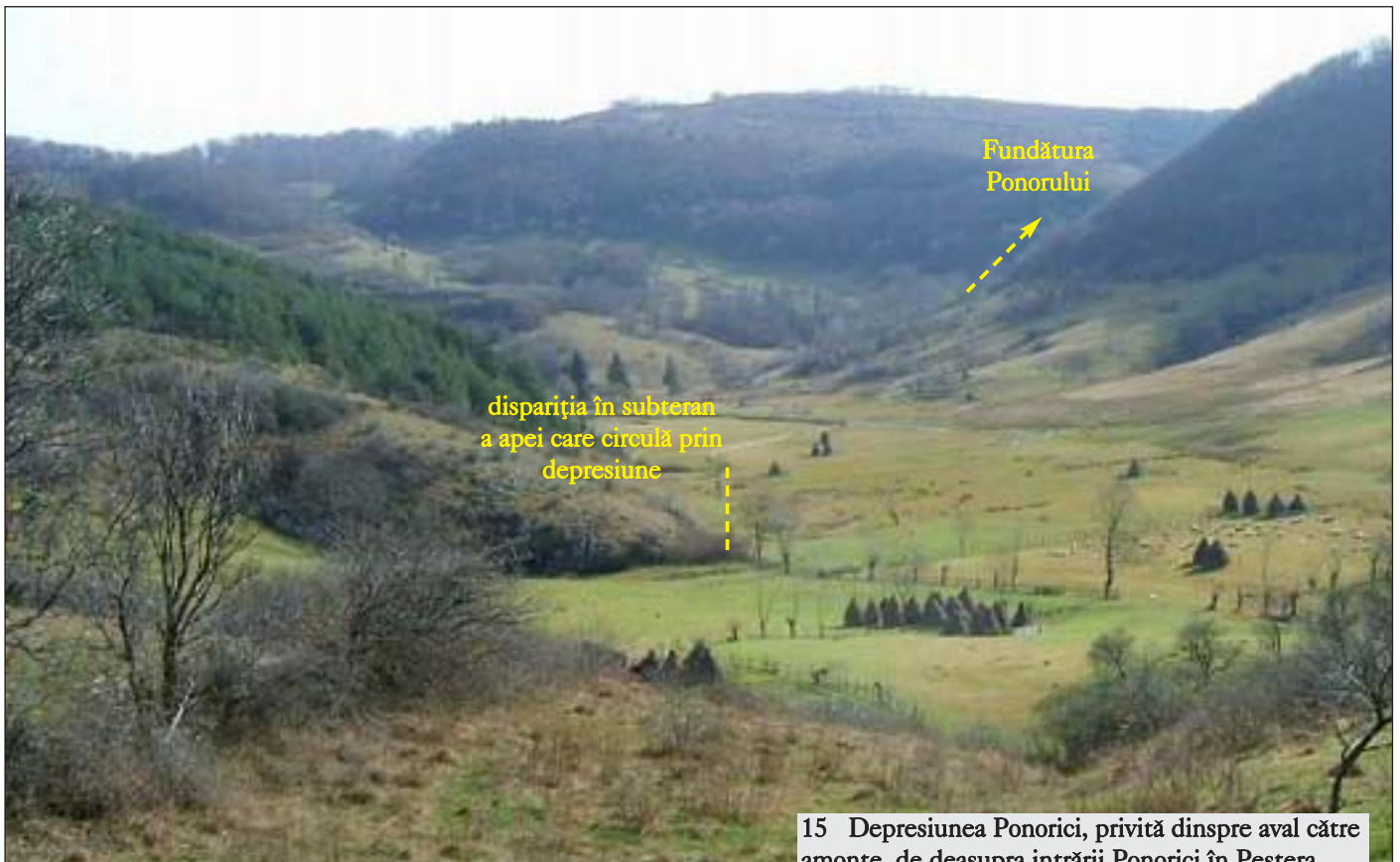
13 Fundătura Ponorului; apa șerpuiește pe stratul de aluviuni transportat înainte de a dispărea în subteran.

foto: Adrian Nistor

14 Fundătura Ponorului; ultimele meandre ale pârâului înainte de lunga călătorie prin Peștera Șura Mare.

foto: Leontin Șuteu (Oradea)

15 Depresiunea Ponorici, privită dinspre aval către amonte, de deasupra intrării Ponorici în Peștera Ponorici - Cioclovina cu Apă.

foto: Tiberius Urișescu

16 Intrarea Ponorici a Peșterii Ponorici - Cioclovina cu Apă, 7916 metri dezvoltare, cartată de Clubul de Speologie "Emil Racoviță" București. În 1973 era a treia ca dezvoltare totală din țară; vezi și numărul 80 al revistei.

foto: Ică Giurgiu

17 Intrarea Ponorici a Peșterii Ponorici - Cioclovina cu Apă, 7916 metri dezvoltare, cartată de Clubul de Speologie "Emil Racoviță" București. În 1973 era a treia ca dezvoltare totală din țară; vezi și numărul 80 al revistei.

foto: Ică Giurgiu

Din Ponor până la Federi (harta 2 - extras cu actualizări din lucrarea autorilor Constanța Trufaș și Valer Trufaș, *Șureanu*, Editura Sport-Turism, București, 1986; imaginile 7, 11) - splendid cătun cu case rătăcite printre fânețe și calcare, există o șosea, când asfaltată, când betonată. Oamenii, ocupați cu aranjarea fotogenicelor căpițe de fân, ne privesc cu mirare. "Da' n-aveți de lucru?", par să spună. În week'end sunt obișnuiți cu cei care vin la Peștera Șura Mare (imaginea 8).

Un tinerel se îndură de noi și ne ia cu o Dacie fără parbriz, în spate, până la intrarea de pe șosea în Federi. O luăm la stânga de aici, ținta noastră fiind Depresiunea Ponorici (de la intrarea în Federi

se mai face spre dreapta un drum forestier, care duce la Luncile Hobenilor; imaginea 11).

Trecem printre câteva case, nici țipenie de om. Ne angajăm apoi spre dreapta (nord), în susul văii, având în stânga un vârf calcaros alungit (imaginea 10), cu un sălaș (casă - de obicei din lemn - cu minimum de confort, locuită uneori în timpul verii, situată departe de locuințele din sat, amplasată lângă terenurile de muncă de pe dealuri, pentru îngrijirea animalelor, cosit etc. - nota redacției) sub el. Ajungem la un alt sălaș, unde întâlnim, în sfârșit, oameni. Poteca este barată de garduri, trebuie să trecem prin gospodăria lor. O oră și jumătate până la Ponorici (imaginile 15-

19 Poienile din zona Chicera Izvorului (în plan depărtat, Vf. Godeanu); vezi harta 2.
foto: Adrian Nistor

17), ne spun ei. Destul de mult pentru noi. Ziua e scurtă și acum e deja seară, așa că avem puține șanse să ajungem pe lumină. Urmăm în continuare poteca largă, argiloasă, maroniu roșiatică, presărată cu calcare.

Curând, trecem peste un pod (sălaș în stânga). Suntem aproape la capătul văii (apa e în subteran, vorbim deci

de un sohodol), trecând acum pe versantul ei stâng. Urcăm susținut, iar în spate Retezatul începe să-și deseneze profilul pe fondul cerului tot mai intens luminat de strălucirea unui impecabil apus. Luminile încep să se aprindă în așezările de pe Valea Streiului, noaptea se lasă. Pe când ne pregăteam să aprindem frontalele, ne trezim din spate cu o

20 Masivele Retezat (stânga) și Bloju (dreapta), văzute din apropiere de Poiana Omului.

foto: Adrian Nistor

21 Poiana Omului (vezi harta 2).
foto: Adrian Nistor

bătrânică venită călare din Ponor (calul este mijlocul tradițional de transport în zona cătunului Federi - nota redacției; imaginea 9). Surprinsă și ea de întâlnire, ne propune să dormim la sălașul ei, aflat chiar la Fundătura, adică aproape de locul unde apa Ponorului intră în subteran (imaginile 12-14), pentru a ieși câțiva kilometri mai încolo, la Ohaba-Ponor (prin Peștera Șura Mare, imaginea 8, una dintre cele mai spectaculoase cavi-

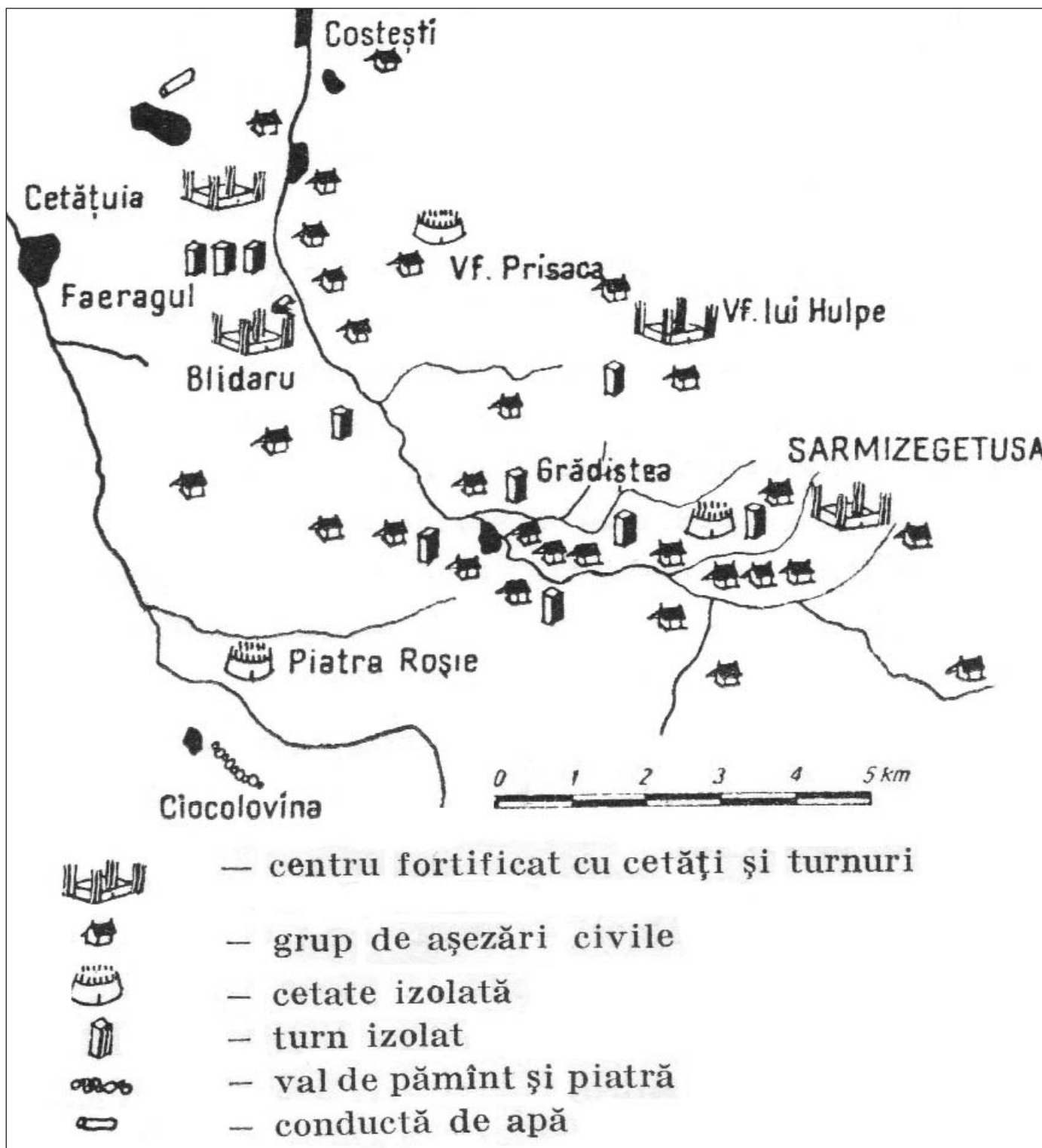
tăți din România; vezi și numărul 80 al revistei Invitație în Carpați). Am acceptat, era deja noapte. Am dormit într-un pod cu fân, deschis, montând cortul folosind doar bețele.

Dimineață senină, foarte rece. A înghețat și noroiul de pe lângă acareturile ospitalierei noastre gazde. După două pahare cu lapte, cum n-o să găsim niciodată la supermarket, ne luăm rămas

22 Peisaj tipic la Grădiștea de Munte, cu gospodării cocoțate sus pe pante și culmi, acolo unde soarele ajută la făcutul fânului și la cultivarea peticelor de pământ.

foto: Ianina Borla

24 Sarmizegetusa și așezările dacice din Munții Orăștiei. Extras din Arta dacilor, de Radu Florescu, Editura Meridiane, București, 1968.

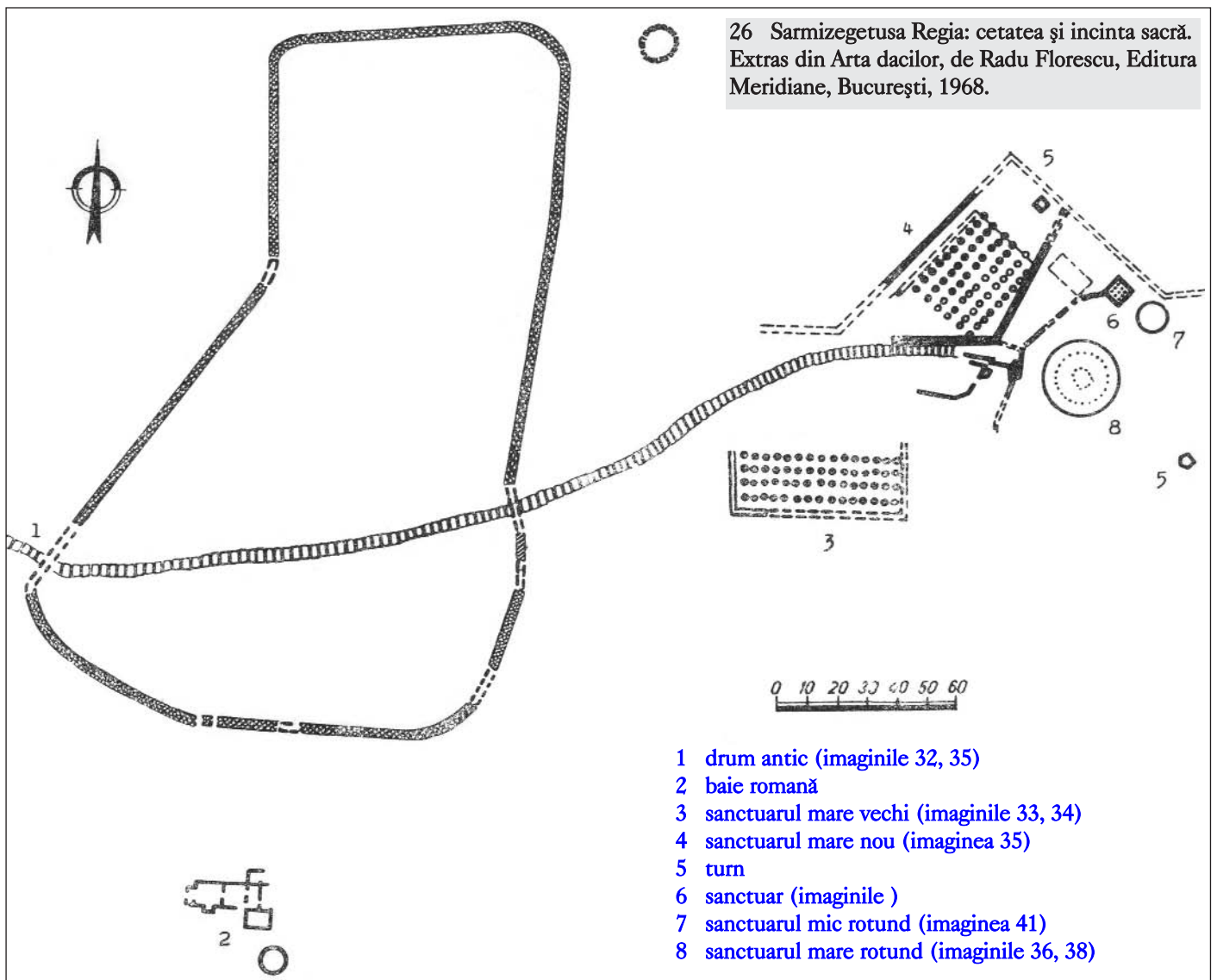
bun. Vedem acum, pe zi, splendidul loc în care se află sălașul. O bară de calcare în forma literei U (imaginile 12-14), în interiorul căreia valea dispare, înghițită în adâncul pământului. Ponor tipic. Trecem de încă un sălaș, urcând spre nord-vest, cu grijă să nu coborâm spre

Valea Ponorului, aflată în dreapta noastră. Renunțăm la Ponorici (imaginile 15-17), pentru că ne-am îndepărtat mult, venind până la Fundătura Ponorului.

Cetatea granodioritică a Retezatului pare la doi pași, din cauza transparenței extraordinare a aerului. De ase-

25 Casele din dreapta imaginii se află la confluența Pârâul Alb - Godeanu, de unde, în aval (spre noi cum privim, vezi harta 2), se formează Grădiștea.

foto: Ică Giurgiu

Ioan Glodariu - Arhitectura dacilor (civilă și militară), sec. II î.e.n. - I e.n. - Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1983

Grădiștea Muncelului, antica Sarmizegetusa. Cetatea de pe Dealul Grădiștii a fost construită între "incinta sacră" și așezarea civilă de pe cota 1250 metri. Traseul zidului de incintă urmează panta terenului, urcând și coborând, de unde planul neregulat al cetății. Axul lung se află pe direcția nord-sud și măsoară 240 m; lățimea maximă (în treimea de sud) este de 152 m, iar suprafața de aproximativ 3 ha.

După primul război cu Traian zidul cetății a fost parțial demantelat (în conformitate cu stipulațiile tratatului de pace din 102), refăcut în grabă în ajunul celui de al doilea război, distrus parțial în cursul războiului și refăcut, de astă dată de o garnizoană romană instalată în ea cu misiunea de a supraveghea zona fostei capitale a dacilor. Deci ceea ce a rămas până astăzi pe teren este zidul refăcut de romani.

În forma actuală cetatea are trei porți, la vest, în capătul de est al laturii de sud și pe latura de est. La poarta de vest a cetății ajunge capătul drumului antic pavat cu piatră de micașist care pornea de la poalele Dealului Grădiștii, la poarta de sud o ramificație a lui, iar de la poarta de est pornea spre "incinta sacră" alt drum, pavat cu lespezi de calcar și mărginit de balustrade din blocuri tăiate în aceeași piatră.

Dat fiind că zidul păstrat până astăzi este cel ce fusese refăcut pe mari porțiuni de romani (într-o tehnică total deosebită de a zidului dacic cu două paramente din blocuri de calcar) nu se poate preciza în detalii traseul zidului dacic decât pe porțiunile mici unde el nu a suferit intervenția amintită, anume în partea de nord a incintei. Totodată traseul zidului roman nu putea fi deviat decât neglijabil de la linia urmată de zidul dacic. Spre această concluzie conduc observațiile privitoare la amenajarea terenului în vederea obținerii suprafeței netede de la baza lui, ca și deschiderile (porțile) aflate în dreptul drumurilor amintite mai sus.

În legătură cu datarea cetății Sarmizegetusei, sigure sînt cele două refaceri, dacică și romană. Prima dintre ele se datează în ajunul celui de al doilea război, cu care prilej s-au utilizat pentru reconstruirea zidurilor și piese din incinta sacră, fără a putea preciza care anume dintre ele. A doua refacere, a romanilor, s-a petrecut după căderea, în anul 106, a Sarmizegetusei. Tehnica de construire a zidului (cu paramente duble) necesita și mai multă piatră, care a fost procurată din construcțiile ce se ridicaseră în "incinta sacră", distruse sistematic după cucerirea romană. Așa se explică de ce în paramentele zidului se află tamburi și plinte de coloane tăiate sau nu, piese componente ale canalelor de drenaj, fragmente de la ancadramente de porți, pietre de boltă ș.a.m.d.

Pentru caracterul cetății capitalei, revelatoare au fost cercetările efectuate în interiorul ei și în general pe Dealul Grădiștii. Cum se știe, de la cetate în jos se întindea marea așezare civilă, iar spre est "incinta sacră" și o parte a așezării civile. Atât într-un loc, cât și în celelalte abundă materialele arheologice de tot felul, descoperite fiind în construcțiile laice și religioase. În schimb, în interiorul cetății nu s-au descoperit decât urmele câtorva bărci de lemn (excluzînd, desigur, construcțiile romane). Așadar, cetatea Sarmizegetusei era doar una de refugiu, nelocuită permanent, loc de adăpostire al luptătorilor și de ultimă rezistență.

27 Sarmizegetusa Regia: zidul de incintă care pleacă spre nord de la poarta de vest (vezi și imaginea 26).

foto:
Ică Giurgiu, Alina Lințea

28, 29 Sarmizegetusa Regia: ocolul întregului zid de incintă vă sugerăm să nu-l omiteți. Veți descoperi astfel o parte din caracteristicile terenului pe care este construită cetatea. Iar în ziduri și în jurul lor veți observa aspecte constructive pe care le-am precizat în text și care nu pot fi remarcate dacă - așa cum fac din păcate cei mai mulți vizitatori - mergeți doar de la poarta de vest în zona sanctuarului mare rotund.

foto: Ică Giurgiu, Marius Bujor

30 O asemenea piesă nu este de găsit în prezent în interiorul zidurilor cetății Sarmizegetusa Regia sau în zona sanctuarelor. Doar ocolul zidului de incintă ne duce la ea.

foto: Ică Giurgiu, Cristina Lazăr

menea Masivul Tulișa.

Ne menținem între Vf. Plopi (1147 m), în stânga și Valea Ponorului, în dreapta. Până aici n-am folosit drum sau potecă, pădurea de fag permițându-ne înaintarea. Ajungem la o șa, în fața noastră deschizându-se o splendidă dolină. Inegalabilul relief calcaros! Trecem pe marginea ei, simțind aerul rece, stagnant pe fund. Ne trezim în fața unui drum. O luăm spre dreapta, ocolind o altă dolină, pentru ca apoi să urcăm ușor, urmând drumul. Pentru foarte scurt timp însă, căci urmează o altă coborâre, până la un sălaș, unde perspectiva se deschide larg.

Poiana Omului e acum mai aproape (imaginile 19-21). Zărim și creasta principală a masivului (Comărnicele - Dealu Negru - Șinca). În plan mai îndepărtat, Steaua Mare - Godeanu. În stânga, spre sud-vest, trebuie să fie Depresiunea Ponorici. Până la Poiana Omului mai avem o ușoară coborâre și apoi o scurtă urcare (suntem în zona Chicera Izvorului, 1174 m, imaginea 19), sărind peste câte un gard. Ne bucurăm din plin de parfumul deosebit al toamnei. Frunze ruginii, cer perfect albastru, transparență impecabilă a aerului. O bună parte din Masivul Bloju apare dincolo de Retezat.

31 Alt exemplu de ceea ce putem găsi dacă ocolim de jur împrejur zidul de incintă de la Sarmizegetusa. La fel, o asemenea piesă nu poate fi observată în prezent în interiorul zidurilor cetății sau în zona sanctuarelor.

foto:
Ică Giurgiu, Cristina Lazăr

Străbatem Poiana Omului (imaginea 21), largă și prietenoasă, privind spre casele răsfirate printre fânare din pitoreasca zonă a Luncanilor. La capătul poienii, pe stânga este o stână. Noi continuăm spre nord nord-vest. La intrarea în pădure apare marcajul dublu triunghi roșu, bandă albastră. Mergem un timp pe el, însă, deoarece doream să ajungem la Sarmizegetusa, îl lăsăm spre stânga. Preferăm să păstrăm culmea secundară pentru a ieși cât mai în amonte. Trecem de o poieniță, iar de aici culmea se îndreaptă puternic spre vest. Reîntâlnim marcajele. Într-o altă poieniță lăsăm din nou

marcajele, luând-o pe un drum care se desprinde spre dreapta. Ieșim curând din pădure. Grădiștea de Munte se vede undeva jos de tot.

Urmează o coborâre "ca de pe casă", pe lângă stâlpii liniei electrice. Ieșim însă așa cum am vrut, la confluența Anineș - Grădiștea (hartă 2). Mai departe lucrurile devin simple. Până la capitala dacilor avem de mers 9 km, pe drum forestier. Marcajul spre cetate este cruce roșie. Găsim și un inedit vehicul, 100% ecologic, calul, pentru bagaje. Apoi folosim un camion care urcă după bușteni; ne duce până la confluența Pârâul Alb -

Godeanu (hartă 2; imaginea 25).

De aici, din nou pe jos. Trecem pe lângă ramificația spre ruinele cetății Fețele Albe (tăbliță indicatoare, în stare foarte bună, marcaj triunghi albastru, 1/2 ore). Intrăm în vechea capitală a dacilor, prin poarta de vest (imaginile 24, 26, 27). Trecem apoi de drumul pavat (imaginea 35), ajungând la sanctuarul mare rotund (imaginea 38).

De la cetate începem să recuperăm diferența de nivel pierdută prin coborârea strașnică spre Grădiștea de Munte. Panta spre Vf. Godeanu este foarte ma-

32 Sarmizegetusa. Rest de drum antic, din blocuri; situat la nord de sanctuarul mare vechi, vezi imaginea 26.

foto: Ică Giurgiu, Ovidiu Grad

re. Marcajul cruce roșie continuă de la cetate și este destul de bun. După o zonă cu doborâturi reîntrăm în pădure. Suntem fix pe interfluviul dintre Văile Pârâul Alb și Godeanu. Orientare ușoară. La o oră de la cetate ieșim din pădure și dăm de un drum forestier care taie culmea, ducând spre ambele văi. De aici golul alpin se vede aproape (imaginea 42). Vf. Godeanu e în dreapta, pădurea urcând aproape până sus. Pădurea de pe versantul său vestic este puternic afec-

tată de doborâturi, la care se adaugă defrișările. După ce trecem de drumul amintit, o scurtă porțiune mai mergem printr-o pădure din arbori mai scunzi, apăruiți probabil după defrișări.

Ieșim apoi la golul alpin și îl păstrăm până pe Vf. Godeanu (imaginile 44-46). Este unul din punctele cu belvedere extraordinară din acest masiv. Ne desfășurăm privirea cu un tur de orizont: Bătrâna, Steaua Mare, Șinca, Dealul Negru (imaginea 43), Comărnicele

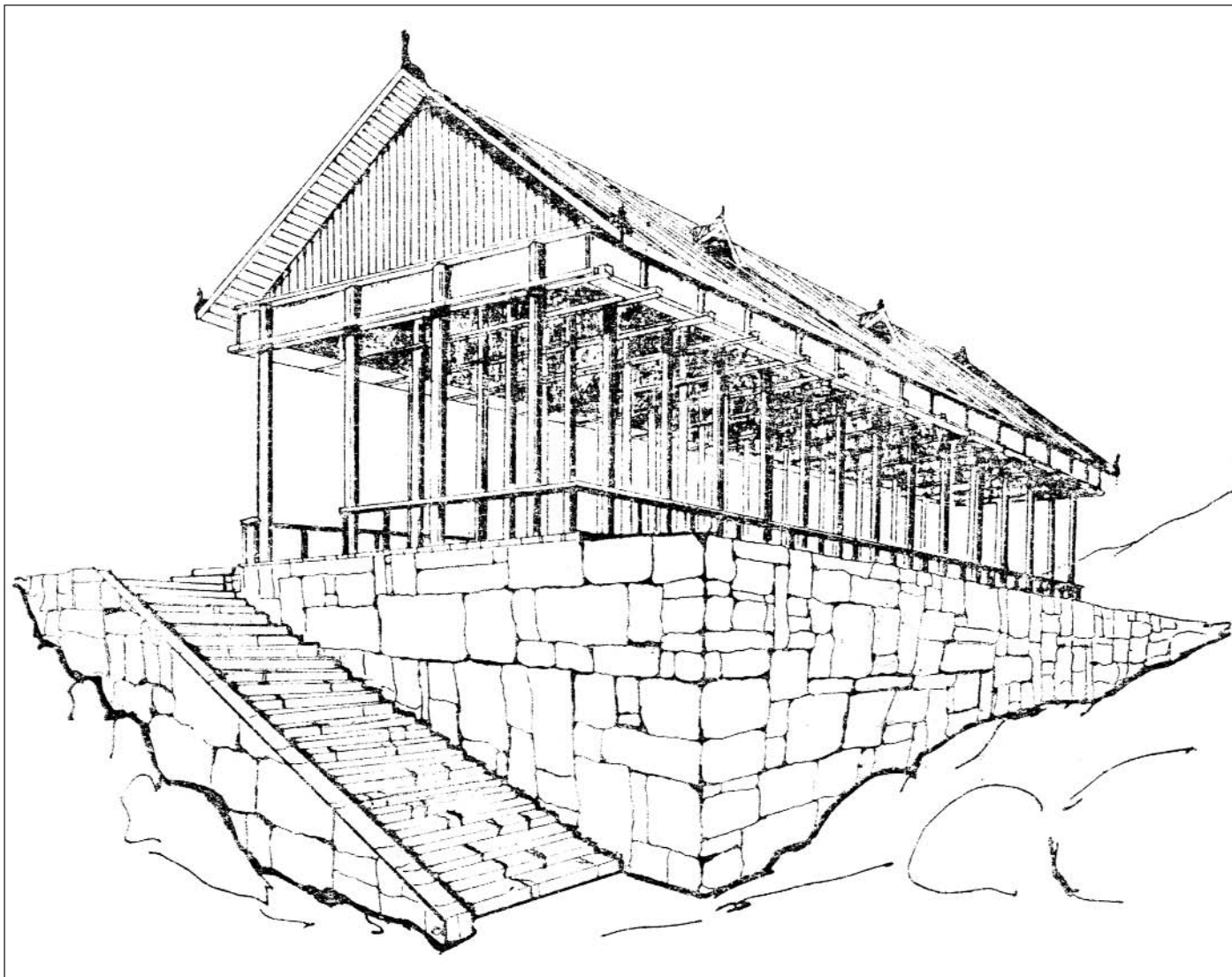

34, 33 Sanctuarul mare vechi (vezi imaginea 26). Pe colțul lui sud-estic, piesele originale servesc drept suport pentru prefabricatele din beton aduse recent în incinta cetății.

Fondurile pentru săpături se pare că nu au fost niciodată îndeplătore iar autoritățile nu au promovat nicicum corespunzător acest obiectiv istoric. Alte cetăți/ fortificații stau încă nedezgropate în apropierea Sarmizegetusei. Poate actualele posibilități de comunicare pe care le oferă Internetul să îi stimuleze și pe arheologi să scoată la iveală o parte din planurile și desenele pe care le-au realizat de-a lungul anilor - greu și mai ales extrem de costisitor de multiplicat prin metode tradiționale, făcând astfel mai bine de înțeles și altora efortul săpăturilor și complexitatea stratelor găsite aici.

fotografii: Ică Giurgiu

34.1 Reconstituirea sanctuarului mare de calcar de la Sarmizegetusa (imaginea 26, punctul 3 și imaginea 34) (din Ioan Glodariu, Eugen Iaroslavschi, Adriana Rusu - Cetăți și așezări dacice în Munții Orăștiei - Editura Sport-Turism, București, 1988).

(toate din Masivul Șureanu); Masivele Parâng, Lotrului, Retezat; Apusenii (Muntele Mare și Curcubăta Mare sunt evidente, dar și cunoscutul Munte Uroiu de la Simeria - imaginea 47); apoi, revenind în Șureanu, se văd limpede Poiana Prislop cu cabanele de acolo (imaginele 45, 46), ținta noastră și alternativele de mers până acolo - prin Măgureni sau prin Scârna.

Fiind deja ora 18, mai aveam doar vreo oră de lumină, iar drum încă foarte lung. Ne îndreptăm spre Scârna. E tot mai frig. Bălțile formate prin topirea zăpezii au înghețat din nou în părțile expuse spre nord. Prin pădurea deasă de

brad aproape că nu se mai vede. Drumul larg, marcat cu bandă albastră, duce cam într-o oră la Scârna. În sfârșit, vedem stâna degradată și golul de pe muntele amintit.

E deja noapte, e riscant de mers pe Scârna. Am fost în decembrie anul trecut, sunt doborâturi. Așa că preferăm varianta ocolitoare. Mergem puțin pe marcajul de creastă (care în Șureanu este triunghiul roșu!), până în Șaua Șinca, unde începe Râul Mic al Cugirului (harta 3). Urmăm drumul forestier în noaptea neagră, până la Tăul Lupșii, unde ajungem, în sfârșit, după 1¼ ore; de la Tăul Lupșii creasta masivului coboară

35 Axa est-vest a incintei sacre și a cetății Sarmizegetusa (vezi și harta 26).

foto: Ică Giurgiu

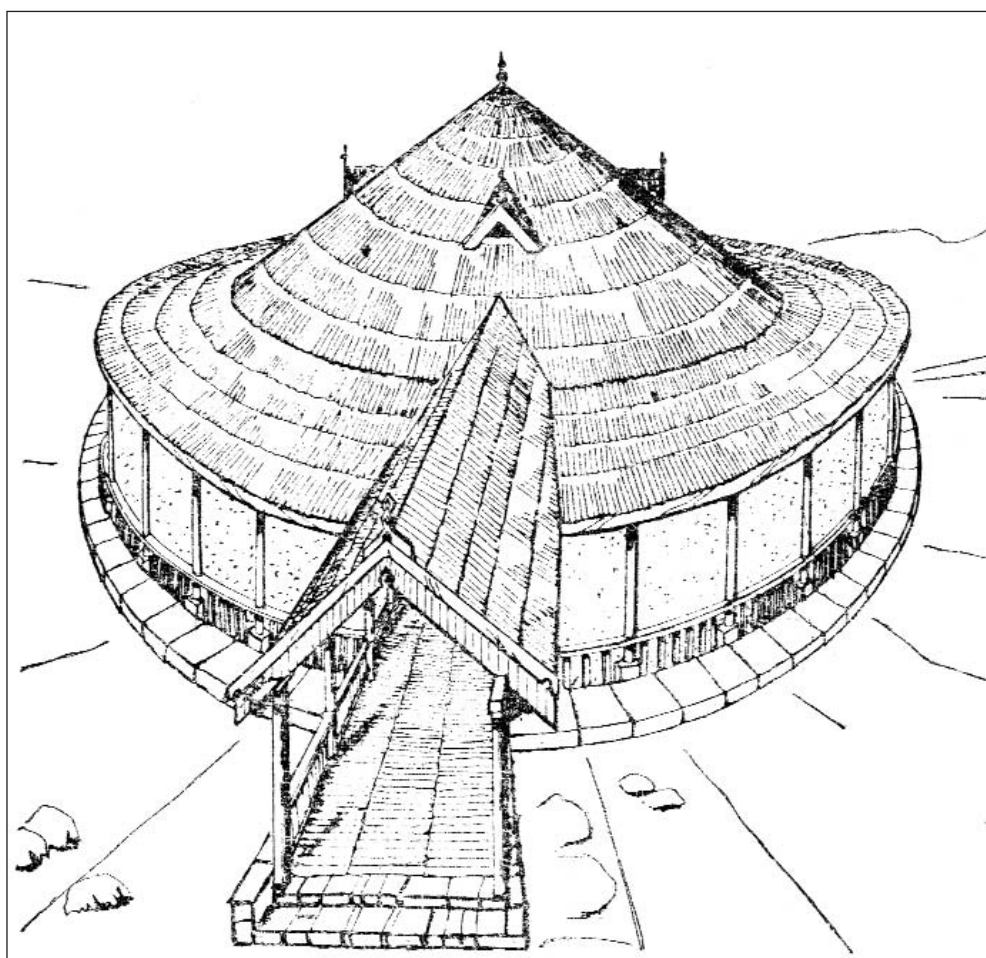
36, 37 În incinta sacră de la Sarmizegetusa (vezi și harta 26). În imaginea de jos, detaliu din zidul aflat în dreapta soarelui de andezit. fotografii: Ică Giurgiu

38 În incinta sacră de la Sarmizegetusa (vezi și harta 26): sanctuarul mare rotund și soarele de andezit.

foto: Ică Giurgiu, Ovidiu Grad

38.1 Reconstituirea marelui sanctuar circular de la Sarmizegetusa (vezi și imaginea 26, punctul 8) (din Ioan Glodariu, Eugen Iaroslavski, Adriana Rusu - Cetăți și așezări dacice în Munții Orăștiei - Editura Sport-Turism, București, 1988).

39 În incinta sacră de la Sarmizegetusa: trepte acoperite lângă soarele de andezit. Parcurgerea lucrărilor enumerate la bibliografie vă poate dezvălui o dimensiune în plus celei din imaginile noastre; acolo se povestește cum au avansat săpăturile în profunzime și se descriu comunicările dintre diferite perimetre ale incintei sacre.

foto: Ică Giurgiu, Paul Pupăzeanu

40 În incinta sacră de la Sarmizegetusa, partea de est (vezi și harta 26).

foto: Ică Giurgiu

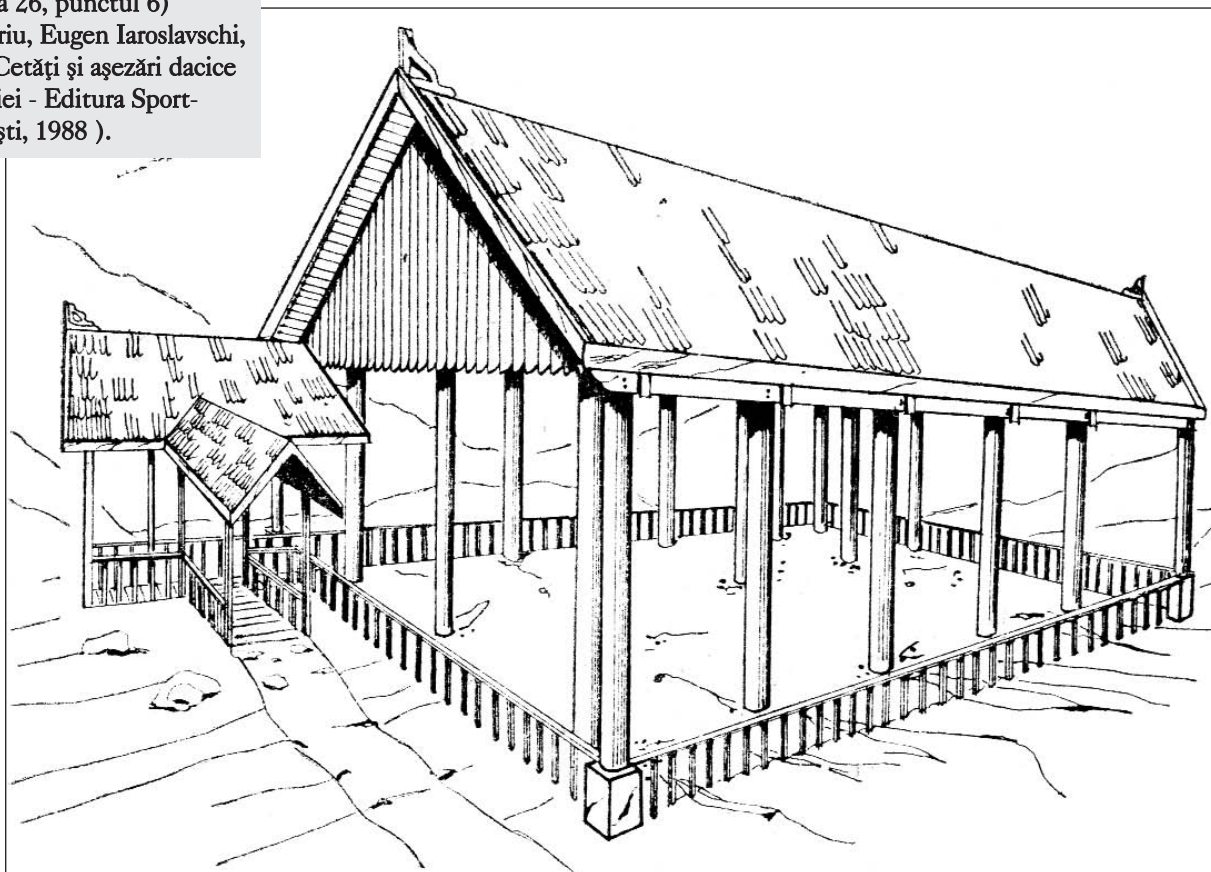

41 În incinta sacră de la Sarmizegetusa, partea de est (vezi și harta 26): sanctuarul din andezit și sanctuarul mic rotund.

foto: Ică Giurgiu

41.1 Reconstituirea sanctuarului din andezit de la Sarmizegetusa (vezi și imaginea 26, punctul 6) (din Ioan Glodariu, Eugen Iaroslavschi, Adriana Rusu - Cetăți și așezări dacice în Munții Orăștiei - Editura Sport-Turism, București, 1988).

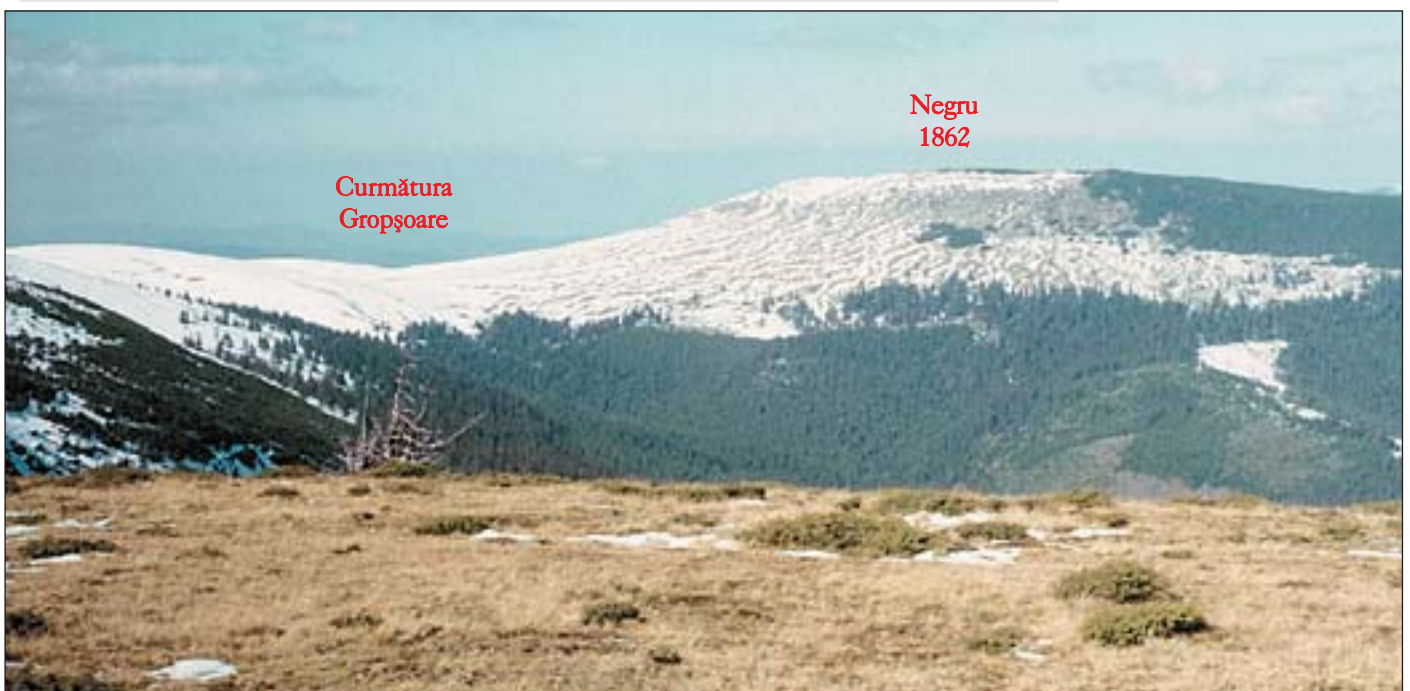

42 Imediat la nord față de sanctuarul de andezit de la Sarmizegetusa găsim, prin pădure, continuarea potecii marcată cu cruce roșie, care urcă pe Vârful Godeanu (vezi harta 3).

fotografii: Ică Giurgiu

43 Pe creasta principală a masivului, venind dinspre sud-est (primul plan al imaginii), trebuie să facem un ocol amplu, prin Curmătura Gropșoare și Vf. Negru pentru a merge către Șaua Șinca. Vârful Negru se ocolește pe partea estică, pe la limita pădure - gol alpin; marcajul este pe aici insuficient iar terenul este o mare de bolovani, dintre care mulți instabili.

44 Pe creasta principală a masivului (harta 3), venind dinspre est (primul plan al imaginii), ajungem pe Vf. Godeanu.

foto: Ică Giurgiu

45 Panoramă spre nord-vest de pe Vf. Godeanu (în stânga sunt Munții Apuseni, iar în dreapta imaginii Poiana cu cabanele Prislop).

foto: Adrian Nistor

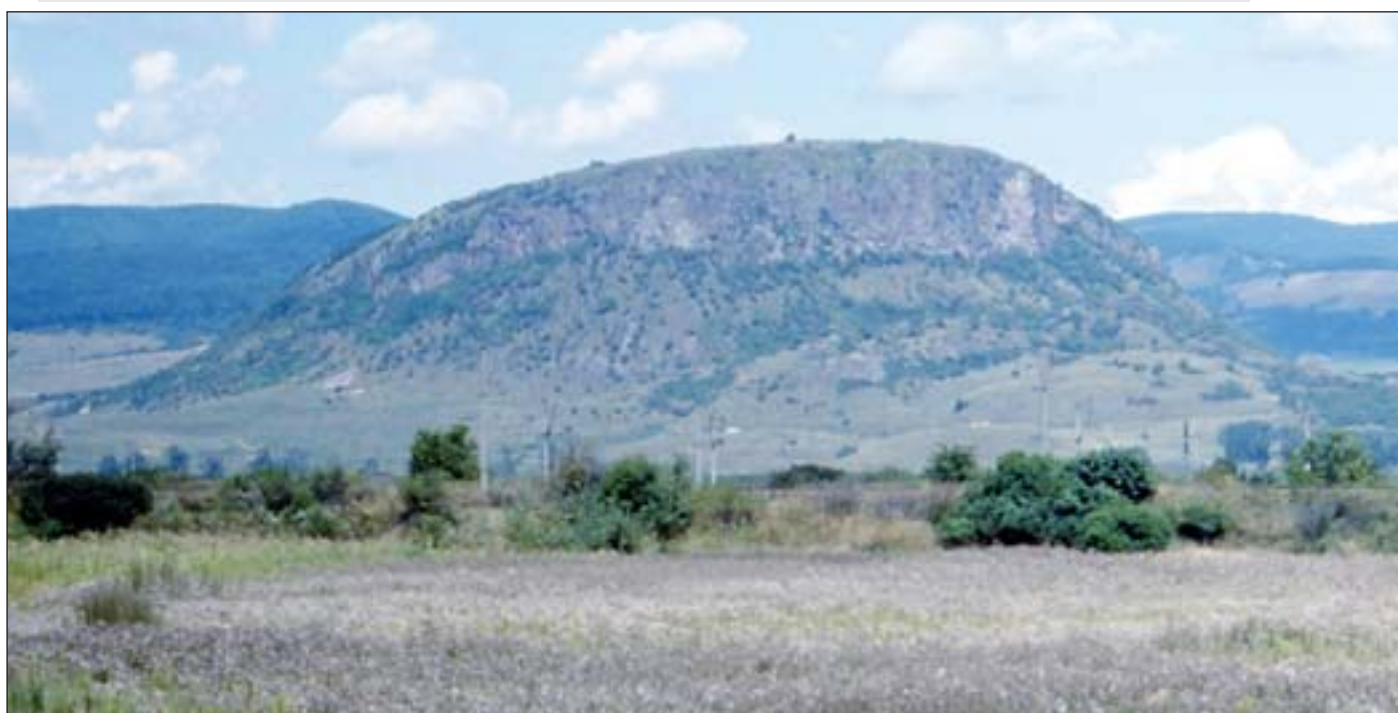

46 Panoramă spre nord-est de pe Vf. Godeanu (1656 m), cu drumul pe care îl mai avem până la cabanele din Poiana Prislop.

foto: Adrian Nistor

47 Măgura Uroiului, aflată la nord de localitatea Simeria (vezi harta 1), pe malul drept geografic al Mureșului (aici văzută de pe șoseaua Deva - Simeria). Tocmai de aici au fost aduse la Sarmizegetusa Regia blocurile de andezit care au fost folosite în incinta sacră. Uitați-vă atent pe hartă, apreciați distanța care separă cele două puncte, gândiți-vă la starea drumurilor și la mijloacele de transport din vremea construcției, dezvoltăți ideea încercând să apreciați cam de câți oameni și timp era nevoie ca să poată fi întreprinsă o asemenea lucrare.

foto: Ică Giurgiu

Godeanu
1656

49 Din Poiana Prislop privim spre creasta masivului.
foto: Adrian Nistor

50 Poiana Prislop.
foto: Adrian Nistor

foarte mult, apropiindu-se de Valea Râului Mic. Urcăm în câteva minute până la creastă. Sunt câteva săgeți indicatoare. Este doar lună nouă, așa că lumina ei nu ne ajută. Frontalele sunt de un ajutor neprețuit.

Am bătut de foarte multe ori acest traseu până la Lupșa și de acolo la Prislop, dar noaptea e altceva. Suntem atenți la orientare. De precizat că apar destul de frecvent marcajele punct roșu și triunghi roșu, care duc la Prislop. Ieșim din nou la gol alpin. Ocolim pe sub coastele Muntelui Lupșa, ajungând la stâna Lupșa. De aici, poteca reintră în pădure.

Lăsăm un izvor pe stânga (bancă și troiță). Panta devine tot mai accentuată, iar după 45 de minute de la stâna Lupșa ieșim în frumoasa Poiană Prislop (imaginile 49-52). Este ora 23. Am mers 15 ore, ca într-o zi de vară. A meritat, cu siguranță.

De la cabana Prislop se poate coborî fie pe marcajul triunghi roșu (nu prea bun, dar pe vreme favorabilă ușor ca orientare și foarte pitoresc până la intrarea în pădurea de pe ultima porțiune) fie, mai sigur, pe drumul forestier, obositor pentru un montaniard (sunt 25 km până la Cugir) (harta 3).

Există o mică scurtătură și pentru varianta pe vale. Urmăm drumul forestier ce pleacă din fața cabanei. Acesta intră în pădure, mergem pe el vreo 15 minute, până când face un cot puternic spre dreapta. Aici este vizibilă spre stânga o potecă destul de largă, acoperită cu covor gros de frunze, tot timpul anului. Ne strecurăm printre copaci și după doar 2-300 metri facem brusc dreapta pe poteca foarte vizibilă. Urmează o coborâre accentuată până când ajungem la Pârâul Lupului, loc în care reîntâlnim din dreapta drumul forestier pe care l-am părăsit mai sus și care duce la Cugir. Acest loc se numește Două Poduri (de la cele două poduri pe care le trecem imediat).

Bibliografie

D. M. Teodorescu, Martin Roska - **Cercetări arheologice în Munții Hunedoarei** - Publicațiile Comisiunii Monumentelor Istorice, Cluj, 1923

C. Daicoviciu, Al. Ferenczi - **Așezările dacice din Munții Orăștiei** - Cercetări de istorie veche, Editura Academiei, București, 1951

C. Daicoviciu, H. Daicoviciu - **Sarmizegetusa** - Editura Meridiane, București, 1962

Ioan Glodariu, Eugen Iaroslavski, Adriana Rusu - **Cetăți și așezări dacice în Munții Orăștiei** - Editura Sport-Turism, București, 1988

52 Cabana Prislop.

foto: Daniel Humelnicu (www.alpinet.org)

51 Cabana Poiana Prislop (nu este deschisă permanent; telefoane 0258.751.786, 0788.595.378).

foto: Adrian Nistor

Alte materiale din revista Invitație în Carpați, serie nouă, despre Munții Șureanu:

Vârful lui Pătru, numărul 54, paginile 53-57;

Cheile Băniței, numărul 70, paginile 25-32;

Cu calul prin subteran, numărul 70, paginile 33-35;

Cheile Munceilor și Jgheabului, numărul 70, paginile 36-49.

Peșterile de la Tecuri, nr. 76, paginile 24-54.

pietre semiprețioase și
peisaje de străbătut pe
vreme bună * flori
care au fugit din sat
în pădure * peștișori
care suportă alcoolul
și poluarea menajeră
* poate cel mai izolat
sat maramureșean *
limita de sud a
ținutului dacilor liberi

Sălbatica Vale Fericea

text și fotografii:
Petru Lucian GOJA
(Baia Mare)

8 septembrie 2007, cu Aurică Ștefănoiu, Dumitru Iștvan, Ionică Pop, Alec Portase. Plecăm spre Ulmeni, la ora 8 (vezi harta 1, extras din *Județul Maramureș, hartă turistică*, Oficiul Județean de Turism Maramureș). Pe burniță.

Oprim în Ulmeni. Burnițează. Someșul este umflat în Strâmtoarele Țicăului iar munții de pe malul său drept parcă nici nu-s. Nici vorbă de spectaculoasele panorame de la Prisnelul Vălișoarei spre Piatra Cozlei. Oprim apoi în Aluniș, la biserică, pentru a admira solitara cruce celtică de la stânga intrării, cioplită-n gresii calcaroase. Spre nord, la Benesat, pe un deal, străjuită de falnici goruni e o biserică monument și în jurul ei 5-7 cruci celtice dar și o mulțime de pietre de căpătâi rectangulare, multisekulare, dăltuite-n gresii sau calcare gresoase extrase din galerii apropiate. Mostre ale acestora vedem în Aluniș, sub formă de stâlpi de porți frumos ornamentați cu motive de viță de vie (precum în zona Fildu de Jos - Mijloc - Sus, acolo însă dăltuite-n lemn).

Burnițează. Continuăm spre Inău, Someș Odorhei. Doar spalierii, bolțile și prispele cu viță de vie, cu atârnânci ciorchini savuroși de struguri, înviorează cât de cât plouata, la propriu, atmosferă. Și miile de flori portocalii de topinamburi, de pe taluzuri, luncile necultivate ori de la capătul holdelor cu porumb. În săptămâna scursă drumarii au plombat cariile

găunosului asfalt, în bătaie de joc, trebuind să slalomăm ferind cocoșele surpriză care ne-ar putea lesne zvrâli în vreun șanț.

Cotim stânga la ieșirea din Someș Odorheu, traversăm calea ferată apoi podul peste Someșul umflat, lutos maroniu. Urmează o suită de șerpuiți înainte de-a intra în Someș Guruslău. Un drum de țară se desprinde la dreapta, conducând spre Moșul și Baba, rezervație naturală de importanță peisagistică, și apoi spre Poienița.

Continuă să plouă mărunț, a toamnă. Oprim pentru a ne interesa de vestitul profesor de geografie Aurel Medve, locuitor al Tranișului, director de trei decenii al Școlii Gimnaziale "Traian Crețu". Oprim în fața unei frumoase, deosebit de ordonate gospodării, cu spalieri, boltă și prispă umbră de vie, zorele și atârnânde-n glastre petunii, oază vegetală de invidiat, măcar în veri toride precum abia recent consumata. Intrăm în curte apoi suntem amabil invitați pe o terasă. Profesorul Medve (leat 1950, absolvent al Facultății de Geografie Iași, 1973) exultă de bucuria oaspeților și pare un pachet de extraordinară solitudine și vivacitate. Apar șapte din cărțile scrise de acesta, inspirate de dragostea pentru natură, monumentele ei, munți, datini, monografii.

Plouă mocănește în timp ce, inopor-

1 Harta 1, extras din Județul Maramureș, hartă turistică, Oficiul Județean de Turism Maramureș.

2 Cabana silvică Năpradea.

tuni oaspeți, extraordinar omeniți de soția profesorului, tovarășă de viață și școala a acestuia, simțim că nu ne lipsește nimic (în afara vremii propice pentru tură). Chihlimbarii ciorchini de struguri Nova, mai puțini de Roscă, cu parfum suav de ananas, atârnă de bolta de deasupra prin care scrutez chiorăș, dezolat, cerul plumburiu, doar-doar îi va seca izvorul. Ploaia contenește după 10,45 când, invitat de Aurică Ștefănoiu, profesorul Medve decide să-și lase baltă îndatoririle familiale, însoțindu-ne în aventura noastră, căutarea V. Dracului în sacra zi de Sf. Maria Mică.

O luăm spre Năpradea (vezi harta 1). Degeaba trag cu ochiul la dreapta, spre Piatra Cozlei, nu-i niciunde, au înghițit-o nebuloasele plumburii. Intrăm în Cheud. Am putea-o lua din centru la dreapta dar facem o buclă stânga și abia după aceea cotim dreapta. Asfaltul face loc unei ulițe pietruite, aceasta coincide mai apoi pe alocuri cu albia V. Fericea, cu aluviuni șistose cristaline. La stânga apare un vâlcet spectaculos, spălat de torente, săpat în argile roșii vișinii, cu frumoși colți (martori de eroziune din șisturi cristaline). În curând, trecând de câteva ori prin albia aproape seacă, depășim un răzleț cartier al romilor. În față, de la nord nord-est spre sud sud-vest, se remarcă o lungă descendentă culme șistose cristalină, împădurită preponderent cu gorunet și fâget, venind dinspre Muntele/ Dealul Mare și Prisaca (Munții Țicăului, vezi harta) tăiată de la est spre vest de V. Ferigii și mai modesta Valea Iecubului, terminându-se acolo unde începe lungă culme de calcare eocene, alternând cu calcare gresoase, care leagă Prisnelu Văraului și Vălișoarei de Piatra Cozlei și Dl. Rakoczi (vezi harta 1).

Îeșim într-o luncă largă, oprind aproape de o scăpătată livadă de meri uriași, aflată în fața cabanei silvice Năpradea (foto 2), de pe malul drept al aridei Valea Groșilor (aproape seacă). Ploaia s-a oprit. E neguros, temperatura în jur de vreo 14 grade Celsius, umed; în pajiște se ivesc răzlețe *Agaricus campestris*, parfumatele suav și apetisant ciuperci de bălegar. În rest, tufe de măceș fudulindu-se

cu cerceii rubinii, păduceli debordând de roșu cărămiziu rod.

Valea Ferigii e la dreapta, ajungem repede la ea, la început încercând s-o fentăm pe malul geografic stâng, renunțând repede din pricina tufelor exuberante dominate de alun și păducel, luând-o în amonte, din piatră în piatră, prin albia din ce în ce mai accidentată. Din start, geologii A. Ștefănoiu și D. Iștvan, împreună cu versatul geograf A. Medve, descoperă granate în șisturile cristaline (argintiu strălucitoare micașisturi); adică semiprețioase pietre ce par niște cubiste alune incluzionate în foietajul cristalin, altelei lăsând vederii câteva din cele 12 fețe ale cristalelor întunecate.

De acum încolo ne deplasăm cu capetele plecate, mijind ochii în demibezna defileului, traversând neagresatul codru de foioase (fag, carpen, gorun, mai rar tei, jugastru și paltin, alun și păducel la liziere). Malurile se apropie, stâncări-

ile șistose cristaline se înmulțesc conferind treptat malurilor aspectul unor spectaculoase chei. Deplasarea pe firul văii, cu praguri, și tot mai frecvente, afunde marmite, pe bolovani drapați cu mușchi sau/și mângoși, reclamă atenție iar bețele de trekking ne sunt de un real folos (imaginile 3, 4). Nu mai plouă decât o dată, părând că vântul a scuturat uriașele picături cristaline din bolta verde, cu început de ruginiu autumnal, a codrului. Stâncăriile, din ce în ce mai mari și semețe ale malurilor strâmtate la 3-8 metri, sunt pe alocuri frumos ornate cu smocuri de ferigute.

Malurile, în zonele luminoase, sunt invadate de o floare cultivată în Fericea, antrenată an de an de viitori, strămutată, sălbătică (imaginea 5). Florile roz sau vișinii, curtate de bondari, aduc a gura leului, tulpinile tubulare și cărnos turgescențe depășind frecvent un metru. Le știam din Defileul Cavnicului și Lăpușu-

3 Marmită și prag pe Valea Fericea.

lui dar și din modestele grădinițe de odinioară, ale coloniilor de minieri din Valea Borcutului, Băița, Nistru, Borșa.

Valea, pe măsură ce suim, oferă surprize și un perpetuu crescendo al sălbăticiiei. Din păcate și al poluării menajere... Fiindcă horinciile din Fericea nu funcționează până prin noiembrie, și apoi mai toată iarna, scăpăm de duhoarea borhotului de fructe, fiert și deversat în albia în care, incredibil, mișună mulți peștișori, nu mai lungi de 5-8 cm, dungați, adăstând pe pietre, sprijiniți pe aripioarele pectorale. Leneșe salamandre se târâie de ici colo, amintindu-ne că, într-un fel, sunt contemporane geologicele frământări majore și ere consecutiv cărora a rezultat această splendoare a naturii.

Atrag atenția aici deosebit de numeroasele vetre de foc. Nu sunt picnicărești ci locurile unor mici și tradiționale mni- lere, bocșerii în care cheudenii și fericenii preparau mangelul de bocșă utilizat în forjele fierarilor dar mai ales în cuptoarele micilor meseriași, turnători de clopote, zurgălăi... ne spune profesorul Medve.

Un vâlc arid, cu săritoare de 7-8 metri, acum seacă, apare în dreapta, ar putea fi V. Scărița. Ceva mai sus, și mai aridă, cu succesive trepte stâncoase inaccesibile, se conturează V. Dracului (cam pe aici se pare că trece limita de județ între Sălaj și Maramureș). Pe V. Ferigii, pe care ne deplasăm în continuare înspre amonte, pereții se apropie realizând din ce în ce mai înalte praguri precedate de marmite elipsoidale largi de 3-5 m și afunde de peste 1 m. Colegii încălțați cu cizme le abordează direct. Optez pentru volte sus-jos, prin dreapta, derapând pe parșivele cuirase stâncos umede ascunse de frunzișul vechi dar și de covorul defunctelor frunze pastelat ruginii. Reușesc să nu mă ud.

Ieșim după circa 2 ore în zona supe-

4 Valea Fericea; stânci și mușchi.

5 Florile care "fug" din sat în pădure.

rioară a V. Ferigii, tot mai grav poluată menajer de către românii aciuiați aici, într-un aparent prosper cartier. Un drum de TAF suie-n rampă, la stânga. Îl vom urma la întoarcere. Imediat, pe aceeași parte (flanc geografic drept al V. Fericea), apare o vale aproape seacă, abruptă și stâncoasă. După aceea un alt drum de TAF. La câțiva metri mai spre est, la stânga, se conturează drumul care duce spre Mireșu Mare. Noi vrem să ajungem însă în centrul Fericeii, poate cel mai izolat sat maramureșan (aflat la circa 6 km sud-vest de Curtuiușu Mare și aproximativ 12-14 km de Buciumi).

Drumul pe care ne deplasăm e la circa 3-5 m deasupra Văii Fericeii, care curge modestă în dreapta. Taluzul din stânga lasă vederii șisturi cristaline acaparate de boscheți de iarbă neagră - Caluna vulgaris - cu splendide floricele roz violacee. Nici urmă de ciuperci sau bureți. De vină e seceta. Granatele însă le-am văzut bulbucând suprafețele șisturilor cristaline pe tot parcursul sălbaticului defileu, uneori sute de exemplare inclu-

se în foietajul sur sau maroniu, destul de rar lăsând vederii 1-4 fețe ale cristalelor cu mărimea de cel mult 1,5 x 1,5 cm, de regulă mai mici. De ar fi fost soare, sau am fi făcut deplasarea primăvara devreme, înainte de înfrunzirea pădurii, poate am fi descoperit și granate desprinse, cristalele semiprețioase cu douăsprezece fațete lustruibile pentru a deveni cercei, pietre de inele etc.

Almadin (FeAl, roșu, negru, brun), Grosular (CaAl, galben, incolor, verde, brun, numit și jad african), Piro (NgAl, roșu, numit și jad american), Andratit (CaFe, incolor, galben, verde, brun, negru), Spersartin (MnAl, galben, brun), Urarovit (CaCr, verde), Rudolit (combinație de piro și amaldină, zmeuriu, roz), aveam să aflăm pe net, sunt variatele forme de prezentare ale granatelor șlefuite și prelucrate de către bijutieri. În lipsa cristalelor desprinse, fără a vedea suprafețe/ cristale neoxidate și nerulate de ape, parțial distruse, adică în lipsa luciului sticlos, adamantin și fără un examen microscopic dublat de unul chimic,

de laborator, colegii noștri geologi se aflau în imposibilitatea determinării tipului de granat (duritate 6,5-7,5) specifice acestei zone deosebit de puțin cunoscută turistic.

Am intrat în Fericea trăgând (inutil) cu ochiul la dreapta (sud-sud-est) în speranța reperării Prisnelului Vălișoarei, falezei înalte, nord-vestice, de calcare eocene a acestuia (pe care fusesem, ajungând pe locul fostului punct de observație roman, unul dintre burgus-urile - foisoarele de observație ce împânziseră fruntariile nord-vestice ale fostului imperiu învecinat cu ținuturile dacilor liberi).

Am ajuns la primele gospodării române, majoritatea modeste dar ordonate, cu grădinițe de zarzavat în față, curți îngrădite, păzite de obraznic agresivi mائدanezi. Eram curios priviți, precum niște ciudate arătări, mai apoi ne trezirăm străbătând un veritabil culoar uman, de adulți, tineri și frumoși puradei, simțind că mai lipseau aplauzele și hollywoodia-

6 Iască, corp de fructificație (artistice capricii ale naturii).

nul covor roșu.

Am ajuns în centrul Fericeii, localnicii fudulindu-se oricui cu judecătoarea băimăreană cu obârșia aici. Am admirat un cocoș de ardezie, simbol al Bunei-vestiri, plantat pe șarpanta de țiglă, în fundal îțindu-se bulbucata turlă a bisericii vechi, neinspirat restaurată, tencuită, trasă-n calcio vechio, acoperită cu tablă galvanizată. Vizavi, pe malul stâng al V. Fericeii, am putut admira ruinele unui artistic construit găbănaș (depozit tradițional de cereale = gabona în limba maghiară).

Soarele apăru timid la început, în timp ce plumburia calotă compactă plutea deasupra Prisnelului Vălișoarei. Am luat-o înapoi, soarele își intră treptat în drepturi. Apăru spărtura azurie a cerului,

treptat lărgită deasupra Munților Țicăului, norii se albiră, devenind bucălați, se încălzi imediat. Rromii simetricii delegații de primire se înmulțiră, scoși pe ulița sătucului de soarele generos, obligându-ne la jenanta defilare printre ei, auzindu-le comentariile referitoare la echipament, bețele de trekking etc, salutându-i, răspunzându-ne amabili, frumoșii lor copii fiind în culmea fericirii.

Am prânzit așezați pe niște trunchiuri de fag, pe malul V. Rătorele (denumirea V. Fericeii înainte de intrarea în defileul accidentat) apoi am luat-o la dreapta-n sus, pe drumul de TAF șistos cristalin, scurtă vreme având în dreapta afluentul spectaculos arid și abrupt al V. Fericeii, după circa 100 m în stânga ivindu-se o potecă ce suie tangent spre cul-

me ajungând la drumul autoforestier pe care l-am urmat lejer o vreme, la un moment dat abandonându-l, după ce depășisem vâlcelele spălate de torente a două abrupte văi, una a Dracului, a doua, posibil, Scărița (dacă aceasta e pe flancul geografic drept al V. Fericeii, netrecută însă pe harta topografică), ieșind în pașiștea de lângă cabana silvică Năpradea, de pe V. Groșilor.

Făcusem un inedit circuit spectaculos, în premieră pentru toți. Ne-am luat rămas bun de la amabilul nostru ghid, profesorul Aurel Medve (medve însemnând în limba maghiară urs) în Traniș, pornind după ora 17 spre Baia Mare.

Alte materiale din revista Invitație în Carpați, serie nouă, despre Podișul Someșan:

Cetatea Cheud, numărul 53, paginile 17-20;

Culmea Vărai - Prisnelu, numărul 58, paginile 25-29;

Minunății peisagistice, nr. 74, paginile 50-63.

sumarul revistelor

Invitație în Carpați

Sumarul
este deschis persoanelor
care transmit informații
(știri, fotografii,
articole, monografii).
contact: iic@alpinet.org,
muntiicarpati@rdslink.ro,
telefon 683.51.03

prima serie a revistei, anii
1997-2001, numerele 1-50

(mai jos, de exemplu
IIC 1998-02 înseamnă anul
1998, numărul pe februarie)

seria nouă, din octombrie
2005, numerele 51-83

(de exemplu,
IIC 55/ 71 înseamnă numărul
55, pagina 71)

Alpinism IIC 1998-02, IIC 1998-09,
IIC 1999-07, IIC 1999-09, IIC 2000-01,
IIC 2000-04, IIC 2000-06, IIC 2000-07,
IIC 2000-10, IIC 2000-11, IIC 2001-01,
IIC 2001-02, IIC 2001-04, IIC 2001-05,
IIC 2001-10, IIC 2001-11, IIC 69/ 39, IIC
81/ 45

Aninei IIC 57/ 60

Baiului IIC 55/ 71

Berzunți IIC 82/ 27

Bihor IIC 2001-04

biserici fortificate IIC 75/ 69

Bucegi IIC 1997-02, IIC 1997-03, IIC
1998-04, IIC 1998-12, IIC 1999-09, IIC
2000-04, IIC 2000-07, IIC 2000-10, IIC
2000-11, IIC 2001-01, IIC 2001-02, IIC
2001-04, IIC 2001-11, IIC 2001-12, IIC
63-66, IIC 69/ 39, IIC 70/ 50, IIC 76/ 3;
IIC 81/ 10

Buila IIC 2000-04, IIC 56/ 49, 53

Bulgaria IIC 2001-11

canoane IIC 70/ 36; IIC 75/ 15

Câmpiile Banatului IIC 58/ 56

Căliman IIC 84/ 28

Căpățâni IIC 55/ 62; IIC 58/ 44; IIC
70/ 55, 61; IIC 78/ 13; IIC 84/ 4

Ceahlău IIC 1999-12

Cernei IIC 2001-11

cetăți IIC 53/ 17; IIC 71/3, 11; IIC
75/ 15; IIC 77/ 15; IIC 78/ 28; IIC 79/ 30;
IIC 84/ 56-69

Cindrel IIC 78/ 28

Ciucaș IIC 1998-11, IIC 62/ 48, IIC
83

Codru IIC 68/ 26

Cozia IIC 56/ 39

Culoarul Rucăr-Bran IIC 58/ 22; IIC
75/ 15

Defileul Lăpușului IIC 62/ 3

Depresiunea Almaș IIC 51/ 37; IIC
52/ 59

Dobrogea IIC 52/ 57; IIC 55/ 3; IIC
57/ 53; IIC 58/ 35; IIC 62/ 71; IIC 77/ 15,
33; IIC 78/ 38; IIC 79/ 21,30

echipament IIC 2001-08, IIC 56/ 32

escaladă IIC 2001-01, IIC 2001-06,
IIC 2001-09, IIC 2001-11, IIC 52/ 50

Făgărașului IIC 1997-01, IIC 1998-
03, IIC 1998-05, IIC 1999-01, IIC 1999-
03, IIC 2000-02, IIC 2000-03, IIC 2000-
08, IIC 2000-09, IIC 2001-04, IIC 2001-
06, IIC 2001-08, IIC 2001-10, IIC 56/ 55;
IIC 57/ 3; IIC 59-61; IIC 67; IIC 70/ 10;
IIC 75/ 61; IIC 76/ 66; IIC 81/ 10; IIC 82/
47,63,82,83

faună IIC 51/ 26; IIC 52/ 11,19, 46;
IIC 53/ 45; IIC 55/ 6, 11, 37, 47; IIC 56/
22, 30, 34, 36; IIC 58/ 30; IIC 62/ 43; IIC
63-66; IIC 68/ 45; IIC 70/ 5, 8; IIC 71-73,

IIC 83/ 44-47; IIC 84/ 20

fenomene IIC 70/ 10

floră, vegetație IIC 51/ 26; IIC 52/ 21, 29,32,37, 39, 40, 42, 43, 45, 46; IIC 53/ 9, 11, 16, 22,44,45,46; IIC 54/ 14,16, 44; IIC 55/ 7, 8, 9, 34, 50, 64, 70; IIC 56/ 17, 18, 25, 37, 41, 50; IIC 57/ 49; IIC 58/ 61; IIC 59-61; IIC 62/ 35, 43; IIC 63-66; IIC 69/ 36; IIC 71-73; IIC 74; IIC 79/ 7-13,53-57,66-68,72; IIC 81; IIC 84/ 11-16

Gilău IIC 2000-06, IIC 2000-07

Gutâi IIC 54/ 1, 41; IIC 69/ 3

Iezer-Păpușa IIC 2000-08, IIC 51/ 31

Iniș IIC 57/ 10, 14; IIC 74/ 40, 45; IIC 77/ 44, 51; IIC 78/ 20; IIC 81/ 4

istoria Alpinet IIC 2001-10, IIC 52/ 3; IIC 53/ 44

Latoriței IIC 52/ 65; IIC 53/ 24

Lăpuș IIC 54/ 3, 18

Leaota IIC 1998-04, IIC 51/ 34; IIC 58/ 3

Locvei IIC 57/ 60; IIC 78/ 3

Lotru IIC 57/ 42; IIC 68/ 50, 52; IIC 74/ 66; IIC 79/ 3

Maramureșului IIC 2000-11, IIC 55/ 29; IIC 62/ 60; IIC 70/ 11; IIC 78/ 56; IIC 81/ 48

Maramureșul istoric IIC 54/ 28, 46; IIC 68/ 35

Măcin IIC 2000-11, IIC 52/ 4, 50; IIC

68/ 3, 21; IIC 69/ 36; IIC 74/ 64; IIC 82/ 39,44; IIC 84/ 41

mănăstirile Neamțului IIC 56/ 5

Meseș IIC 62/ 35

Muntele Mare IIC 2000-06, IIC 2000-07

munții lumii IIC 69/ 47

Nepal IIC 2000-03s

Oaș IIC 70/ 64

Obcina Mare IIC 54/ 50; IIC 69/ 33; IIC 75/ 47; IIC 76/ 61; IIC 79/ 58; IIC 81/ 45

Obcina Mestecăniș IIC 77/ 59

Pakistan IIC 2001-04

Descoperă - pe www.alpinet.org -
realitatea muntelui, diferită de ceea ce învățăm în școli.

Cu treburi cotidiene, sub Vf. Peleaga (2509 m, Munții Retezat).

foto: Eugen Fântână

- parapantă IIC 57/ 18; IIC 81/ 4
- Parâng IIC 1999-04, IIC 1999-05, IIC 2001-08, IIC 70/ 3; IIC 74/ 3,19; IIC 75/ 3; IIC 77/ 3; IIC 81/33, 44
- Pădurea Craiului IIC 2001-04, IIC 75/ 28
- Penteleu IIC 62/ 59
- Piatra Craiului IIC 1998-06, IIC 1998-08, IIC 1998-09, IIC 1999-07, IIC 2000-10, IIC 2001-02, IIC 2001-05, IIC 2001-11, IIC 51/ 28; IIC 57/ 29, 35
- Piatra Mare IIC 70/ 5
- Podișul Someșan IIC 53/ 17; IIC 58/ 25; IIC 74/ 50; IIC 84/ 75
- Podul Calului IIC 62/ 59
- Poiana Ruscă IIC 1998-09
- rafting IIC 68/ 35, 43
- Retezat IIC 1998-01, IIC 1998-02, IIC 1998-07, IIC 1999-02, IIC 2000-01, IIC 2001-09, IIC 71-73; IIC 81/ 10
- Rodnei IIC 1999-06, IIC 1999-08, IIC 2000-05, IIC 74/ 32, IIC 81/55,65,76,78; IIC 82/ 4,21
- schi IIC 55/ 71; IIC 56/ 29
- Siriu IIC 69/ 18; IIC 79/ 41
- speologie IIC 1998-09, IIC 51/ 3; IIC 52/ 57; IIC 55/ 3; IIC 57/ 30; IIC 58/ 22; IIC 59-61; IIC 62/ 71; IIC 63-66; IIC 67; IIC 69/ 33; IIC 70/ 33, 36; IIC 74/ 19, 50; IIC 75/ 28, 47; IIC 76/ 24; IIC 77/ 59; IIC 78/ 3,38; IIC 79/ 28-29; IIC 80; IIC 81/ 76,78; IIC 82/ 21,83,84; IIC 83/ 46,47; IIC 84/ 52,53
- Stânișoara IIC 56/ 5
- Suhard IIC 82/ 22
- S.U.A. IIC 1997-04, IIC 1998-12s, IIC 55/ 74
- Subcarpații Buzăului IIC 51/ 19
- Subcarpații sudici IIC 69/ 28
- Subcarpații Vrancei IIC 51/ 3
- Șureanu IIC 54/ 53; IIC 70/ 25,33,36; IIC 76/ 24; IIC 84/ 45
- Trascău IIC 2001-05
- Turcia IIC 69/ 47
- Țara Bârsei IIC 56/ 34
- Țara Chioarului IIC 68/ 43; IIC 75/ 50
- Țara Codrului IIC 79/ 50
- Țara Oașului IIC 76/ 55
- Țibău IIC 79/ 61
- Țibleș IIC 53/ 3; IIC 57/ 18
- vegetație IIC 75/ 67; IIC 76/ 43,55; IIC 39,44; IIC 84/ 33,41-44,80
- Vlădeasa IIC 1999-11
- Vrancei IIC 62/ 59
- vulcani noroioși IIC 51/ 19; IIC 58/ 56
- Ică Giurgiu

www.munticarpati.org
ghid montan la zi;
hărți în premieră; fotografii de neuitat

www.cluburimontane.org
parteneri de drumeție; chiar lângă tine

www.salvamont.org
ture mai sigure;
accidente evitate

Proiectul Alpinet este încântat să susțină în calitate de partener media apariția albumului de fotografii "Peșteri din România, un tezaur care merită". Printre autorii fotografiilor prezentate sunt și membri ai comunității noastre virtuale: Cristian Țecu și Claudiu Szabo.

Peșteri din România

un tezaur care merită ...
2D/3D

amazing landscapes from caves and karstic areas - 2D

the fascination of the three-dimensional world in miniature - 3D

Federația Română de Speologie

www.PesteriDinRomania.ro

peisaje spectaculoase din peșteri și zone carstice - 2D

fascinația unei lumi tridimensionale în miniatură - 3D